
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
(ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: «Η Συμβολή Δράσεων (Σχεδίων-Έργων) Περιβαλλοντικού-Χωροταξικού Σχεδιασμού, στην Περιφερειακή, Αστική και Ενδογενή Ανάπτυξη. Η Περίπτωση του Δήμου Σητείας.»

**Φοιτήτρια: Πλατανάκη Αγγελική
Α.Μ.: 2004125**

Επιβλέπουσα:
Δαούση Χριστίνα

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσης εργασίας αποτελεί η διερεύνηση και η ερμηνεία του βαθμού επίδρασης των Ευρωπαϊκών Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων στην πορεία ανάπτυξης των Δήμων και Περιφερειών και εν γένει στην ενδογενή, αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Για την αξιολόγηση της επίδρασης των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, και των πόρων που προήλθαν μέσω αυτών των Προγραμμάτων, χρησιμοποιήθηκαν τα εξής μεθοδολογικά εργαλεία:

- Ανάλυση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ)Κρήτης και του Επιχειρησιακού Σχεδίου του Δήμου Σητείας για την περίοδο αναφοράς 2007-2013 και την αποτελεσματικότητα που τελικά επέδειξε μέσα από τη μελέτη των τιμών - στόχων των αξόνων προτεραιότητας του Προγράμματος.
- Αξιολόγηση των έργων που ενισχύουν την αστική ανάπτυξη μέσα από την καταγραφή των δράσεων που για την περίοδο 2007 - 2013.
- Έρευνα πεδίου με τη χρήση ερωτηματολογίου που μοιράστηκε σε κατοίκους του Δήμου Σητείας και το οποίο προέκυψε μετά την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Η παρούσα εργασία επικεντρώθηκε στη μελέτη περίπτωσης της νησιωτικής Περιφέρειας Κρήτης και του Δήμου Σητείας. Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση καθώς και τη μελέτη της Περιφέρειας με τα παραπάνω εργαλεία, ενισχύεται η άποψη ότι στο ολόένα και δυσκολότερο οικονομικό περιβάλλον η εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων αντιμετωπίζει δυσκολίες και καθυστερήσεις ως προς την υλοποίηση των δράσεων.

Στη συντριπτική πλειοψηφία, παρόλο που οι κάτοικοι ήταν γνώστες των δράσεων που υλοποιούνται με τη χρηματοδότηση από κοινοτικούς πόρους και έχουν θετική άποψη για τα Ευρωπαϊκά Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα, θεωρούν πως δεν έχουν ιδιαίτερη επίδραση στην καθημερινή ζωή του τόπου τους.

Λέξεις κλειδιά: αστική ανάπτυξη, περιφερειακή ανάπτυξη, ενδογενής ανάπτυξη, νησιωτική Περιφέρεια Κρήτης, Δήμος Σητείας, Ευρωπαϊκά Προγράμματα, ΕΣΠΑ 2007 – 2013, επιχειρησιακό πρόγραμμα

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΜΕΡΟΣ Α'.....	10
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ(ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΑΛΛΩΝ ΠΗΓΩΝ) 10	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	10
1.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ.....	10
1.2 Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	10
1.3 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΗΜΕΡΑ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ,ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	12
2.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	12
2.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	14
2.3 ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	15
2.3.1 Η Αστική Ανάπτυξη σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.....	16
2.4 ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	18
2.5 Ο ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	19
2.6 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	21
2.6.1 Νησιωτικότητα και αναπτυξιακός σχεδιασμός.....	22
2.6.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου.....	22
2.6.3 Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	25
3.1 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ.....	25
3.2 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ 1986-1993) και Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α' ΚΠΣ 1989-1993).....	26
3.2.1 ΜΟΠ (1986-1993).....	26
3.2.2 Α' ΚΠΣ (1989-1993).....	27
3.3 Β' ΚΠΣ (1994-1999).....	28
3.4 Γ' ΚΠΣ(2000-2006).....	29
3.5 Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) (2007-2013).....	31
ΜΕΡΟΣ Β'.....	34
ΕΡΕΥΝΑ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΚΡΗΤΗ.....	34
4.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	34
4.2 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	35
4.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	35
4.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	36
4.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	37

4.6 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	40
5.1 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ (ΘΕΣΗ-ΕΚΤΑΣΗ-ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ)	40
5.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	41
5.3 ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	41
5.3.1 Χλωρίδα.....	41
5.3.2 Πανίδα.....	43
5.3.3 Αξιόλογα Οικοσυστήματα	43
5.3.4 Σπήλαια	44
5.3.5 Φαράγγια	45
5.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	47
5.4.1 Εκμετάλλευση εδάφους, υπεδάφους και υδατικών πόρων	47
5.4.2 Εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων	48
5.4.3 Ανθρωπογενείς επιδράσεις στη Χλωρίδα και την Πανίδα	48
5.4.4 Επιδράσεις στην ατμόσφαιρα και το κλίμα.....	48
5.4.5 Επιπτώσεις - Πιέσεις στις χρήσεις γης	49
5.5 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	49
5.5.1 Πληθυσμιακές Μεταβολές.....	49
5.5.2 Σύνθεση Πληθυσμού	51
5.5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης	52
5.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ	52
5.6.1 Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός	52
5.6.2 Απασχολούμενοι	54
5.6.3 Σύνθεση της ανεργίας	55
5.6.4 Παραγωγικοί Τομείς και Τοπική Οικονομία.....	58
5.7 ΥΠΟΔΟΜΕΣ	60
5.7.1 Δομές Κοινωνικής Υποστήριξης	60
5.7.2 Υποδομές Εκπαίδευσης	61
5.7.3 Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες	62
5.7.4 Αθλητικές Υποδομές.....	66
5.8 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ	67
5.8.1 Αεροδρόμιο-Λιμάνι	67
5.8.2 Οδικό δίκτυο.....	68
5.8.3 Ενέργεια	68
5.8.4 Ύδρευση, αποχέτευση, απορρίμματα.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2007-2013 ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	72
6.1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ.....	72
6.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ	72
6.2.1 <i>Ανθρώπινοι Πόροι.....</i>	73
6.2.2 <i>Οικονομία.....</i>	73
6.2.3 <i>Περιβάλλον-Χωροταξία.....</i>	73
6.2.4 <i>Υποδομές .....</i>	74
6.3 ΕΡΓΑ ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ.....	75
6.4 ΕΚΘΕΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2012 ΤΟΥ ΕΠ «ΚΡΗΤΗΣ και ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013» - ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ	76
6.4.1 <i>Ενημέρωση ως προς τη φυσική πρόοδο του Προγράμματος ανά άξονα.....</i>	77
6.5 ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου»	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	83
7.1 ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	83
7.1.1 <i>Η Στρατηγική Αστικής Ανάπτυξης στο Πλαίσιο του ΕΣΠΑ .....</i>	83
7.1.2 <i>ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ .....</i>	83
7.1.3 <i>ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013 .....</i>	85
7.1.4 <i>ΣΧΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ (Jessica) ΚΑΙ ΟΣΑΑ.....</i>	85
7.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ	86
7.3 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΗΤΕΙΑΣ.....	90
ΜΕΡΟΣ Γ'	93
ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΣΗΤΕΙΑΣ: Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ(ΣΧΕΔΙΑ,ΕΡΓΑ) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ-ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥΣΕΝΩΣΙΑΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ, ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	93
8.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	94
8.2 ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	106
9.1 Συμπεράσματα από την ανάλυση των ΠΕΠ	107
9.1.1 <i>ΠΕΠ Κρήτης.....</i>	107
9.1.2 <i>Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Σητείας.....</i>	108
9.2 Συμπεράσματα από την Εμπειρική Διερεύνηση.....	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	110

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....115**ΠΙΝΑΚΕΣ**

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 :Χρηματοδοτικοί πόροι Γ 'ΚΠΣ	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 : Πληθυσμιακές μεταβολές	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2:Οικονομικά ενεργός Πληθυσμός	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3 : Απασχολούμενοι	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4 : Άνεργοι	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5 : Άνεργοι κατά φύλο	57
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1.:Βελτίωση δρόμου.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2:Επιβατικός Λιμένας.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: Πορεία Ο.Σ.Α.Α.	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4 :Εγκατάστασης εξοπλισμού.....	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5 :Επεξεργασίας Λυμάτων Ζήρου	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.12 :Διαθεση λλυμάτων Ζάκρου.....	90

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1 : Πληθυσμιακή Εξέλιξη.....	50
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.1 : Φύλο.....	95
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.2 : Ηλικία	95
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.3 : Μορφωτικό Επίπεδο	96
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.4 :Κάτοικοι Δήμου	96
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.5:Εγκατάλειψη Περιοχής.....	97
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.6 : Πηγή Εισοδήματος	98
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.7 :Βελτίωση ποιότητας ζωής.....	98
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.8: Τομείς βελτίωσης	99

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.9: Πολιτικές Δήμου	100
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.10: Τομέας που ηγείται στην τοπική οικονομία	100
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.11: Τόνωση τοπικής οικονομία	101
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.12: Τρόποι αξιοποίησης περιοχής.....	101
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.13: Πλεονέκτημα Δήμου Σητείας	102
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.14: Μειονέκτημα Δήμου Σητεία.....	103
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.15: Οικειότητα με τα Ευρωπαϊκά προγράμματα	103
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.16: Γνώμη για Ευρωπαϊκά προγράμματα	104
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.17: Τομείς επίδρασης Ευρωπαϊκών προγραμμάτων	104
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.18: Σημαντικότερες δράσεις	105
ΧΑΡΤΗΣ	
ΧΑΡΤΗΣ 4.1 : Φυσικό περιβάλλον Κρήτης 1	38

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία διερευνάται ο βαθμός που τις τελευταίες δεκαετίες η Ελλάδα έχει επωφεληθεί από τις οικονομικές ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μεγάλα οικονομικά ποσά έχουν διατεθεί για την υλοποίηση έργων, τα οποία έχουν συμβάλει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της χώρας και στην ανάπτυξή της. Αποδέκτες αυτών των οικονομικών ενισχύσεων αποτελούν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού, δηλαδή οι Δήμοι και οι Περιφέρειες αντίστοιχα, που σύμφωνα με τις θεσμοθετημένες διαδικασίες, χαρακτηρίζονται «τελικοί δικαιούχοι» και έχουν την ευθύνη για την υλοποίηση συγκεκριμένων έργων και παρεμβάσεων. Για τους σκοπούς της αστικής και ενδογενούς ανάπτυξης οι Δήμοι, μέσα από την υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων, δημιουργούν προοπτικές οικονομικής μεγέθυνσης και αστικής ανάπτυξης. Για την επίτευξη περιφερειακής ανάπτυξης, τελικοί δικαιούχοι χαρακτηρίζονται όλοι οι φορείς, ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, οι οποίοι μέσω των δράσεών τους επιτυγχάνουν ανάπτυξη που διαχέεται στο σύνολο της Περιφέρειας. Σκοπός τους είναι η αποτελεσματική υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων, με συνεχή προσήλωση στις απαιτήσεις της κάθε Προγραμματικής Περιόδου.

Οι τελικές εκθέσεις αξιολόγησης των πρώτων ευρωπαϊκών προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα (Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, Α' και Β' Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, κ.λπ.) έδειξαν ότι δεν εκμεταλλεύθηκε επαρκώς τα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι ήταν κάτω από το μέσο όρο απορροφήσεων των «φτωχών» χωρών (Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία). Η ευθύνη ανήκε κυρίως στις ανεπάρκειες της δημόσιας διοίκησης, στον πόλεμο των διαφόρων συμφερόντων να αποκομίσουν μεγαλύτερα οφέλη και στις παρενέργειες που δημιουργούνται από αυτό, αλλά και στην ανικανότητα κυβερνητικών παραγόντων.

Επιπλέον, ο έντονος νησιωτικός χαρακτήρας της Ελλάδας δημιουργεί την ανάγκη αναζήτησης ειδικών κατευθύνσεων και πολιτικών ανάπτυξης για τα ελληνικά νησιά. Οι πολιτικές αυτές οφείλουν να είναι προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των νησιών, ενώ το φαινόμενο της γεωγραφικής ασυνέχειας διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Η έξοδος από την εν εξελίξει πολυδιάστατη κρίση προϋποθέτει τη συντονισμένη αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, με τις αναπτυξιακές παρεμβάσεις στις νησιωτικές περιοχές να μπορούν αποτελέσουν πυρήνες ανάπτυξης, υπό τον απαραίτητο όμως όρο της βιώσιμης αξιοποίησης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων. Ο καθορισμός του αναπτυξιακού προτύπου των ελληνικών νησιών επηρεάζεται από τα ιδιαίτερα γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά τους. Κυρίαρχο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζει το φαινόμενο της γεωγραφικής ασυνέχειας, με αποτέλεσμα οι αναπτυξιακές στρατηγικές για τα νησιά να έχουν ως κύρια επιδίωξη τους να περιορίσουν τις επιπτώσεις των φυσικών γεωγραφικών τους μειονεκτημάτων.

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση του κατά πόσο οι στρεβλώσεις στις επιδόσεις των προηγούμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων περιορίστηκαν και, με βάση την αξιολόγηση των τελικών απολογιστικών εκθέσεων υλοποίησης, να εξεταστεί αν τα έργα που υλοποιούνται από τους Φορείς στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πλαισίων

Στήριξης (ΚΠΣ) και του Ενιαίου Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) είναι οικεία στο ευρύ σύνολο των πολιτών και οδηγούν σε ανάπτυξη σε επίπεδο πόλεων (αστική ανάπτυξη) και Περιφέρειας (περιφερειακή ανάπτυξη). Για αυτό το λόγο, η εν λόγω ερευνητική εργασία προχώρησε στη μελέτη περίπτωσης της νησιωτικής Περιφέρειας Κρήτης και πιο ειδικά του Δήμου Σητείας. Η σκιαγράφηση της φυσιογνωμίας της Περιφέρειας Κρήτης και του Δήμου Σητείας, με στοιχεία που αφορούν στη γεωγραφική θέση, τα δημογραφικά δεδομένα, τα αξιοθέατα και το κλίμα αποτελούν στοιχεία που έχουν ως σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων και των στάσεων των κατοίκων του Δήμου σχετικά με την υλοποίηση των έργων και την τελική αξιολόγηση της συμβολής των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας επιχειρείται θεωρητική προσέγγιση του θέματος. Το πρώτο κεφάλαιο της μελέτης παρουσιάζει μία βιβλιογραφική ανασκόπηση για τον προσδιορισμό της έννοιας της «ανάπτυξης» μέσα από τις εκάστοτε ερμηνείες που δόθηκαν σε αυτόν τον πολυσύνθετο όρο, από ειδικούς διαφόρων επιστημονικών πεδίων, αλλά τη μετεξέλιξη του όρου και τη συσχέτισή του με την αλλαγή νοοτροπίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στην ουσία, αποτυπώνονται και αναλύονται οι έννοιες της περιφερειακής, αστικής και ενδογενούς ανάπτυξης αλλά και οι αναπτυξιακές πολιτικές των νησιωτικών περιοχών τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Εν συνεχεία, πραγματοποιείται ανάλυση του δεύτερου βασικού στοιχείου της μελέτης, των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Καταγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) και του Ενιαίου Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

Το δεύτερο μέρος της μελέτης, που αναφέρεται στην παρουσίαση της μελέτης περίπτωσης, αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Αρχικά παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά της νησιωτικής Περιφέρειας Κρήτης και αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά, οι ιδιαιτερότητες αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Σητείας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι αρχικοί στόχοι του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, ενώ γίνεται αντιπαραβολή με την ετήσια έκθεση αξιολόγησης του 2012 του Περιφερειακού Προγράμματος. Τέλος, αποτυπώνεται η συμβολή των προγραμμάτων του Δ' ΚΠΣ και του ΕΣΠΑ στην αστική ανάπτυξη, μέσα από την καταγραφή των έργων που υλοποιούνται στο Δήμο Σητείας.

Στο τρίτο μέρος της μελέτης παρουσιάζεται η εμπειρική διερεύνηση σχετικά με τις απόψεις και στάσεις των κατοίκων του Δήμου αναφορικά με τη συμβολή ή μη των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην περιφερειακή ανάπτυξη αστική και ενδογενή ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για το προφίλ του δείγματος των κατοίκων με την βοήθεια των διαγραμμάτων συχνότητας.

Η παρούσα μελέτη ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα που προκύπτουν, τόσο από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, όσο και από την εμπειρική έρευνα. Στο τέλος της εργασίας παραθέεται η βιβλιογραφία καθώς και παράρτημα στο οποίο περιλαμβάνεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ(ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΑΛΛΩΝ ΠΗΓΩΝ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

¹Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο αναπτύχθηκε το όραμα για μία Ευρώπη ειρηνική και ευημερούσα, υπό την σκέπη μιας οικονομικής και πολιτικής ένωσης ευρωπαϊκών κρατών. Την ίδια περίοδο η Ευρώπη διχάζεται μεταξύ Ανατολής και Δύσης καθώς ξεκινάει ένας ψυχρός πόλεμος που θα διαρκέσει 40 χρόνια. Το 1949 τα έθνη της Δυτικής Ευρώπης ιδρύουν το Συμβούλιο της Ευρώπης, που είναι το πρώτο βήμα για τη συνεργασία μεταξύ τους. Θέλοντας να εδραιώσουν μία στενότερη σχέση οι ²έξι χώρες της Δύσης βασιζόμενες στο σχέδιο του τότε υπουργού εξωτερικών της Γαλλίας, Ρομπέρ Σουμάν, υπογράφουν μια συνθήκη για να ενοποιήσουν τις βαριές βιομηχανίες τους- άνθρακα και χάλυβα- κάτω από μία κοινή διεύθυνση. Έτσι το 1950 δημιουργείται η *Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα(ΕΚΑΧ)* .

Ακολουθεί η ίδρυση της *Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Κοινότητας (ΕΥΡΑΤΟΜ)* το 1957, και αργότερα χάρη στην επιτυχία της ΕΚΑΧ οι έξι χώρες επεκτείνουν τη συνεργασία τους και σε άλλους οικονομικούς τομείς και το 1958 υπογράφουν τη Συνθήκη της Ρώμης ιδρύοντας την γνωστότερη και σημαντικότερη ενότητα, την *Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενότητα(ΕΟΚ)* ή «κοινή αγορά». Πρόσωπα, εμπορεύματα και υπηρεσίες θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα μεταξύ των κρατών μελών.

1.2 Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στις δεκαετίες που ακολουθούν και μέσα στις αναταραχές που επικρατούν σε χώρες της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αλλάζει και αρχίζει να παίρνει πιο σταθερή μορφή. Εγκαινιάζονται για πρώτη φορά γεωργικές πολιτικές και πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, αναπτύσσονται εταιρικές σχέσεις με άλλες χώρες, γίνονται συζητήσεις για ενιαίο νόμισμα, νέα τεχνολογία και ηλεκτρονικοί υπολογιστές μπαίνουν στη ζωή των Ευρωπαίων και η Ένωση δέχεται συνεχώς νέα μέλη. Έτσι, το Φεβρουάριο του 1992 υπογράφεται στο Μάαστριχτ η *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση*, γεγονός που αποτελεί ορόσημο της Ιστορίας της ΕΕ με το οποίο ³θεσπίζονται

---

¹Η Ιστορία της Ε.Ε., στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://europa.eu/>), ιστοσελίδα http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_el.htm

² Ιδρυτικά κράτη μέλη: Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο

³ *Μια Ευρώπη χωρίς σύνορα*, στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://europa.eu/>), ιστοσελίδα http://europa.eu/about-eu/eu-history/1990-1999/index_el.htm

σαφείς κανόνες για το μελλοντικό ενιαίο νόμισμα καθώς επίσης και για την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας και για στενότερη συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων. Σύμφωνα με αυτή τη συνθήκη, η «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» μετονομάζεται επίσημα σε "Ευρωπαϊκή Ένωση" και οι τέσσερις βασικές ελευθερίες που περιλαμβάνει: η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, των προσώπων και των κεφαλαίων .

Τα κράτη μέλη είναι πλέον 15 και περιλαμβάνουν σχεδόν όλα τα κράτη της Δυτικής Ευρώπης.

1.3 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

⁴Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται πλέον από 28 ευρωπαϊκά κράτη και είναι μία από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες στον κόσμο.

Έχει δημιουργήσει μια εσωτερική αγορά, διαθέτει κοινή αγροτική και αλιευτική πολιτική και κοινή εμπορική πολιτική προς τις τρίτες χώρες, όπως επίσης και περιφερειακή πολιτική για την υποστήριξη των φτωχότερων περιφερειών της. Επιδιώκει να αποτελέσει ένα Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, για τον οποίο τα κράτη μέλη της συνεργάζονται στενά επί πολιτικών σχετικά με ελέγχους στα σύνορα (εσωτερικά και εξωτερικά), το άσυλο, τη μετανάστευση, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις και την αστυνομική συνεργασία. Στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εισήγαγε ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, που έχει υιοθετηθεί από δεκαεπτά κράτη μέλη μέχρι σήμερα. Επίσης προωθεί μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, προς το παρόν σε διακυβερνητικό επίπεδο.

---

⁴ *Ευρωπαϊκή Ένωση*, στον διαδικτυακό τόπο της Wikipedia (<http://el.wikipedia.org/>), ιστοσελίδα (http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7#cite_note-population-1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ,ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

⁵Ο όρος *ανάπτυξη* έχει γίνει αντικείμενο μελέτης, ερμηνείας και μέτρησης από πολλούς ειδικούς τις πέντε τελευταίες δεκαετίες. Αν και φαίνεται, με πρώτη προσέγγιση, ότι η έννοια της ανάπτυξης είναι απλή στην περιγραφή της, εν τούτοις θα πρέπει κανείς να παραδεχτεί ότι είναι έννοια συνθέτη και ακόμη περισσότερο μπορεί να σημαίνει διαφορετικά πράγματα μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων, διαφορετικών κρατών, διαφορετικών κοινωνιών. Αν θέλαμε να δώσουμε κάποια συνώνυμα θα έπρεπε να διαλέξουμε ή να χρησιμοποιήσουμε παραπάνω από ένα, ίσως και όλα από τα ακόλουθα: "προαγωγή", "βελτίωση", "πρόοδος", "εξέλιξη" κ.ά. Πάντως όλες οι θεωρήσεις θα διαφέρουν και θα εξαρτώνται από το αν συγκεκριμένες δραστηριότητες βελτιώνουν τη ζωή ή όχι.

Είναι αναπόφευκτο ο ορισμός της ανάπτυξης να διαμορφώνεται ανάλογα με το πώς κανείς αξιολογεί τις θέσεις των διαφόρων χωρών ως προς τα σχετικά δικά τους επίπεδα ανάπτυξης, με το πώς κρίνει τις δυνάμεις που θεωρούνται ότι συμβάλλουν στην ενίσχυση της προόδου και με το πώς κάποιος μπορεί να αρχίσει να διατυπώνει τις κατάλληλες πολιτικές με τις οποίες μπορεί να διευκολυνθεί η επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της συγκεκριμένης κοινωνίας.

⁶Είναι γεγονός ότι δεν υπάρχει ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας για το πώς νοηματοδοτείται επακριβώς ο όρος «ανάπτυξη». Όταν οι ψυχολόγοι μιλούν για την ανάπτυξη της νοημοσύνης, οι μαθηματικοί για την ανάπτυξη μιας εξίσωσης ή οι βιολόγοι για την ανάπτυξη ενός οργανισμού, η ερμηνεία που δίνουν στην έννοια της «ανάπτυξης» είναι αρκετά σαφής επειδή ανήκει σε κάποιο συγκεκριμένο πεδίο. Η κατάσταση είναι αρκετά διαφορετική, εντούτοις, όταν ο όρος «ανάπτυξη» χρησιμοποιείται στην καθημερινή γλώσσα για να δείξει ότι είτε ένα κράτος είτε μια διαδικασία είναι συνδεδεμένη με έννοιες, όπως η υλική ευημερία, η πρόοδος, η κοινωνική δικαιοσύνη, η οικονομική μεγέθυνση, η προσωπική άνθηση, ή ακόμα και η οικολογική ισορροπία.

⁷Ο όρος οικονομική ανάπτυξη είναι ευρύτερος του όρου οικονομική μεγέθυνση. Με τον όρο οικονομική μεγέθυνση νοείται η αύξηση του προϊόντος η οποία προκαλείται από την αύξηση της ποσότητας των εισροών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και της μεγαλύτερης αποδοτικότητάς τους. Αντίθετα, οικονομική ανάπτυξη σημαίνει

⁵ Βούτσινος Γ., Ηλιάδης Ν. *Τεχνολογία και Ανάπτυξη*, στο διαδικτυακό τόπο Ψηφιακό Σχολείο (<http://ebooks.edu.gr/>), ιστοσελίδα <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C113/77/627,2259/>, Αθήνα, ΟΕΔΒ, 1999, σ.1

⁶ Κώτσιος Βάιος, *Ερμηνείες των εκπαιδευτικών για τις πολυδιάστατες έννοιες της ανάπτυξης, της Αειφορίας και της Αειφόρου ανάπτυξης*, στο διαδικτυακό τόπο ΚΠΕ Καστοριάς (<http://kpe-kastor.kas.sch.gr/>), ιστοσελίδα (http://kpekastor.kas.sch.gr/peekpe/proceedings/synedria_9_ereunes/Kotsios.pdf), 2009, σ.1

⁷Κολλιοπούλου Κωνσταντίνα, *Εκπαίδευση και οικονομία*, στο διαδικτυακό τόπο Σύλλογος εκπαιδευτικών (<http://www.syllogosperiklis.gr/>), ιστοσελίδα (http://www.syllogosperiklis.gr/ep_bima/epistimoniko_bima_14/137-154.pdf), Επιστημονικό Βήμα, 2010, σ.139

όχι μόνο αύξηση του προϊόντος αλλά και μεταβολές στη διάρθρωσή του, στην τεχνολογία καθώς και άλλες θεσμικές αλλαγές του πλαισίου που προσδιορίζει τον τρόπο παραγωγής και διανομής του προϊόντος.⁸ Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι οικονομική μεγέθυνση με πολλές σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και γενικότερα στην κοινωνία.

⁹ Η βασική διαφορά ανάμεσα στις λέξεις μεγέθυνση (Growth) και ανάπτυξη (Development) είναι ότι η πρώτη παραπέμπει στην ποσοτική μεταβολή ενός παραγόμενου προϊόντος ή εισοδήματος μιας περιφερειακής ή εθνικής οικονομίας ενώ η δεύτερη δεν παραπέμπει απλά στην παραγωγή περισσότερου προϊόντος: Πρόκειται για μια πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία εκτός από την αύξηση της παραγωγής, περιλαμβάνει διαρθρωτικές οικονομικές μεταβολές ενός μονιμότερου χαρακτήρα, αλλά και αλλαγές στο θεσμικό, τεχνολογικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο εντός των οποίων παράγεται και διανέμεται το προϊόν. Αποδεδειγμένα οι ρυθμοί ανάπτυξης σε κάθε περιφέρεια ή χώρα, δεν είναι σταθεροί, με αποτέλεσμα τη συνεχή μεταβολή της κατάταξης αυτών, σε σχέση με το επίπεδο ανάπτυξής τους. Η επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης σε μια χώρα, με ταυτόχρονη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών, ή εντός περιφερειών, απασχόλησε τους οικονομολόγους πρώτα από τη δεκαετία του '50.

Η ποιότητα ζωής, τα προβλήματα της φτώχειας, όπως και της ανεργίας και της διανομής του εισοδήματος, είχαν δευτερεύουσα σημασία σε σχέση με την ανάγκη «να προχωρήσει η ανάπτυξη». Βέβαια, διατυπώνονταν και αντίθετες απόψεις, όπως αυτές του Seers, ο οποίος θεωρούσε ότι, εάν ένα από τα κοινωνικά προβλήματα επιδεινώνεται, είναι περιεργό να χαρακτηρίζει κανείς το αποτέλεσμα ως «ανάπτυξη», ακόμα και εάν το κατά κεφαλή ΑΕΠ έχει διπλασιαστεί. Τα επόμενα χρόνια η ανάπτυξη συνδέθηκε με όλη τη γκάμα των αλλαγών με τις οποίες ένα ολόκληρο κοινωνικό σύστημα, προσανατολισμένο προς τις ποικίλες βασικές ανάγκες και επιθυμίες των ατόμων και κοινωνικών ομάδων μέσα σ' αυτό, απομακρύνεται από μια συνθήκη ζωής που θεωρείται σχεδόν από όλους ως μη ικανοποιητική και κινείται προς μια κατάσταση ή συνθήκη ζωής η οποία θεωρείται ως υλικά και πνευματικά καλύτερη. Η ανάπτυξη έπαψε να εκτιμάται απλώς με κριτήριο την οικονομική ανάπτυξη, αλλά θεωρείται περισσότερο ως μια παγκόσμια διαδικασία για τη βελτίωση της ευημερίας του ανθρώπου, «την ανθρώπινη ανάπτυξη», όπως τη θέτει το UNDP, και την «κοινή ευημερία της ανθρωπότητας», όπως αναφέρεται στο Καταστατικό της UNESCO, το οποίο γράφτηκε πριν από πολλά χρόνια. Στην αρχή της μεταβιομηχανικής εποχής και στο κατώφλι της «Κοινωνίας της Πληροφορικής» όλες οι ενδείξεις κατέδειξαν ότι η τάση της ανθρώπινης πλευράς της ανάπτυξης παρενέβαινε πλέον με κεκτημένη ταχύτητα.

⁸ Κώττης Χ, Πετράκη-Κώττη Α., *Σύγχρονα Οικονομικά Θέματα*, Αθήνα, Παπαζήση, 1995, σ.194

⁹ Λεωνίδας Παπακωνσταντινίδης, *Παραδόσεις μαθήματος Περιφερειακής Ανάπτυξης*, σελ. 39-41

2.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

¹⁰Κάθε εποχή του ανθρώπινου πολιτισμού (Γεωργίας, Βιομηχανική κλπ.) προσδιόρισε και προσδιορίζει την έννοια της «περιφέρειας» σύμφωνα με τις δικές τις ανάγκες και τις δικές της προτεραιότητες, που ποικίλουν ανάλογα με το συγκεκριμένο σκοπό με τον οποίο επιχειρείται η όποια προσέγγιση.

¹¹ Η διαχρονική μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας (χωροταξική ανακατανομή των πόρων), με τον κατάλληλο συνδυασμό σκοπών, μέσων και φορέων, που επιδιώκει η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, προκαλεί τη διαδικασία της Περιφερειακής Ανάπτυξης. Με τη διαδικασία αυτή επιτυγχάνεται η καθολική ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική) όλων των περιφερειών μιας χώρας, γιατί αυξάνεται και διαφοροποιείται η παραγωγική τους ικανότητα και εξελίσσεται η κοινωνική, θεσμική και χωροταξική τους οργάνωση.

¹² Η Περιφερειακή Ανάπτυξη υπηρετεί ένα σχετικά νέο γνωστικό αντικείμενο, στο οποίο ενσωματώνονται σύγχρονες διεπιστημονικές αντιλήψεις ως προς τη φύση και το χαρακτήρα της περιφερειακής και γενικότερα της οικονομικής ανάπτυξης. Η ανάλυση της οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί πολυσύνθετη κοινωνική διαδικασία της οποίας οι κρίσιμες διαστάσεις είναι, σε τελευταία ανάλυση, ο χώρος και ο χρόνος, δηλαδή οι άνθρωποι, ο τόπος και η ιστορία τους. Ο χώρος αντιμετωπίζεται ταυτόχρονα ως γεωγραφικός, (τόπος, πόλη, περιοχή κ.λπ.) με συγκεκριμένα προβλήματα, αλλά και ως χώρος ιστορικός με την έννοια του ιστορικού προσδιορισμού και περιορισμού.

¹³ Η «περιφερειακή ανάπτυξη» είναι έννοια πολυδιάστατη και καλύπτει ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς. Η διαδικασία για την περιφερειακή ανάπτυξη προκαλείται από τον κατάλληλο συνδυασμό σκοπών, μέσων και φορέων σε ένα πρόγραμμα, για την επίτευξη ισόρροπης και διαχρονικής μεταβολής της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας. Η οικονομική Περιφέρεια μπορεί να είναι διαφορετική από τη διοικητική, στην εφαρμογή, όμως, προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης αναγκαστικά συνδέεται με διοικητική ή διοικητικές περιφέρειες. Η θεωρία της «περιφερειακής ανάπτυξης» μαζί με την «περιφερειακή στρατηγική» συμπεριλαμβάνονται στην ευρύτερη θεωρία της «Περιφερειακής Οικονομικής». Η «Περιφερειακή Οικονομική» είναι ένας κλάδος της οικονομικής επιστήμης που μελετά την επίδραση της διάστασης του χώρου στις οικονομικές δραστηριότητες. Η «Περιφερειακή Επιστήμη» είναι ουσιαστικά η μελέτη των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και συμπεριφορικών φαινομένων που έχουν χωρική διάσταση. Επομένως, η περιφερειακή ανάλυση ασχολείται και επικεντρώνεται στις στρατηγικές ανάπτυξης του χώρου.

Με τον όρο «Περιφερειακή Ανάπτυξη» εννοείται ένα σύνολο διαδικασιών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας. Αυτό δύναται να επιτευχθεί μέσω διαρθρωτικών αλλαγών, αναδιαρθρώσεων, αύξησης και διαφοροποίησης της παραγωγικής ικανότητας των περιφερειών. Η αύξηση της

¹⁰ Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, Παραδόσεις μαθήματος *Περιφερειακής Ανάπτυξης*, σελ. 14

¹¹ Κόνσολας Ν., *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα, Παπαζήση, 1985, σελ. 42

¹² Στόχοι του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, στο διαδικτυακό τόπο Πάντειο Πανεπιστήμιο (<http://www.panteion.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.panteion.gr/index.php?p=content&section=26&id=106&lang=el>)

¹³ Κόνσολας Νίκος, *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα, Παπαζήση, 1997, σελ.41-46

παραγωγικής ικανότητας και οι αναδιαρθρώσεις πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να εξασφαλίζουν μια συνεχή και αυτοσυντηρούμενη αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος και, τελικά, βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού τους.

¹⁴ Ο όρος «Περιφερειακή Ανάπτυξη» σημαίνει σύγκλιση των διαφόρων περιοχών μιας χώρας προς τον εθνικό μέσο όρο, λαμβάνοντας υπ' όψιν ένα ή περισσότερα κριτήρια, τα οποία είτε ορίζονται από τους φορείς άσκησης πολιτικής της χώρας (εκ των άνω ανάπτυξη) είτε είναι το αποτέλεσμα διεργασιών και λαϊκών απαιτήσεων που ξεκινούν από τη βάση (εκ των κάτω ανάπτυξη).

Η εκ των άνω προσέγγιση ακολουθεί το πρότυπο της περιφερειακής ανάπτυξης το οποίο αποβλέπει στην αξιοποίηση των οικονομιών συγκέντρωσης και κλίμακας, στην προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένους πόλους και στη διάχυση του οφέλους σε περιοχές που τους περιβάλλουν. Το πρότυπο αυτό το οποίο παρουσιάζεται στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική με τον όρο πολιτική ανάπτυξη, εμφανίζεται στο προσκήνιο κατά τη δεκαετία του '50 με τον Perroux, , κατά τον οποίο η εμφάνιση της ανάπτυξης γίνεται σταδιακά ξεκινώντας από ορισμένα σημεία – πόλους ανάπτυξης με διαφορετική ένταση, διαχέεται με διάφορα κανάλια και προκαλεί διαφοροποιημένα αποτελέσματα στην οικονομία.

2.3 ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

¹⁵ Η πολιτική αστικής ανάπτυξης έχει ως κύριους στόχους την καλύτερη ποιότητα ζωής για τους πολίτες που κατοικούν σε αστικά κέντρα μέσα από τη δημιουργία καλύτερων αστικών συγκοινωνιών, την αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς πόλεων καθώς και την στήριξη της ανάπτυξης και της απασχόλησης στο περιβάλλον των ευρωπαϊκών αστικών κέντρων.

¹⁶ Το σύνολο των δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την ατομική και κοινωνική ευημερία μέσω αλλαγών στη φύση ή ένταση της χρήσης γης σε αστικές περιοχές και την ρύθμιση αυτών των αλλαγών. Ο σκοπός των παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης είναι συνήθως διπλός: η καλλιέργεια της ανάπτυξης των ενισχυμένων πόλεων και η μείωση των διαφορών μεταξύ των φτωχών και των προνομιούχων περιοχών τους.

¹⁷ Η προσπάθεια διαμόρφωσης μιας κοινής Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Αστικής Ανάπτυξης ξεκινάει στις αρχές της δεκαετίας του '90 με την υιοθέτηση του Urban Pilot

¹⁴ Ποδηματάς Ελευθέριος, *Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Η Περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 2013, σ.σ. 22-23

¹⁵ Αστική Ανάπτυξη, στο διαδικτυακό τόπο Ελλάδα Ευρώπη μαζί (<http://www.greece-eu-together.eu/>), ιστοσελίδα (http://www.greece-eu-together.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=28:2012-04-01-05-29-43&catid=4:-a-&Itemid=11)

¹⁶ Αστική Ανάπτυξη, στο διαδικτυακό τόπο Ψηφιακή Σύγκλιση (<http://www.infosoc.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/leksiko/353.htm>)

¹⁷ Οδηγός για τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ), Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2010, σ.3

Programme (Πιλοτικές Δράσεις για την Αστική ανάπτυξη), το οποίο εξελίσσεται στην Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN (1994-99) και στη συνέχεια στην Κ.Π. URBAN II, (2000-06) δίνοντας έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη των αστικών συγκεντρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρουσιάζουν κοινωνικά, οικονομικά ή μορφολογικά προβλήματα.

¹⁸Η ίδια η αστική ανάπτυξη μπορεί να κατανοηθεί ως άνοδος του βιοτικού επιπέδου που μπορεί να εκφραστεί με συντελεστές και δείκτες, όπως: α) κατά κεφαλή διαθέσιμο εισόδημα, β) ειδικοί δείκτες για την κοινωνική και τεχνική υποδομή, γ) κλαδικές εξειδικεύσεις και απασχόληση, δ) διάφοροι δείκτες σχετικοί με τον πολιτισμό και την ευημερία, ε) περιβαλλοντικοί δείκτες, και στ) θέση της πόλης στη σύγχρονη διεθνή διαίρεση της εργασίας.

Όλες οι παραπάνω παράμετροι της αστικής ανάπτυξης εκφράζονται με ένα «συνοπτικό» τρόπο μέσω των χρήσεων γης (αλλά και των αξιών γης) στον αστικό χώρο. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι υποβαθμισμένες περιοχές πόλεων υστερούν σε χρήσεις, όπως σε αναψυχή, πράσινο, κυκλοφορία, ενώ παρουσιάζουν σε ισχυρό βαθμό μεικτές χρήσεις κατοικίας και άλλων δραστηριοτήτων, κυρίως μικροδραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα (π.χ. συνεργεία, βιοτεχνίες, κ.λπ.).

Η αστική ανάπτυξη αφορά στο σύνολο των δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την ατομική και κοινωνική ευημερία μέσω αλλαγών στη φύση ή ένταση της χρήσης γης σε αστικές περιοχές και τη ρύθμιση αυτών των αλλαγών. Προς αυτή την κατεύθυνση, έχουν υπάρξει παρεμβάσεις οι οποίες έχουν τέσσερις μείζονες στόχους:

- τις οικονομικές επιπτώσεις με τη μορφή ανάπτυξης θέσεων εργασίας και επιχειρήσεων
- τις κοινωνικές επιπτώσεις
- τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη χρήση των φυσικών πόρων
- τις αστικές επιπτώσεις με την έννοια της ενεργοποίησης των πολιτών στις διαδικασίες που διαμορφώνουν τη ζωή και το αστικό περιβάλλον τους.

2.3.1 Η Αστική Ανάπτυξη σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου 2007-2013

¹⁹Στη φάση της προετοιμασίας του σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου 2007-2013

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκροτεί υπηρεσιακή Ομάδα για την Αστική Ανάπτυξη και εκδίδει το κείμενο "Cohesion Policy and cities: the urban contribution to growth and jobs in the regions" (2006), στο οποίο τα αστικά κέντρα αντιμετωπίζονται όχι μόνο ως οι κύριοι χώροι συγκέντρωσης αναπτυξιακών προβλημάτων, αλλά και ως "κινητήρες" της ανάπτυξης, ορίζοντας ως προτεραιότητες: τη βελτίωση της προσβασιμότητας, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τον πολιτισμό, την υποστήριξη των

¹⁸ Ποδηματάς Ελευθέριος, *Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Η Περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 2013, σ.σ.20-21

¹⁹ Οδηγός για τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ), Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, σ. 4

MME, την ανάπτυξη της καινοτομίας, την κοινωνική ενσωμάτωση και την αστική διακυβέρνηση.

- Παρουσιάζεται (2006) από την Ε.Ε. ο Οδηγός "The urban dimension in Community policies for the period 2007-2013", που εξετάζει το περιεχόμενο, το χρηματοδοτικό πλαίσιο και τους μηχανισμούς ανταλλαγής εμπειριών για συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις στις πόλεις.
- Υιοθετείται, στο πλαίσιο των Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την Πολιτική της Συνοχής, η «Εδαφική Διάσταση της Πολιτικής της Συνοχής», με ενδεικνυόμενα μέτρα την ανασυγκρότηση του φυσικού περιβάλλοντος, τις αναπλάσεις πρώην βιομηχανικών περιοχών, τη διαφύλαξη της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, την αποφυγή της άναρχης αστικής εξάπλωσης και την πρόνοια για τις συνδέσεις μεταξύ των αστικών συγκεντρώσεων και της άμεσης αγροτικής ενδοχώρας.
- Το Συμβούλιο Υπουργών, κατά τη Γερμανική Προεδρία της Ε.Ε. (2007), υιοθετεί την "Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης" και τη "Χάρτα της Λειψίας για τις Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις" η οποία προτείνει την διευρυμένη χρήση των ολοκληρωμένων πολιτικών προσεγγίσεων αστικής ανάπτυξης. Η «Χάρτα» επικεντρώνεται σε 2 συστάσεις:
  - μεγαλύτερη χρήση των ολοκληρωμένων αστικών πολιτικών προσεγγίσεων ανάπτυξης
  - ιδιαίτερη προσοχή στις φτωχές περιοχές εντός των πόλεων,

και ορίζει 7 επιμέρους δράσεις:

- δημιουργία και εξασφάλιση υψηλής ποιότητας δημόσιων χώρων
- εκσυγχρονισμό των δικτύων υποδομής και βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας
- καινοτομία και εκπαιδευτικές πολιτικές
- εφαρμογή στρατηγικών για την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος
- ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και αγοράς εργασίας
- δυναμικές πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης για παιδιά και νέους
- προώθηση αποδοτικών και προσιτών αστικών μεταφορών.

Αν και δεν υφίσταται δεσμευτική Κοινοτική πολιτική για την αστική ανάπτυξη, τόσο η υιοθέτηση των Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών όσο και η συνεχιζόμενη εξειδίκευση της «Εδαφικής Ατζέντας» και της «Χάρτας της Λειψίας» συνέβαλαν και συμβάλλουν σημαντικά στην υιοθέτηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης ως κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής όλων των Κρατών Μελών για την περίοδο 2007-2013 (σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο) και στη συγκρότηση ενός νέου πλαισίου για την αστική ανάπτυξη στο προσεχές διάστημα.

2.4 ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

²⁰Με τον όρο «Ενδογενή Ανάπτυξη» νοείται η διαδικασία ανάπτυξης μια χωρικής οντότητας, η οποία σε κάποια ιστορική στιγμή, αποφασίζει με δική της πρωτοβουλία να ενεργοποιήσει τους πόρους(ανθρώπινο δυναμικό, κεφάλαιο, φυσικοί πόροι) τους οποίους διαθέτει, αποκλείοντας όλους ή τουλάχιστον ορισμένους από τους εξωτερικούς παράγοντες, που θέτουν φραγμούς στη δική της ανάπτυξη.(Σε κάποια, λοιπόν, ιστορική στιγμή, οι πόροι αυτοί (ανθρώπινοι, οικονομικοί, θεσμικοί, πολιτιστικοί κλπ.) συνδυάστηκαν μεταξύ τους, έτσι ώστε να μπορούν να αποτελούν μια βάση για την επίλυση των προβλημάτων ανάπτυξής τους.

Σε κάθε περίπτωση εμφανίστηκε μια εσωτερική πρωτοβουλία η οποία, μέσω κάποιας εσωτερικής διεργασίας, έδωσε ώθηση διαφορετική από εκείνη στην οποία οδηγούσε η απόλυτη ταύτιση των σκοπών ενός μικρού τύπου με τις επιδιώξεις ενός ευρύτερου χώρου.

Προσπάθειες να οριστεί επακριβώς ο όρος «ενδογενής ανάπτυξη» έγιναν από πολλούς θεωρητικούς όπως Weaver, Stohr, Todtling, Massey κ.α. Και αυτό γιατί γενικές έννοιες όπως αυτή συνιστούν τη βάση σχεδιασμού της πολιτικής ανάπτυξης. Οι προσεγγίσεις αυτών των θεωρητικών είναι σχετικά πρόσφατες.

Η θεωρητική σκέψη αναζητούσε, σχεδόν από τα μέσα της δεκαετίας του '70, μια καινούργια προσέγγιση στο θέμα της ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών, ιδιαίτερα μετά τη συνειδητοποίηση της αποτυχίας της περίφημης θεωρίας των Πόλων Ανάπτυξης του Perroux, να ερμηνεύσει την πραγματικότητα του χώρου. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό σε συνδυασμό με την αδυναμία χάραξης μιας αξιόλογης πολιτικής η οποία να στηρίζεται σε πόλους ανάπτυξης, οδήγησε στη σταδιακή μείωση της αρχικής αισιοδοξίας. Γινόταν πλέον φανερό ότι ο κάθε τύπος είχε την ιδιαιτερότητά του και μέσω αυτής θα ήταν εφικτή η αναζήτηση πρακτικών λύσεων ανάπτυξης.

²¹Ο συνδυασμός της εφαρμογής της βιώσιμης ανάπτυξης και της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, είναι η Ενδογενής Ανάπτυξη. Δηλαδή, ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών όπου αναδεικνύονται οι φυσικοί και τοπικοί ανθρώπινοι πόροι. Η Ενδογενής Τοπική Ανάπτυξη αποκτά καλύτερη έννοια όταν συνδέεται με την προώθηση της βελτίωσης του επιπέδου ζωής, χωρίς να απομονώνει τις τοπικές κοινότητες από το εθνικό οικονομικό σύστημα. Τέλος, την Ενδογενή Ανάπτυξη δεν την επιβάλλει το κράτος, ούτε η πολιτεία, αλλά είναι αίτημα των ίδιων των κατοίκων.

²²«Ενδογενής ανάπτυξη» είναι η μορφή περιφερειακής ανάπτυξης στην οποία τοπικοί παράγοντες (οργανισμοί, φορείς, τοπικές επιχειρήσεις τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα) συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Σε τοπικό επίπεδο αξιοποιούνται η παραγωγική δομή, η αγορά εργασίας η

²⁰ Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδα, *Στρατηγική Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Αθήνα, τυπωθήτω, 2005, σ.σ. 361-364

²¹ Βνιεράτου Μαρία, *Η Περιφερειακή Ανάπτυξη του Κοινωνικο-Οικονομικού Πλαισίου σε περιοχές της Πελοποννήσου*, Διπλωματική Εργασία, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2006, σ.13

²² Ζυγουράκη Σταυρούλα, *Βιώσιμη και Ενδογενής Τοπική Ανάπτυξη στην ορεινή Αρκαδία, Η περίπτωση των Δήμων Λεβιδίου και Βυτίνας*, Πτυχιακή Εργασία, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2006, σ.25

επιχειρηματικότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτική δομή, οι παραδόσεις και η πολιτιστική κληρονομιά και δραστηριότητα, πάνω στις οποίες μπορεί να αρθρωθεί η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση του επιπέδου ζωής.

2.5 Ο ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

²³ «Περιφερειακή Πολιτική» είναι η λήψη μέτρων για την βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων, η οποία θα οδηγήσει στην προσέγγιση (ή ακόμα και στην εξομοίωση) του επιπέδου ζωής των κατοίκων διαφορετικών περιοχών σε μια χώρα ή σε μια ομάδα χωρών. Η άνιση αυτή κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο οφείλεται σε γεωγραφικούς ή γεωφυσικούς παράγοντες ή ακόμα στην λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς. Ρόλος της Περιφερειακής Πολιτικής είναι να ικανοποιήσει δύο αλληλοσχετιζόμενους (και πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενους στόχους): την οικονομική ανάπτυξη και την βελτίωση της κοινωνικής διανομής (διανομής εισοδήματος και πλούτου).

²⁴ Οι περισσότερες προσπάθειες για περιφερειακή πολιτική στις χώρες της Δύσης βασίζονταν στην κοινή διαπίστωση ότι η ανάπτυξη στα πλαίσια της αγοράς δημιουργεί περιφέρειες από την μία πλευρά υπερανπτυγμένες, κεντρικές και αυτοδύναμες, και από την άλλη υπανάπτυκτες, περιθωριακές και εξαρτημένες. Η αντιμετώπιση της ανάπτυξης ως σχέσης κέντρου-περιφέρειας ήταν ο αρχικός κοινός τόπος για τους οικονομολόγους και κοινωνιολόγους σε όλο το θεωρητικό φάσμα. Όσο εξελισσόταν η σχετική βιβλιογραφία από το 1950-1960, και όσο νέες εμπειρίες έρχονταν να προστεθούν στις παλιές, τόσο οι διαφορές μεταξύ των απόψεων γίνονταν περισσότερο καθαρές. Πολύ σχηματικά μπορούμε να διακρίνονται τρεις τάσεις. Η συντηρητική πλευρά υποστήριζε ότι οι περιφερειακές ανισότητες είναι απλά εκφράσεις των διαφοροποιημένων συγκριτικών πλεονεκτημάτων και ότι με την πλήρη κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής, οι ανισότητες στο περιφερειακό εισόδημα δε θα είναι τίποτε άλλο παρά αυτορρυθμιζόμενες παρεκκλίσεις. Φιλελεύθεροι αναλυτές όπως οι Perroux (1950) και Boudeville (1966) εντόπιζαν τις αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις των δυνάμεων της αγοράς, περιέγραφαν τους μηχανισμούς πώλωσης της ανάπτυξης και πρότειναν ουσιαστικές κρατικές παρεμβάσεις για να επιτευχθεί κάποια ισορροπία. Και τέλος, από την πλευρά της ριζοσπαστικής προσέγγισης αρκετά αργότερα (στη δεκαετία του '70) ασκήθηκε κριτική στις παραπάνω απόψεις, που βασίστηκε αρχικά στις θεωρίες ανάπτυξης και υπανάπτυξης και στα πρότυπα της άνισης ανταλλαγής και αργότερα σε περισσότερο χωρικές θεωρήσεις. Οι συζητήσεις εστιάστηκαν όμως στις ερμηνείες της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης ως δομικής αιτιότητας στη διαδικασία της καπιταλιστικής συσσώρευσης.

Παρά τις αγεφύρωτες μεταξύ τους διαφορές οι παραπάνω θεωρίες είχαν ένα κοινό σημείο: καμία τους δε στάθηκε ικανή να προβλέψει τις μαζικές διαδικασίες

²³ Βλιάμος Σπυρίδων, *Περιφερειακή και Τοπική Ανάπτυξη*, Αθήνα, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2008, σ.12

²⁴ Κώστας Χατζημιχάλης, *Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα, Εξάντας, 1992, σ.σ. 12-13

αποβιομηχάνισης που, από το 1970, οδήγησαν Ευρώπη και Βόρεια Αμερική στη γνωστή βαθιά κρίση και έντονη γεωγραφική αναδιάρθρωση.

²⁵Μέχρι πριν λίγες δεκαετίες η χωροταξική διάσταση δεν λαμβανόταν υπόψιν κατά την ανάλυση των οικονομικών φαινομένων. Το γεγονός αυτό εύρισκε την δικαιολογική του βάση στην κύρια υπόθεση της παραδοσιακής οικονομικής θεωρίας, σύμφωνα με την οποία η λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς συντελεί στην πλήρη κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής ανάμεσα στις περιφέρειες. Δηλαδή η ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας γινόταν μέσα σε ένα στατικό χωρίς διαστάσεις κόσμο. Πολύ σημαντικό επίσης επιχείρημα για την επίλυση των πρακτικών προβλημάτων του χώρου ήταν και το γεγονός ότι πολλοί παράγοντες που προσδιορίζουν την χωροταξική διάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας είναι μη οικονομικοί(κοινωνιολογικοί, πολιτιστικοί κλπ.)

²⁶ Η περιφερειακή πολιτική είναι ένα συγκεκριμένο πεδίο πολιτικής, το οποίο περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις που γίνονται στις περιφέρειες από την πλευρά του δημόσιου τομέα με στόχο την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών.

Ο μετασχηματισμός της περιφερειακής πολιτικής συνδέεται με την οικονομική συγκυρία που ακολούθησε την κρίση των αρχών της δεκαετίας του '70, και συγκεκριμένα με δύο φαινόμενα που επηρέασαν ριζικά τις συνθήκες άσκησης της περιφερειακής πολιτικής:

- την αλλαγή στην μορφή των περιφερειακών προβλημάτων που οφείλεται στην υποχώρηση του προηγούμενου τρόπου ανάπτυξης
- την αλλαγή στο χαρακτήρα της κρατικής παρέμβασης που οφείλεται σε μια ευρύτερη αλλαγή του ρόλου και των λειτουργιών του κράτους.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η περιφερειακή πολιτική ήταν μια αποκλειστικά εθνική πολιτική και είχε χαρακτήρα μιας κεντρικά οργανωμένης κρατικής παρέμβασης. Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, και ιδίως στη δεκαετία του 1980, αυτή η μορφή πολιτικής μετασχηματίζεται κάτω από τη δυναμική δύο τάσεων:

- μιας τάσης αποκέντρωσης σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, στο εσωτερικό του εθνικού κράτους, όπου νέες «τοπικές» πολιτικές ασκούνται από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές με στόχο την ανάπτυξη του ενδογενούς δυναμικού μια συγκεκριμένης περιοχής, και
- μιας τάσης ολοκλήρωσης σε υπερ-εθνικό επίπεδο, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπου ασκείται μια πολιτική «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» που αποσκοπεί στην μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της Κοινότητας.

²⁵ Βλιάμος Σπυρίδων, *Περιφερειακή και Τοπική Ανάπτυξη*, Αθήνα, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2008, σ.16

²⁶ Ανδρικοπούλου Ελένη, *Οι Περιφέρειες στην Ε.Ε.*, Αθήνα, ΘΕΜΕΛΙΟ, 1995, σ.σ. 15-16

2.6 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

²⁷ Η δυσκολία στην εννοιολογική προσέγγιση και την τυπολογία των νησιών έγκειται στις διαφοροποιήσεις μεταξύ ορισμών από ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς καθώς και στην ευχέρεια της κάθε χώρας να προσαρμόζει τους ορισμούς αυτούς στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Μια πρώτη προσέγγιση έγινε από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία με την έκδοση του «Πορτραίτου των νησιών» το 1994 στο οποίο: «Νησί θεωρείται κάθε έκταση μεγαλύτερη του 1 τ.χλμ., με απόσταση τουλάχιστον 1 χλμ. από την ηπειρωτική χώρα και χωρίς μόνιμη σύνδεση με αυτήν, δίχως την ύπαρξη ευρωπαϊκής πρωτεύουσας στην έκταση αυτή και με περισσότερους από 50 κατοίκους». Η διεθνής βιβλιογραφία, ωστόσο, αναγνώρισε τους περιορισμούς του παραπάνω ορισμού καθώς νησιά με απόσταση μικρότερη του 1 χλμ. από την ηπειρωτική χώρα εμφανίζουν παρόμοια χαρακτηριστικά και προβλήματα με απομακρυσμένα νησιά. Πρόσφατα στην 5η Έκθεση για την Ευρωπαϊκή Συνοχή το 2010, «νησιά ορίζονται οι περιφέρειες επιπέδου ²⁸Nuts 3, όπου η πλειοψηφία του πληθυσμού διαμένει σε ένα ή περισσότερα νησιά, χωρίς αυτά να συνδέονται με την ηπειρωτική χώρα, για παράδειγμα με γέφυρα ή τούνελ».

Είναι προφανές ότι οι ορισμοί αυτοί δε μπορούν να εφαρμοσθούν για την κατηγοριοποίηση του νησιωτικού χώρου της Ελλάδας, όπου η πλειοψηφία των νησιών δεν ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους ενώ μόλις τρία υπερβαίνουν τα 1000 τ.χλμ.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα νησιά διακρίνονται βάσει τεσσάρων παραγόντων, το πληθυσμιακό μέγεθος, τις διοικητικές μονάδες, τη γεωγραφική κατανομή και το επίπεδο ανάπτυξης. Στην παρούσα μελέτη ιδιαίτερο βάρος δίνεται στο πληθυσμιακό μέγεθος, χωρίς ωστόσο να παραβλέπεται η σημασία των λοιπών παραγόντων. Η τυπολογία των νησιών ως προς το πληθυσμιακό μέγεθος διακρίνεται στις εξής ακόλουθες κατηγορίες:

- i. Μεγάλα νησιά, με πληθυσμό μεγαλύτερο των 50.000 μόνιμων κατοίκων
- ii. Μεσαία νησιά, με πληθυσμό μεταξύ 5.000 και 50.000 μόνιμων κατοίκων
- iii. Μικρά νησιά, με πληθυσμό μεταξύ 50 και 5.000 μόνιμων κατοίκων
- iv. Πολύ μικρά νησιά, με πληθυσμό μικρότερο των 50 κατοίκων

Μία ακόμη έννοια που απασχολεί τη διεθνή βιβλιογραφία και είναι αναγκαία για τη διερεύνηση της αναπτυξιακής δυναμικής στο νησιωτικό χώρο είναι η έννοια της νησιωτικότητας.

²⁷ Κουτσοπούλου Ασπασία, *Δυναμική των νησιωτικών συστημάτων: Προς μία στρατηγική ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ελληνικού μικρονησιωτικού χώρου*, Άρθρο στο διαδικτυακό τόπο Ελληνικό Τμήμα της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (Ε.Τ.Ε.Ε.Π.Ε.) (<http://grsa.prd.uth.gr/>), ιστοσελίδα

(http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/37_koutsopoulou_ersagr13.pdf), σ.2-3

²⁸ Κωδικοποίηση της διοικητικής διαίρεσης για στατιστικούς λόγους, Nuts 3:Νομοί

2.6.1 Νησιωτικότητα και αναπτυξιακός σχεδιασμός

²⁹ Η νησιωτικότητα προσδιορίζεται από την αλληλεπίδραση μεταξύ φυσικών και κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, οι οποίοι μεταξύ άλλων είναι η γεωγραφική και κοινωνική απομόνωση, η περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες, οι περιορισμένοι παραγωγικοί πόροι, οι εποχικές διακυμάνσεις της οικονομίας και του ανθρώπινου δυναμικού και οι δημογραφικές ιδιαιτερότητες των νησιών. Η νησιωτικότητα είναι ένα διαρκές φαινόμενο που προκαλεί δομικά προβλήματα στον κοινωνικό και οικονομικό χώρο. Πρόκειται για έναν επιβαρυντικό παράγοντα της ανάπτυξης που οφείλεται στη γεωγραφική ασυνέχεια του χώρου και εντείνεται όσο η απόσταση από την ηπειρωτική χώρα αυξάνεται και όσο το μέγεθος του νησιού μειώνεται. Το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο στην Ελλάδα, λόγω του κατακερματισμού του νησιωτικού χώρου, του μικρού μεγέθους και της μεγάλης απόστασης των νησιών από την ηπειρωτική χώρα.

2.6.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου

³⁰ Μέχρι σήμερα δεν έχει καταρτιστεί μια πολιτική από την Ε.Ε. με αποκλειστικό στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων της νησιωτικότητας και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού νησιωτικού χώρου. Όμως υπάρχουν πολιτικές που επηρεάζουν σε διαφορετικό βαθμό τις ευρωπαϊκές νησιωτικές περιοχές, με σημαντικότερες αυτές που σχετίζονται με ζητήματα επιχειρηματικότητας, φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, ανθρώπινου δυναμικού και υπηρεσιών.

Οι πολιτικές αυτές εφαρμόστηκαν στα νησιά με διάφορους τρόπους και παρουσίασαν ποικίλα αποτελέσματα. Η περιβαλλοντική πολιτική στα νησιά δεν επέφερε αξιόλογη βελτίωση σε ζητήματα που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα, αν και εντάχθηκαν πολλές νησιωτικές εκτάσεις στο δίκτυο Natura 2000 και βελτιώθηκε η διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων.

Οι κατευθύνσεις που δίνονται μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής ενισχύουν την δημιουργία παραγωγικών περιοχών κοντά σε μεγάλες αγορές δίχως να δίνονται κίνητρα για την ενίσχυση παραδοσιακών αγροτικών πρακτικών, τη διατήρηση του αγροτικού τοπίου και τη συγκράτηση του πληθυσμού, ζητήματα καίριας σημασίας για τις νησιωτικές περιοχές.

Οι δράσεις που περιλαμβάνει η Πολιτική Μεταφορών και Ενέργειας δεν είχαν ιδιαίτερη επίδραση στα νησιά καθώς επικεντρώνονται σε ζητήματα υποδομών στην ευρωπαϊκή ηπειρωτική χώρα. Αντίστοιχα, τα ποσοστά ειδίκευσης και απασχόλησης παραμένουν χαμηλά στα νησιά όπως και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, αναδεικνύοντας πως τόσο η Περιφερειακή Πολιτική όσο και η πολιτική για την

²⁹ Κουτσοπούλου Ασπασία, *Δυναμική των νησιωτικών συστημάτων: Προς μία στρατηγική ολοκληρωμένης ανάπτυξης του ελληνικού μικρονησιωτικού χώρου*, Άρθρο στο διαδικτυακό τόπο Ελληνικό Τμήμα της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (Ε.Τ.Ε.Ε.Π.Ε.)

(<http://grsa.prd.uth.gr/>), ιστοσελίδα

(http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/37_koutsopoulou_ersagr13.pdf), σ.3

³⁰ Τασσιόπουλος Κ., Λάζογλου Μ., *Χωρικός Σχεδιασμός και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα ελληνικά νησιά: Η περίπτωση της Νισύρου*, σ.σ. 4-5

ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας έχουν περιορισμένες επιδράσεις στο νησιωτικό χώρο.

Σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό του νησιωτικού χώρου διαδραμάτισαν οι εκθέσεις Plan Bleu 2 μέσω των οποίων προγραμματίζονται δράσεις για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων στις τομεακές πολιτικές, σε Μεσογειακή κλίμακα. Βασικές προτεραιότητες είναι τα ζητήματα των υδατικών πόρων, των απορριμμάτων, των περιοχών συγκέντρωσης της ρύπανσης και του παράκτιου χώρου. Επισημαίνεται ωστόσο πως οι πολιτικές αυτές αφορούν συνολικά τη Μεσογειακή λεκάνη και όχι αποκλειστικά τα νησιά, μολονότι στοχεύουν στην αντιμετώπιση ζητημάτων που είναι ιδιαίτερα έντονα στο νησιωτικό χώρο της Μεσογείου.

Σημείο σταθμό για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού νησιωτικού χώρου αποτελεί η Σύνοδος της Επιτροπής για τα Νησιά της Διάσκεψης των Περιφερειακών Παραθαλάσσιων Περιοχών στις Αζόρες το 2010, όταν και επισημάνθηκε η ανάγκη να ενσωματωθούν στο στόχο της εδαφικής συνοχής οι ιδιαιτερότητες των νησιών, χρησιμοποιώντας στατιστικά εργαλεία, νέους μηχανισμούς διακυβέρνησης και οικονομικές ενισχύσεις από τις ευρωπαϊκές πολιτικές.

Από τα παραπάνω φαίνεται πως οι ευρωπαϊκές πολιτικές αντιμετωπίζουν αποσπασματικά ένα ζήτημα που επηρεάζει την κοινωνική και οικονομική συνοχή της Κοινότητας όπως είναι ο σχεδιασμός της ανάπτυξης των νησιωτικών περιοχών. Συμπερασματικά προκύπτει ότι το σύνολο των ευρωπαϊκών τομεακών πολιτικών δεν λαμβάνει υπόψη τις έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ διαφορετικών γεωμορφολογικών ενοτήτων.

2.6.3 Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος

³¹ Η Ελλάδα θεωρείται μια κατ' εξοχήν θαλάσσια και νησιωτική χώρα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της γεωμορφολογίας της. Βρίσκεται μεταξύ τριών ηπείρων (Ευρώπη, Ασία και Αφρική), ενώ παράλληλα διαθέτει πλήθος νησιών. Με συνολική έκταση 131.957 τ.χλμ. και μήκος ακτών περίπου 15.000 χλμ. έχει την πιο εκτεταμένη ακτογραμμή μεταξύ των μεσογειακών χώρων.

Ο νησιωτικός χώρος καλύπτει το 19% της συνολικής επικράτειας, περιλαμβάνοντας περισσότερα από 3000 νησιά και νησίδες, με την πλειονότητα τους να χωροθετούνται στο Αιγαίο πέλαγος. Η φυσιογνωμία των νησιωτικών περιοχών παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις ως προς την έκταση, το φυσικό περιβάλλον, τη δημογραφική σύνθεση και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, ενδεικτικά επισημαίνεται πως ελάχιστα νησιά έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων και μόνο τέσσερα ξεπερνούν τους 100.000 (Κρήτη, Εύβοια, Κέρκυρα, Ρόδος).

Στο Νότο, δεσπόζει η Κρήτη η οποία συγκαταλέγεται στα πολύ μεγάλα νησιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Δυτικό Αιγαίο, σε μικρή απόσταση από την ηπειρωτική Ελλάδα, υπάρχει μεγάλος αριθμός νησιών, που εντάσσονται διοικητικά σε περιφερειακές ενότητες της ηπειρωτικής χώρας (π.χ. Αργοσαρωνικός, Βόρειες

³¹ Τασιόπουλος Κ., Λάζογλου Μ., *Χωρικός Σχεδιασμός και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα ελληνικά νησιά: Η περίπτωση της Νισύρου*, Βόλος, Εισήγηση για το Συνέδριο Η Ελληνική Οικονομία από την Κρίση στην Ανάπτυξη, 2014, σ.σ. 5-6

Σποράδες). Ο κεντρικός κορμός του Αιγαίου συγκεντρώνει πλήθος νησιών μικρού και μεσαίου μεγέθους

Οι αποκλειστικά νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας είναι το Βόρειο Αιγαίο, το Νότιο Αιγαίο, τα Ιόνια Νησιά και η Κρήτη, οι οποίες καταλαμβάνουν το 14,97% της έκτασης και το 12,06% του πληθυσμού της, ενώ αποτελούν τις συνοριακές περιοχές τόσο της χώρας όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

3.1 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ

³² Από τον πρώτο κιόλας χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων. Σταθμός, όμως, για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τα **Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα** (Μ.Ο.Π.) που ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1993 και θεωρούνται από πολλούς ως η αφετηρία άσκησης ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής. Τα Μ.Ο.Π. έθεσαν για πρώτη φορά το στόχο υλοποίησης μίας ολοκληρωμένης μεσοπρόθεσμης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Με τα Μ.Ο.Π. προωθήθηκε η χρηματοδότηση σχεδίων ενταγμένων σε συνολικά περιφερειακά προγράμματα, τα οποία διαμορφώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν από τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες. Στην Ελλάδα καταρτίστηκαν 7 Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα: Κρήτης, Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής και τέλος ένα θεματικό, το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής.

Η αρχική περίοδος εφαρμογής των Μ.Ο.Π. ήταν η περίοδος 1984-1989, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το 1993.

Καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση των Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων και των Κοινοτικών Ενισχύσεων για την Ελλάδα έχουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία, οποία δημιούργησε η Ένωση στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής της Πολιτικής, το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**, το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων**, το **Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)** και το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**:

³³ Το **ΕΚΤ** επενδύει σε ανθρώπους, και στοχεύει στη βελτίωση των ευκαιριών για απασχόληση και εκπαίδευση σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης έχει σκοπό να βελτιώσει την κατάσταση των πιο ευάλωτων ανθρώπων που διατρέχουν τον κίνδυνο φτώχειας. Οι παρεμβάσεις του ΕΚΤ καλύπτουν όλες τις περιφέρειες της ΕΕ. καταπολεμούν τη φτώχεια.

Το **ΕΤΠΑ** επιδιώκει την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση διορθώνοντας ανισορροπίες μεταξύ περιφερειών και συμβάλλει στην αρμονική και διαρκή ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, στον υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, στο υψηλό επίπεδο απασχόλησης και προστασίας του περιβάλλοντος. Δίνει επίσης, ιδιαίτερη σημασία σε ειδικά εδαφικά χαρακτηριστικά. Οι περιοχές που είναι φυσικά μειονεκτικές λόγω γεωγραφικών χαρακτηριστικών (απομακρυσμένες, ορεινές ή αραιοκατοικημένες περιοχές) ωφελούνται από ειδική

³² Μ.Ο.Π. ΚΑΙ Α΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1986 -1994), από το διαδικτυακό τόπο Ελλάδα 2000-2006 (<http://www.hellaskps.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.hellaskps.gr/Details.asp?L1=3&L2=1>)

³³ Τα Ταμεία, από το διαδικτυακό τόπο Περιφερειακή Πολιτική (<http://ec.europa.eu/>), ιστοσελίδα (http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/index_el.cfm)

μεταχείριση. Τέλος, οι πλέον απομακρυσμένες περιφέρειες επίσης ωφελούνται από ειδική βοήθεια του ΕΤΠΑ για την αντιμετώπιση πιθανών μειονεκτημάτων λόγω της απομακρυσμένης θέσης τους.

Το **ΕΓΤΠΕ** χρηματοδοτεί δράσεις αγροτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης στους γεωργούς, ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη καθώς επίσης και στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) στην υπόλοιπη Ένωση.

Το **ΧΜΠΑ** χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση του τομέα της αλιείας.

Επιπλέον, ένα ειδικό ταμείο, το **Ταμείο Συνοχής** στοχεύει Κράτη Μέλη των οποίων το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι λιγότερο από 90 % του ευρωπαϊκού μέσου όρου Έχει σκοπό να μειώσει τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες και να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τώρα υπόκειται στους ίδιους κανόνες προγραμματισμού, διαχείρισης και παρακολούθησης όπως το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ μέσω του κανονισμού κοινών διατάξεων.

3.2 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ 1986-1993) και Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α' ΚΠΣ 1989-1993)

3.2.1 ΜΟΠ (1986-1993)

³⁴ Από τον πρώτο χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων. Σταθμός όμως για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) τα οποία έθεσαν για πρώτη φορά το στόχο μιας ολοκληρωμένης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών μέσω πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

³⁵ Τα ΜΟΠ εγκρίνονται το 1985 με τον Κανονισμό 2088/85 και ξεκινούν το 1986 καλύπτοντας περίοδο επτά ετών, έως το τέλος του 1992. Αφορούσαν τις Μεσογειακές περιοχές της Κοινότητας: την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Γαλλία. Στη βάση της απόφασης για τα ΜΟΠ βρίσκονται οι ανησυχίες για τις υπάρχουσες περιφερειακές ανισότητες και για τη θέση των Περιφερειών του Ευρωπαϊκού Νότου και η αντίληψη ότι προϋπόθεση της Ευρωπαϊκής ενοποίησης είναι η ανάγκη σύγκλισης και ισόρροπης ανάπτυξης σ' ολόκληρο το χώρο της Κοινότητας.

Τα ΜΟΠ αφορούσαν κυρίως τις παραγωγικές επενδύσεις, τα έργα υποδομής, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας όπως ενέργεια, βιομηχανία και βιοτεχνία, υπηρεσίες κλπ.

Οι δράσεις έπρεπε αν είναι συμπληρωματικές μεταξύ τους και προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφόρων περιφερειών και ζωνών, έτσι ώστε το σύνολο

³⁴ *Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα στην Ελλάδα: Πολιτικές, Αποτελέσματα, Προοπτικές*, Πληροφοριακό δελτίο του Υπουργείου της Οικονομίας και Οικονομικών, 2005, σ.5

³⁵ Ανδρικοπούλου Ελένη, *Οι Περιφέρειες στην ΕΕ*, 1995, Θεμέλιο, σ.213

των χρησιμοποιούμενων εθνικών και κοινοτικών μέσων να αποκτήσουν ολοκληρωμένο χαρακτήρα. (Ε. Ανδρικοπούλου, 1995, Οι Περιφέρειες στην ΕΕ, εκδ. Θεμέλιο, σελ.215-216)

³⁶Στην Ελλάδα καταρτίστηκαν 7 Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα:

1. Κρήτης
2. Μακεδονίας και Θράκης
3. Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου
4. Νήσων Αιγαίου Πελάγους
5. Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος
6. Αττικής και τέλος ένα θεματικό
7. το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής

Η αρχική περίοδος εφαρμογής των Μ.Ο.Π. ήταν η περίοδος 1984-1989, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το 1993.

3.2.2 Α' ΚΠΣ (1989-1993)

³⁷Τα ΜΟΠ καθιέρωσαν για πρώτη φορά τη χρηματοδότηση συνολικών προγραμμάτων από την Κοινότητα, αντί μεμονωμένων έργων και αποτέλεσαν τον πρόδρομο για τη δημιουργία των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης(ΚΠΣ).

Τα ΚΠΣ ήταν αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας, που προωθήθηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας, η επίτευξη των οποίων είναι αδύνατη όταν υπάρχουν έντονες περιφερειακές ανισότητες.

Στην κατεύθυνση της μείωσης των ανισοτήτων και της προώθησης της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1), συμβάλλουν τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης, μέσω της πολυτομεακής (αναφέρονται σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων) και πολυπεριφερειακής (περιλαμβάνονται οι περιφέρειες της χώρας) προσέγγισης του προγραμματισμού.

Το Α' ΚΠΣ πραγματοποιήθηκε την περίοδο 1989 - 1993 ταυτόχρονα με τα Μεσογειακά Προγράμματα. Μέσω του Α' ΚΠΣ άρχισε να δίνεται βάση στα έργα υποδομής με χαρακτηριστικά παραδείγματα τους μεγάλους οδικούς άξονες, το μετρό της Αθήνας, καθώς και τον εκσυγχρονισμό του σιδηροδρομικού άξονα. Επιπλέον, έγιναν νοσοκομεία, σχολεία, αεροδρόμια, λιμάνια και πολλά άλλα έργα τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκτός όμως, από τα έργα υποδομής, το Α' ΚΠΣ έθεσε τις βάσεις για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης των περιφερειών με ταυτόχρονη βελτίωση του πρωτογενή τομέα, της ανάπτυξης ανθρωπίνων πόρων και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Οι κύριοι άξονες προτεραιότητας του Α' ΚΠΣ ήταν οι εξής:

1. Βελτίωση του επιπέδου της χώρας, όσον αφορά τη βασική οικονομική υποδομή.

³⁶ Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα, στο διαδικτυακό τόπο Ελλάδα 1986-1999 (<http://www.hellaskps.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.hellaskps.gr/Details.asp?L1=3&L2=1>)

³⁷ Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα στην Ελλάδα: Πολιτικές, Αποτελέσματα, Προοπτικές, 2005, Πληροφοριακό δελτίο, του Υπουργείου της Οικονομίας και Οικονομικών

2. Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη, με την προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών.
3. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.
4. Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού.
5. Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
6. Περιφερειακή - τοπική ανάπτυξη.

³⁸Η αναπτυξιακή στρατηγική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1984 μέχρι το 1993 (που καλύπτει τόσο τα ΜΟΠ όσο και το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα. Η πολιτική αυτή στήριξε την οικονομική δραστηριότητα και διευκόλυνε τη βελτίωση του επιπέδου ζωής στις αγροτικές και περιφερειακές περιοχές. Δρόμοι, λιμάνια, νοσοκομεία, αρδευτικά έργα, σχολεία, αποχετεύσεις, μονάδες βιολογικού καθαρισμού συνθέτουν την εικόνα των παρεμβάσεων του Α΄ ΚΠΣ. Από τη στρατηγική αυτή έλειπε η προώθηση των μεγάλων έργων υποδομής, που αποτελούν προϋπόθεση για την προσέλκυση επενδύσεων από το εξωτερικό και η έμφαση στην παραγωγικότητα, την ποιότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η περίοδος αυτή συνέπεσε με ένα σημαντικό ορόσημο για την αναπτυξιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: τη ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων (1988) η οποία οδήγησε στον συντονισμό των κοινοτικών διαρθρωτικών πολιτικών ενεργειών πολιτικών που μέχρι τότε παρέμεναν ανεξάρτητες. Η μεταρρύθμιση αυτή προέβλεπε την κοινή ευθύνη για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων αναπτυξιακών δράσεων ανάμεσα στις εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

3.3 Β΄ ΚΠΣ (1994-1999)

³⁹Η επόμενη περίοδος (1994-1999) χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση στα μεγάλα έργα υποδομής εθνικής σημασίας και τη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Χωρίς να εγκαταλείπεται η επιδίωξη της ισόρροπης ανάπτυξης, δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος και στη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Κύρια χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και η έναρξη της υλοποίησης μεγάλων έργων υποδομής εθνικής εμβέλειας: οδικοί άξονες (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), λιμενικά έργα, εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Σιδηροδρομικού Δικτύου, μετρό της Αθήνας, ενεργειακά έργα (αιολικά πάρκα, φυσικό αέριο), τηλεπικοινωνίες, νοσοκομεία κ.ο.κ. Κατά την περίοδο αυτή, η βελτίωση των συνθηκών της Ελληνικής Οικονομίας, μαζί με τα μέτρα για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας, τις διαρθρωτικές

³⁸Β΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1994-1999), στο διαδικτυακό τόπο Ελλάδα 1986-1999 (<http://www.hellaskps.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.hellaskps.gr/1986-1999.htm>)

³⁹ Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα στην Ελλάδα: Πολιτικές, Αποτελέσματα, Προοπτικές, 2005, Πληροφοριακό δελτίο, του Υπουργείου της Οικονομίας και Οικονομικών, σ.5

αλλαγές και τη συμβολή του ιδίου του Β' ΚΠΣ, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απόδοση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας.

Την εφαρμογή του Β' ΚΠΣ δυσχέρανε, κυρίως, μία σειρά προβλημάτων και δυσλειτουργιών που αφορούσαν στους μηχανισμούς διαχείρισης και υλοποίησης, οι οποίοι δεν ήταν επαρκείς για να αντιμετωπίσουν μία αυξημένη κλίμακα παρεμβάσεων. Παράλληλα, όμως, προέκυψαν πολύτιμες εμπειρίες που υπέδειξαν την ανάγκη ένταξης της προσπάθειας, ώστε να ικανοποιηθούν οι ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις αυτής της εμβέλειας παρεμβάσεων.

3.4 Γ' ΚΠΣ(2000-2006)

⁴⁰ Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 (Γ'ΚΠΣ) αποτελεί το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και μελλοντικές συνθήκες ανταγωνισμού που θα αντιμετωπίσει η Ελλάδα στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον και της επιτρέπει να ολοκληρώσει όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξή της.

Το Γ'Κ.Π.Σ. είναι το προϊόν της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν η Ελληνική Κυβέρνηση και οι Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις κοινοτικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2000-2006. Καταρτίστηκε με βάση το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης που υποβλήθηκε από την Ελλάδα στην Ε.Ε.

Το κείμενο του ΚΠΣ υπογράφηκε τον Νοέμβριο του και περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Τους άξονες προτεραιότητας για τη δράση των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων
- Την συνοπτική περιγραφή των επιχειρησιακών προγραμμάτων με τους ειδικούς στόχους και τις προτεραιότητες που έχουν επιλεγεί
- Το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης που προσδιορίζει για κάθε άξονα και για κάθε έτος το ποσό των συνολικών κονδυλίων που προβλέπονται
- Τις διατάξεις εφαρμογής του Γ'ΚΠΣ

Οι στόχοι - προτεραιότητες του ΚΠΣ 2000-2006 εστιάζονται σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, που μπορούν να συμβάλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα:

1. Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και προώθηση της απασχόλησης.
2. Ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών (οδικές, σιδηροδρομικές, αστικές μεταφορές, αερολιμένες, λιμένες, συνδυασμένες μεταφορές και εμπορευματικά κέντρα, ασφάλεια).

⁴⁰ Προγράμματα 2000-2006, από το διαδικτυακό τόπο Ελλάδα 2000-2006 (<http://www.hellaskps.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.hellaskps.gr/2000-2006.htm>)

3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη (περιλαμβάνει τους τομείς Μεταποίησης και Υπηρεσιών, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τουρισμού, Ενέργειας – Φυσικών Πόρων).
4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία.
5. Ποιότητα ζωής (παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στη φυσική κληρονομιά, στον πολιτισμό και στον τομέα της υγείας – πρόνοιας).
6. Κοινωνία της πληροφορίας (παρεμβάσεις που αφορούν τομείς όπως εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, επικοινωνίες).
7. Περιφερειακή ανάπτυξη (με στόχο την μείωση των αποκλίσεων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την αύξηση της απασχόλησης) .

Για την επίτευξη των στόχων του ΚΠΣ 2000-2006 καταρτίστηκαν και υλοποιούνται 25 Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων

- τα 11 είναι Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές
- τα 13 είναι Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας και στα οποία έχει καταναμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων για την περίοδο 2000-2006
- και 1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική βοήθεια» που στόχο έχει να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Οι συνολικοί χρηματοδοτικοί πόροι του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής ανέρχονται σε 48,30 δις ευρώ. Η συνολική δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε 37,67 δις ευρώ και η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή ανέρχεται σε 10,63 δις ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 :Χρηματοδοτικοί πόροι Γ΄ΚΠΣ 1

	ΚΠΣ 2000-2006	Ταμείο Συνοχής	ΣΥΝΟΛΟ
Κοινοτική Συμμετοχή	22,70	3,24	25,94
Εθνική Συμμετοχή	9,72	2,01	11,73
Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	32,42	5,25	37,67
Ενδεικτική Ιδιωτική Συμμετοχή	9,53	1,10	10,63
ΣΥΝΟΛΟ	41,95	6,35	48,30

3.5 Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) (2007-2013)

⁴¹ Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005, με τις οποίες διασφαλίστηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι Κανονισμοί των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Επιπλέον, τα κυριότερα έγγραφα της ΕΕ που αναφέρονται στην αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισαβόνας και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών επιλογών - προτεραιοτήτων, καθώς συνιστούν κεντρικές μακροπρόθεσμες επιλογές για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στις οποίες κλήθηκε να συμβάλει και η αναπτυξιακή πολιτική του νέου ΕΣΠΑ.

Βάσει των ανωτέρω, η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα εθνικές πολιτικές που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το «Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας», Εθνική Λιμενική Πολιτική, το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 κλπ.

Το πλαίσιο χρηματοδότησης διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη Στρατηγική της Λισαβόνας. Βασική

⁴¹ ΕΣΠΑ, από το διαδικτυακό τόπο ΕΣΠΑ 2007-2013 (<http://www.espa.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx>)

επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Οι βασικές αρχές που διέπουν το πλαίσιο διαχείρισης, παρακολούθησης & ελέγχου των ΕΠ της περιόδου 2007-2013 αποτέλεσαν αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης και αποτυπώθηκαν σε κείμενα θέσεων των συμμετεχόντων φορέων. Συμπληρώθηκαν από τα πορίσματα συστηματικής ανάλυσης των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών της ΕΕ (Γραμματεία σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, ΜΟΔ ΑΕ, ΔΑ ΚΠΣ/ΕΥΣ) και σχετικής μελέτης που εκπονήθηκε για το ΥΠΟΙΟ με θέμα τη «Βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των ΕΠ του ΚΠΣ 2000 – 2006, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής και στην προσαρμογή αυτών για την περίοδο 2007 – 2013».

Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2007–2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας, ενώ λήφθηκαν υπόψη τα νέα δεδομένα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (63% του πληθυσμού της χώρας σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης).

Το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται από μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, που οδηγεί σε πιο ευέλικτο σχήμα διαχείρισης: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δεκατέσσερα (14) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Την περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο ενός τομεακού ΕΠ, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

Τομεακά ΕΠ

⁴²Τα ακόλουθα προγράμματα αποτελούν τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, όπως αυτά εγκρίθηκαν επίσημα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το διάστημα Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 2007:

- ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξης
- ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας
- ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα
- ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση
- ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- ΕΠ Διοικητική Μεταρρύθμιση
- ΕΠ Τεχνική Υποστήριξης Εφαρμογής
- ΕΠ Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων

⁴² <http://www.espa.gr/el/Pages/staticSectoralOP.aspx>

Περιφερειακά ΕΠ

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα χωρίστηκε σε πέντε χωρικές ενότητες, στις οποίες αντιστοιχούν πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά (ΠΕΠ), ως εξής:

- ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
- ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
- ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου
- ΠΕΠ Αττικής

Τα ΠΕΠ θα συμβάλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / Περιφέρειας.

Σε κάθε περίπτωση, τα ΠΕΠ για όλες τις Περιφέρειες θα καλύψουν ένα κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές
- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας, εξειδικευμένος εξοπλισμός, μέτρα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας)
- πολιτισμός (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς)
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΕΥΝΑ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

Παρόλο που η παρούσα εργασία έχει ως περιοχή μελέτης το Δήμο Σητείας, δεν μπορεί παρά να γίνει πρώτα μία αναφορά στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης ως χωρική ενότητα αλλά και ως Περιφέρεια.

Για την αποτελεσματικότερη παρουσίαση της Περιφέρειας Κρήτης αλλά και του Δήμου Σητείας, χρησιμοποιούνται κείμενα από τα ΠΕΠ Κρήτης και Νησιών Αιγαίου 2007-2013, ΠΕΠ Κρήτης 2012-2014, το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Σητείας 2011-2015.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΚΡΗΤΗ

Η Κρήτη αποτελεί το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και το 5^ο μεγαλύτερο στην Μεσόγειο. Πρωτεύουσα είναι η μεγαλύτερη πόλη της, το Ηράκλειο. Αποτελεί τμήμα της Περιφερειακής Διοίκησης της Ελλάδας και χωρίζεται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες: Ηρακλείου, Χανίων, Λασιθίου και Ρεθύμνου. Έδρα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης και της Περιφέρειας Κρήτης είναι το Ηράκλειο.

4.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η έκταση της Κρήτης είναι 8,336 τ.χλμ. (6,3% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας). Βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου Πελάγους σε απόσταση περίπου 160 χλμ. από την ηπειρωτική χώρα. Η ακτογραμμή της εκτείνεται για 1000 και πλέον χιλιόμετρα, βόρεια βρέχεται από το Κρητικό και νότια από το Λιβυκό πέλαγος, ενώ περιβάλλεται από πολλά μικρά νησιά (Γαύδος, Γαϊδουρονήσι, Κουφονήσι, Διονυσάδες κλπ.).

Η μορφολογία της χαρακτηρίζεται από τρεις ζώνες:

- Την **ορεινή**, με υψόμετρο από 400 μ. και πάνω και την **ημιορεινή**, από 200-400 μ., οι οποίες καλύπτουν τα 3/5 του νησιού. Σε ποσοστό 49% είναι ορεινή και διαθέτει έντονο ανάγλυφο και τέσσερα μεγάλα ορεινά συγκροτήματα. Τα Λευκά Όρη, ο Ψηλορείτης (που είναι και το ψηλότερο), ο Δίκτης και τα όρη της Θρυπτής ή Όρη της Σητείας.
- Την **πεδινή**, από το επίπεδο της θάλασσας ως 200 μ.

Εκείνο που συνιστά ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κρητικού περιβάλλοντος είναι η μεγάλη ποικιλία των γεωλογικών σχηματισμών. Σπήλαια, φαράγγια και οροπέδια αποτελούν βασικά συστατικά του κρητικού τοπίου.

Αυτή η μεγάλη ποικιλία γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών, έχει επιδράσει ως παράγοντας διαμόρφωσης των οικισμών και του οδικού δικτύου και έχει επηρεάσει την χωροταξική οργάνωση, την οικιστική δομή και επομένως τα ανθρωπογενή δεδομένα δημιουργώντας περιορισμούς στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της ως χωρική ενότητα είναι:

- Η νησιωτική υπόσταση και η γεωγραφική της θέση ως αυτόνομου χωρικά συστήματος με ικανό μέγεθος ενδοχώρας και πληθυσμού.
- Η απόστασή της σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα αλλά και τις Περιφέρειες του Ευρωπαϊκού χώρου.
- Η στρατηγική της θέση στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου.
- Η δυσκολία πρόσβασης από το νότιο στο βόρειο τμήμα της.
- Η ενδοπεριφερειακές ανισότητες σε πολλές χωρικές ενότητες.

4.2 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Κρήτης σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011 ανέρχεται σε 622.913 κατοίκους και αντιπροσωπεύει το 5,76% της Ελληνικής επικράτειας και κατατάσσεται πέμπτη μεταξύ των Ελληνικών Περιφερειών. Η Περιφέρεια Κρήτης παρουσίασε αύξηση του πληθυσμού σε ποσοστό 3,36% μεταξύ του 2001-2011.

Η δημογραφική εικόνα της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από φθίνοντες ρυθμούς αύξησης στις νεαρές ηλικίες και από αύξηση ατόμων τρίτης ηλικίας, γεγονός που υπογραμμίζει το *δημογραφικό πρόβλημα*.

4.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Κατά την απογραφή του 2001 παρατηρήθηκε η μείωση του ποσοστού των αναλόγων και παρατηρήθηκαν αυξητικές τάσεις στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης με τα ποσοστά πτυχιούχων ανώτατων και ανώτερων σχολών να βελτιώνονται διαρκώς. Παρά όμως την άνοδο που καταγράφηκε στο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, πλειοψηφία των κατοίκων είναι απόφοιτοι στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης. Επίσης, σημαντικό εξακολουθεί να είναι το ποσοστό σχολικής διαρροής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ακολούθησε ανοδική πορεία με βάση τα στοιχεία των απογραφών 1981,1991,2001 γεγονός που υπογραμμίζει την ενίσχυση του εργατικού δυναμικού.

Η κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα, με βάση την πρόσφατη απογραφή του 2001, το 23,42% απασχολούνταν στον πρωτογενή τομέα, το 16,09% στο δευτερογενή τομέα και το 55,57% στον τριτογενή τομέα. Διαχρονικά διαπιστώνεται μία σημαντική μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, μία σχετική σταθερότητα στον δευτερογενή και μία σημαντική αύξηση στον τριτογενή. Με βάση πιο πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, η ανεργία κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2011, λόγω της συνεχιζόμενης κρίσης ανερχόταν σε πολύ υψηλό ποσοστό της τάξης του 13,4% έναντι ποσοστού 11% την ίδια περίοδο το 2010 και του 10,71% το 2001.

4.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία των Περιφερειακών Λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Αρχής, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Κρήτης διατηρείται διαχρονικά σε επίπεδα της τάξης του 5% ως προς το αντίστοιχο της χώρας, με τον νομό Ηρακλείου να κυριαρχεί (52,06%) ως προς την συμμετοχή του στο περιφερειακό προϊόν.

Ως προς τον *Πρωτογενή Τομέα*, η πτώση της τιμής του ελαιόλαδου και κάποιων κηπευτικών προϊόντων σε συνδυασμό με την εγκατάλειψη ορισμένων καλλιεργειών, κυρίως αμπελοκαλλιέργειες, εξηγούν την *πτώση της γεωργίας*. Οι νομοί στους οποίους υπάρχει μείωση της γεωργικής απασχόλησης είναι εκείνοι που αποκομίζουν τα μεγαλύτερα οφέλη από τον τουρισμό κάτι που αυξάνει μεν τα έσοδα αλλά συμβάλλει και στη δημιουργία ανισορροπιών με αποτέλεσμα οι αγροτικές περιοχές στην ενδοχώρα να «βλέπουν» την οικονομική τους κατάσταση να χειροτερεύει σε αντίθεση με τις ανεπτυγμένες περιοχές των ακτών που εξακολουθούν να αναπτύσσονται.

Παρόλο που για την Κρήτη ο Πρωτογενής Τομέας κατέχει δεσπόζουσα θέση τόσο από άποψη προϊόντος, όσο και απασχόλησης, χαρακτηρίζεται από μικρό και διάσπαρτο κλήρο, από την εξάρτηση από *παραδοσιακά πρότυπα* και καλλιέργειες, από *ατελείς υποδομές* και από παρωχημένα παραγωγικά συστήματα. Επίσης, το ποσοστό των αρδεύσιμων εκτάσεων είναι πολύ μικρό σε σχέση με το μέσο όρο της υπόλοιπης Ελλάδας, ενώ η δομή των καλλιεργειών χαρακτηρίζεται από έμφαση στις παραδοσιακές καλλιέργειες. Διάσπαρτη είναι και η κτηνοτροφία, με ελάχιστες οργανωμένες κτηνοτροφικές ομάδες, ενώ υπάρχουν και σημαντικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη τυροκομικών προϊόντων.

Όσον αφορά το *Δευτερογενή Τομέα*, παρατηρούνται επίσης διαρθρωτικά προβλήματα και αφορούν κυρίως τις μικρές και οικογενειακές επιχειρήσεις, το μικρό μέγεθος των οποίων λειτουργεί ανασταλτικά στην πρόοδό τους κάτι που προδίδει τις οργανωτικές και οικονομικές αδυναμίες τους αλλά και την έλλειψη καινοτομίας.

Επίσης, η μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα παρουσιάζει προβλήματα οργάνωσης, ποιότητας αλλά και εκσυγχρονισμού της παραγωγικής διαδικασίας. Δυσκολίες υπάρχουν επίσης, στην οργάνωση εμπορικών δικτύων για την προώθηση των τοπικών προϊόντων.

Η ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι ένας τομέας που μπορεί να αυξήσει την οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση αλλά και άμβλυνση εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα. Η δυναμική του τομέα παραμένει ισχυρή και υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες στο πεδίο των υβριδικών συστημάτων. Ο τομέας της Πράσινης Ενέργειας μπορεί να αποτελέσει μοχλό Ανάπτυξης προωθώντας την κοινωνική συνοχή με τη δημιουργία πολλών νέων και αποκεντρωμένων θέσεων εργασίας, την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη τοπικής τεχνογνωσίας και τεχνολογίας.

Στον *Τριτογενή Τομέα*, διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα. Λόγω της νησιωτικής φύσης της οικονομίας αλλά και του εξαγωγικού της προσανατολισμού έχουν ιδρυθεί ισχυρές μεταφορικές και ναυτιλιακές εταιρείες.

Επίσης, από το 1980 και μετά ιδρύθηκαν Πανεπιστήμια, Πολυτεχνικές σχολές και Τεχνολογικά ιδρύματα, καθώς και σημαντικά Ερευνητικά Κέντρα (Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, ΕΛΚΕΘΕ κλπ.). Μάλιστα οι δείκτες συμμετοχής της Κρήτης σε ερευνητικές δραστηριότητες είναι σημαντικά υψηλότεροι από αντίστοιχους άλλων Περιφερειών στην Ελλάδα.

Τέλος, ο τουρισμός είναι ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος τομέας και η ζήτηση έδωσε κίνητρα για σημαντικές επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες με αποτέλεσμα την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής. Την ίδια στιγμή καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα που αφορούν κυρίως την έντονη εποχικότητα και τον περιορισμό της τουριστικής κίνησης προς τους οικισμούς της ενδοχώρας δεδομένου ότι οι ξενοδοχειακές υποδομές συγκεντρώνονται κυρίως στα βόρεια παράλια του νησιού.

Η οικονομική κρίση έχει πλήξει το σύνολο των νοικοκυριών και έχει επηρεάσει το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγικής βάσης του νησιού με κύρια χαρακτηριστικά την περιορισμένη πρόσβαση σε χορηγήσεις, την κάμψη των επενδύσεων, την αύξηση της ανεργίας και την μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος. Τόσο ο ιδιωτικός όσο και ο δημόσιος τομέας υφίστανται τις επιπτώσεις της ύφεσης και οι προσδοκίες στο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα είναι μάλλον αποθαρρυντικές.

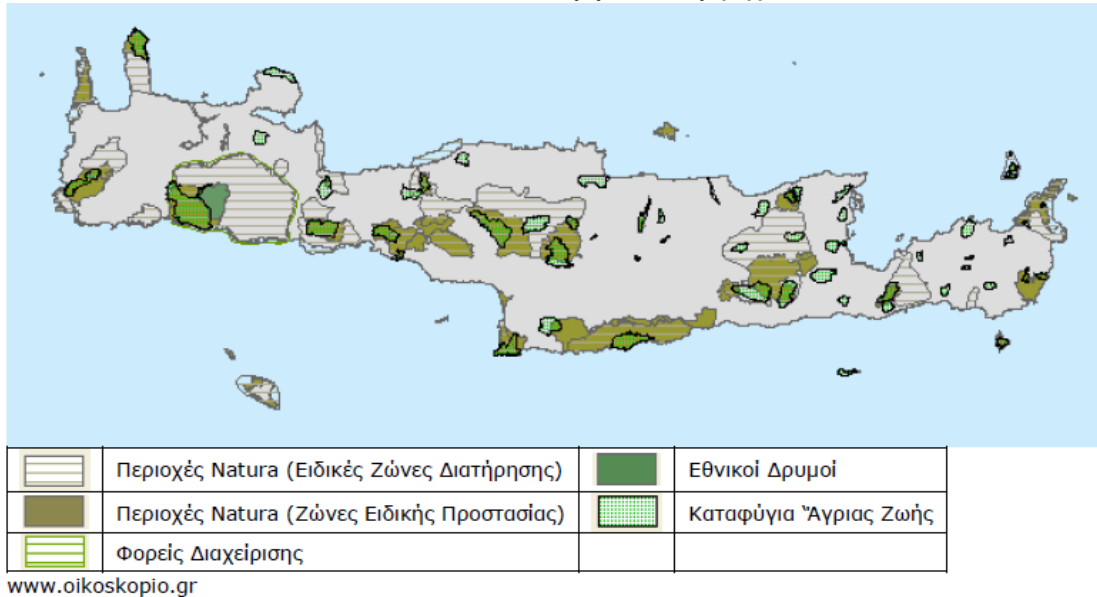
4.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το νησί της Κρήτης έχει να επιδείξει ένα φυσικό περιβάλλον ξεχωριστής ομορφιάς και οικολογικής αξίας. Το κλίμα του νησιού έχει συμβάλει στη διαμόρφωση μιας πολύ πλούσιας χλωρίδας, με διαφορετικά οικοσυστήματα που συνθέτουν ένα σύνολο σπάνιας ποικιλομορφίας.

Καμία ίσως άλλη περιοχή της γης με την έκταση της Κρήτης, δε διαθέτει τόσα είδη φυτών. Σε μια έκταση 8.700 τ.μ. περίπου υπάρχουν 1624 αυτόχθονα αυτοφυή είδη από τα οποία τα 170 είναι ενδημικά της Κρήτης.

Το φυσικό περιβάλλον της Κρήτης χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος και αξίας με σημαντικό αριθμό οικολογικά ευαίσθητων περιοχών, που καλύπτουν σημαντικό μέρος της ενδοχώρας και των ακτών.

ΧΑΡΤΗΣ 4.1 : Φυσικό περιβάλλον Κρήτης 1

Τα προβλήματα-ανάγκες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος εμφανίζουν έντονη χωρική διαφοροποίηση, έτσι:

- Στη βόρεια ζώνη η τουριστική και αστική ανάπτυξη έχει άμεση συνέπεια στις αυξημένες απαιτήσεις στους τομείς διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, στην άμεση οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών μέσω Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και στις αναπλάσεις των τουριστικών ζωνών που έχουν αναπτυχθεί χωρίς σχεδιασμό.
- Στην νότια ζώνη οι πιέσεις οφείλονται στην συνύπαρξη οικολογικά ευαίσθητων περιοχών με εντατικές καλλιέργειες ή/και αναπτυσσόμενες τουριστικά ζώνες, καθώς και στα κατά τόπους φαινόμενα ερημοποίησης.
- Στην ενδοχώρα οι πιέσεις ασκούνται από τις πυρκαγιές, το κυνήγι και βόσκηση.

Επίσης σταθερά ζητούμενα αποτελούν η ορθολογική διαχείριση του υδατικού δυναμικού και η εξοικονόμηση υδάτινων πόρων, η αξιοποίηση της επιφανειακής απορροής υδάτων και η ολοκληρωμένη παρέμβαση για την εξασφάλιση αναγκών ύδρευσης και άρδευσης.

Ένα άλλο μείζον ζήτημα είναι η διαχείριση των απορριμμάτων η οποία κρίνεται ελλιπής. Ο Περιφερειακός Σχεδιασμός για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων δεν οδηγεί στην επίλυση αλλά μάλλον στη διόγκωση του προβλήματος αφού στην πράξη προωθεί «προσωρινές λύσεις» που διαρκούν περίπου όσο μία προγραμματική περίοδος του ΕΣΠΑ. Αντίθετα, δεν υπάρχει κανένας σχεδιασμός για τα βιομηχανικά απόβλητα.

Ως προς το περιβάλλον, πιέσεις ασκούνται και από τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων λόγω ελλιπούς διαχείρισης παρά την ύπαρξη και λειτουργία πολλών μονάδων διαχείρισής τους.

Στην πλειοψηφία των Δήμων στην Κρήτη, υπάρχουν αποχετευτικά δίκτυα, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις είναι ατελή.

4.6 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Κρήτη διαθέτει τρία μεγάλα αστικά κέντρα(Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Χανιά) και τρία μικρότερα(Σητεία, Αγ. Νικόλαο, Ιεράπετρα) καθώς και σημαντικό αριθμό αγροτικών και τουριστικών κέντρων σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες. Σχεδόν το 42% του πληθυσμού ζει στις πόλεις, το 45 % στο ύπαιθρο και το υπόλοιπο ποσοστό ζει σε περιαστικές περιοχές.

Βασικότερες οικονομικές δραστηριότητες είναι η γεωργοκτηνοτροφία, οι κατασκευές, το εμπόριο και ο τουρισμός. Η Κρήτη φημίζεται για τα τοπικά προϊόντα υψηλής ποιότητας ΠΟΠ και ΠΓΕ(ελαιόλαδο, θυμαρίσιο μέλι, γαλακτοκομικά κλπ.), τους σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους(αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία κλπ.), τις φυσικές ομορφιές(φαράγγια, παραλίες, σπήλαια κλπ.) και τις ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες που επιτρέπουν την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς της οικονομίας(βιολογική γεωργία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κλπ.).

Επίσης, η Κρητική οικονομία παρουσιάζει αξιόλογο εξαγωγικό προσανατολισμό με περίπου 160 επιχειρήσεις, κυρίως τροφίμων, που προμηθεύουν τις αγορές της Ευρώπης και της Αμερικής με τυποποιημένα αγροτικά προϊόντα όπως λάδι, κρασί κ.α. και δευτερευόντως με άλλα προϊόντα όπως ηλεκτρολογικό υλικό και πλαστικά.

Βασικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού έχει το υψηλής κατάρτισης και πολύγλωσσο εργατικό δυναμικό και οι υποδομές παρόλες τις ελλείψεις που εντοπίζονται κατά περίπτωση(π.χ. υποδομές μεταφορών). Η Κρήτη διαθέτει τρία αεροδρόμια και έξι λιμάνια που την συνδέουν με την υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα, την Κύπρο αλλά και αρκετές ευρωπαϊκές πόλεις.

Επίσης, διαθέτει πέντε βιομηχανικές-βιοτεχνικές περιοχές με εγκεκριμένο ⁴³Ρυμοτομικό Σχέδιο και δύο με σημαντικό αριθμό εγκαταστάσεων χωρίς εγκεκριμένο Ρυμοτομικό Σχέδιο.

Τα τελευταία χρόνια η Κρήτη εξελίσσεται και στον ενεργειακό τομέα, λόγω του τεράστιου αιολικού και ηλιακού δυναμικού αλλά και της πλούσιας τοπικής εμπειρίας και τεχνογνωσίας.

---

⁴³ Τα συμπεράσματα των ρυμοτομικών μελετών και οι σχετικές αποφάσεις ενσωματώνονται στο ρυμοτομικό σχέδιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γνωρίσουμε τα κυριότερα χαρακτηριστικά της περιοχής-μελέτης, του Δήμου Σητείας μέσω του επιχειρησιακού σχεδίου του Δήμου από όπου και αντλήθηκαν οι πληροφορίες.

5.1 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ (ΘΕΣΗ-ΕΚΤΑΣΗ-ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ)

Η Σητεία είναι μια γραφική πόλη, κτισμένη αμφιθεατρικά, στο μυχό του κόλπου της Σητείας. Βρίσκεται στο Βορειοανατολικότερο άκρο της Κρήτης. Είναι βέβαιο ότι η βυζαντινή πολιτεία της Σητείας βρίσκεται κάτω από τη σύγχρονη πόλη.

Οι οικισμοί του δήμου αν και διαφέρουν ως προς το μέγεθός τους, ωστόσο στο σύνολό τους, μπορούν να χαρακτηριστούν ως οικιστικά σύνολα μικρής δυναμικής. Το μικρό μέγεθος συνεπάγεται την απουσία βασικών υποδομών και υπηρεσιών με αποτέλεσμα ένα μέρος των αναγκών των κατοίκων (π.χ. διοικητικές υπηρεσίες, υπηρεσίες τριτοβάθμιας περίθαλψης, ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, αναψυχής κλπ.) να μην ικανοποιείται εντός των ορίων των οικισμών και ως εκ τούτου να απαιτείται η μετάβασή τους στα πλησιέστερα αστικά κέντρα (π.χ. Σητεία, Ιεράπετρα, Άγιο Νικόλαο, Ηράκλειο).

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι παρατηρείται διαφοροποίηση ως προς τον βαθμό εξυπηρέτησης των κατοίκων από τις υφιστάμενες διαδρομές. Συγκεκριμένα, οικισμοί όπως τα Μέσα και Έξω Μουλιανά, το Χαμέζι, η Μυρσίνη και η Σκοπή, βρίσκονται πάνω στον ⁴⁴Β.Ο.Α.Κ και καλύπτονται από τη διαδρομή του ΚΤΕΛ Άγιος Νικόλαος-Σητεία, ενώ αντίθετα οι οικισμοί που βρίσκονται στην ενδοχώρα είναι περισσότερο απομονωμένοι και οι ανάγκες των δημοτών δεν εξυπηρετούνται επαρκώς.

⁴⁴ Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης

Ο Δήμος Σητείας έχει συνολική έκταση 633,22 τ.χλμ και διοικητικά υπάγεται στο Νομό Λασιθίου. Σύμφωνα με την πρόσφατη απογραφή της ΕΣΥΕ του 2011, ο πραγματικός πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 18.318 κατοίκους.

Ο Δήμος Σητείας είναι δήμος της περιφέρειας Κρήτης που συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης. Προέκυψε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Ιτάνου, Λεύκης και Σητείας. Έδρα του νέου δήμου ορίστηκε η Σητεία.

Η πλειονότητα του πληθυσμού συγκεντρώνεται στο δημοτικό διαμέρισμα Σητείας όπου βρίσκεται και η έδρα του Δήμου Σητείας, ενώ το υπόλοιπο κατανέμεται στα άλλα δεκαεπτά (17) δημοτικά διαμερίσματα, στα οποία παρατηρείται στην πλειονότητά τους πληθυσμιακή μείωση σε σχέση με την απογραφή του 1991.

5.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Η περιοχή σχεδιασμού καταλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της εδαφικής επιφάνειας του Δήμου Σητείας και συγκεκριμένα 631,2 χιλιάδες στρέμματα. Το γεωφυσικό ανάγλυφο των εδαφών παρουσιάζει έντονη ποικιλομορφία επηρεάζοντας όχι μόνο τη χωροταξική και οικιστική δομή, αλλά και την κατεύθυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

Η γεωμορφολογική εικόνα του Δήμου Σητείας χαρακτηρίζεται τόσο από ορεινές και ημιορεινές ζώνες, όσο και από πεδινές και παραθαλάσσιες εκτάσεις με το μέσο σταθμικό υψόμετρο να φθάνει τα 580 μέτρα.

Η παρουσία πλούσιων φυσικών σχηματισμών (π.χ. φαράγγια, σπήλαια, ορεινοί όγκοι, ποτάμια κλπ.) σε συνδυασμό με τις απότομες κλίσεις του εδάφους, διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερα ποικιλόμορφο, εντυπωσιακό και ελκυστικό τοπίο που αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς επισκέπτες.

Το κλίμα στην ευρύτερη περιοχή της Σητείας κατατάσσεται στο τυπικό μεσογειακό με κύρια χαρακτηριστικά το χαμηλό ύψος βροχοπτώσεων, τη μακρά περίοδο ανομβρίας, τις υψηλές θερμοκρασίες, και τη μεγάλη διάρκεια και ένταση των ανέμων.

Το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του Δήμου, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ από την απογραφή του 2001, καλύπτεται από καλλιεργούμενες εκτάσεις και βοσκότοπους (16,3% και 40,2% αντίστοιχα). Το ποσοστό της έκτασης που καλύπτεται δασικές ημιφυσικές εκτάσεις καλύπτουν το 24,2% της εδαφικής επιφάνειας του Δήμου και εντοπίζονται κυρίως στη δημοτική ενότητα Ιτάνου.

5.3 ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

5.3.1 Χλωρίδα

Η περιοχή του Δήμου Σητείας χαρακτηρίζεται από μεσογειακού τύπου οικοσυστήματα στεπικής φυσιογνωμίας, βραχώδης οικότοπους, φρύγανα τα οποία καλύπτουν ένα

μεγάλο μέρος του τόπου και αποτελούν εξαιρετικό βιότοπο, λόγω της παρουσίας ερπετών και αρπακτικών, αναζήτησης τροφής για προστατευόμενα αρπακτικά.

Γεωργική γη εντοπίζεται σε μεγάλο μέρος της περιοχής μελέτης. Η επικρατούσα καλλιέργεια είναι αυτή της ελιάς αλλά υπάρχουν επίσης πολλά αμπέλια και καλλιέργειες σιτηρών. Η ελιά η οποία είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά δέντρα της παραμεσογειακής περιοχής και θεωρείται σαν το αρχαιότερο καλλιεργούμενο φυτό της περιοχής αυτής. Από φυτογεωγραφική άποψη, θεωρείται από πολλούς ότι διαχωρίζει τα όρια του μεσογειακού κλίματος που ονομάστηκε από αυτούς σαν "κλίμα της ελιάς". Μέσα από την μακρόχρονη παρουσία τους οι ελαιώνες έχουν αναδειχτεί ως το χαρακτηριστικότερο οικοσύστημα της Κρήτης και τα πουλιά, όπως και άλλοι οργανισμοί έχουν προσαρμοστεί απόλυτα, αναγνωρίζοντας τους ώριμους ελαιώνες ως δασικά συστήματα υψηλής αξίας. Είναι το πλέον εκτεταμένο σύστημα στο νησί και εμφανίζει σαφείς διαφορές ως προς το υψόμετρο, την ηλικία των δέντρων, την πυκνότητά τους και την υποκείμενη βλάστηση. Τόσο οι ελιές όσο και τα έντομα και οι αράχνες που αφθονούν υποστηρίζουν τον μεγαλύτερο αριθμό διαχειμαζόντων πουλιών. Την εποχή της καρποφορίας οι ελαιώνες παρουσιάζουν την υψηλότερη ποικιλότητα σε είδη ορνιθοπανίδας.

Επίσης, στην περιοχή απαντώνται *συστάδες φοίνικα* οι οποίες εξαπλώνονται σε έκταση περί τα 120 στρέμματα στο κατώτερο τμήμα της υδρολογικής λεκάνης που εκβάλλει στον όρμο του Βάι. Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι φοίνικες παρουσιάζουν εξωτερικά σημεία κακής υγείας με μείωση της θαλερότητάς τους. Πιθανές αιτίες γι' αυτό όπως επίσης και για άλλα προβλήματα είναι:

- Η υπερβολική ανάπτυξη της ποώδους και θαμνώδους βλάστησης, λόγω της προστασίας του από τη βοσκή και άλλες ανθρωπογενείς δράσεις, γεγονός που εμποδίζει την αναγέννηση του φοίνικα.
- Πιθανή υπεράντληση του ύδατος του αρτεσιανού ορίζοντα με δυνατό αποτέλεσμα την πτώση της στάθμης του φρεάτιου ύδατος και την αύξηση της υπόγειας διείσδυσης θαλασσινού νερού.
- Η για μεγάλα χρονικά διαστήματα κατάκλυση με νερό του μεγαλύτερου τμήματος του φοινικοδάσους κατά τη διάρκεια της βροχερής περιόδου, δημιουργεί προβλήματα αερισμού των ριζών.
- Ιδιαίτερα μεγάλο, εν δυνάμει κίνδυνο για τον ενδημικό φοίνικα της περιοχής αποτελεί η πιθανότητα υβριδισμού του με άτομα φοίνικα του είδους *Phoenix dactylifera* που φυτεύεται ως καλλωπιστικός ή στα φυτώρια της γύρω από το φοινικόδασος ζώνης.

Υγροτοπικά συστήματα: λιμνοθάλασσες και Μεσογειακές μικρές λίμνες που περιοδικά κατακλύζονται με νερά. Πρόκειται για μικρές αβαθείς λίμνες (περιοχή όρμων Βάι, Μαριδάτη, Κουρεμένου) που βρίσκονται σε απόσταση 70-100 μ. από τη θάλασσα. Η ύπαρξή τους οφείλεται στη συγκέντρωση φρεάτιου ύδατος στις συγκεκριμένες θέσεις. Το χαρακτηριστικό των υγροτοπικών συστημάτων, είναι ότι φιλοξενούν σημαντικό αριθμό παρυδάτιων πουλιών. Οι περισσότεροι φυσικοί υγρότοποι της περιοχής και του Αιγαίου γενικότερα, είναι πολύ μικροί σε μέγεθος και συχνά αποξηραίνονται αρκετά νωρίς ώστε να μπορούν να φιλοξενήσουν μεγάλους αριθμούς ατόμων πουλιών ή να

υποστηρίζουν πολλά ζευγάρια κατά την αναπαραγωγή. Με αυτή την έννοια ο καθένας ξεχωριστά δεν μπορεί σε γενικές γραμμές, να θεωρηθεί σημαντικός. Η οικολογική τους αξία όμως έγκειται στο γεγονός ότι δημιουργούν όλοι μαζί ένα δίκτυο πολύτιμων σταθμών τροφοδοσίας και ανάπαυσης για τα πουλιά και γι' αυτό επιβάλλεται η προστασία του συνόλου των μικρών υγροτόπων.

5.3.2 Πανίδα

Υπάρχει σημαντικός αριθμός πουλιών στη περιοχή, μικρά θηλαστικά και ερπετά, τα οποία απαρτίζουν την πανίδα της περιοχής.

Θηλαστικά

Οι αναφορές για τα θηλαστικά στην περιοχή είναι ελάχιστες. Στην ευρύτερη περιοχή επιβεβαιώθηκε η παρουσία 11 ειδών θηλαστικών κατά την διάρκεια εκπόνησης της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης του Βορειοανατολικού Άκρου Κρήτης (Περιοχή Natura 2000, GR 4320006).

Αμφίβια – Ερπετά

Οι αναφορές για τα θηλαστικά στην περιοχή είναι ελάχιστες. Στην ευρύτερη περιοχή έχουν εντοπιστεί 17 είδη αμφιβίων και ερπετών σύμφωνα με την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη του Βορειοανατολικού Άκρου Κρήτης (Περιοχή Natura 2000, GR 4320006).

5.3.3 Αξιόλογα Οικοσυστήματα

Προστευόμενες περιοχές

Εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου περιλαμβάνονται τμήματα δύο περιοχών, οι οποίες έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί ως σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του προγράμματος "ΦΥΣΗ 2000" σύμφωνα με τα στοιχεία του έργου "Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)". Συγκεκριμένα οι περιοχές είναι:

1. Το "Βόρειοανατολικό Άκρο Κρήτης: Διονυσάδες, Ελάσα και Χερσόνησος Σίδερο" (GR 4320006, Τόπος Κοινοτικής Σημασίας)
2. Όρη Ζάκρου (GR 4320016, Ζώνη Ειδικής Διατήρησης).

Οι παραπάνω περιοχές έχουν ενταχθεί στον Εθνικό Κατάλογο περιοχών των οποίων ελέγχεται η καταλληλότητα ένταξής τους στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό δίκτυο "ΦΥΣΗ 2000".

Η περιοχή "Βόρειοανατολικό Άκρο Κρήτης: Διονυσάδες, Ελάσα και Χερσόνησος Σίδερο" (Παράρτημα, Χάρτης Α.3.1. Φυσικό Περιβάλλον), περιλαμβάνει το ΒΑ άκρο

της Κρήτης, τη χερσόνησο Σίδερο και τα κοντινά της νησιά Διονυσάδες και Ελάσα έχει έκταση 9630 ha. Η βλάστηση είναι κυρίως φρύγανα, ενώ στις κοιλάδες διατηρούνται ακόμη υποβαθμισμένα μακκί. Το μοναδικό φοινικόδασος με *Phoenix theophrastii* της Ευρώπης υπάρχει στο Βάι.

Η περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερο χλωριδικό και πανιδικό ενδιαφέρον, τόσο στο χερσαίο όσο και στο θαλάσσιο περιβάλλον. Το φοινικόδασος είναι μοναδικό, ιδιαίτερα σημαντικό και έχει ήδη χαρακτηριστεί ως «Αισθητικό Δάσος» (979/85). Σε Εθνικό Επίπεδο προστατεύεται και ως καταφύγιο θηραμάτων ενώ σε Διεθνές αποτελεί Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ).

Μετά την εκπόνηση της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης για την παραπάνω περιοχή, θα συνταχθεί Προεδρικό Διάταγμα για τον χαρακτηρισμό της ως προστατευόμενη περιοχή. Μετά την υπογραφή του παραπάνω Προεδρικού Διατάγματος θα ισχύσουν αυστηροί περιορισμοί σε συγκεκριμένες ζώνες. Οι προτάσεις για την δημιουργία των ζωνών αυτών υπάρχουν μέσα στην Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη.

Η περιοχή "Όρη Ζάκρου (GR 4320016)" (Παράρτημα, Χάρτης Α.3.1. Φυσικό Περιβάλλον), είχε χαρακτηριστεί στο παρελθόν Σημαντική περιοχή για τα πουλιά της Ελλάδας (ΣΠΠ) (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 1994), και στη συνέχεια εντάχθηκε στο δίκτυο NATURA 2000.

Η παραπάνω περιοχή κρίνεται σημαντική ιδιαίτερα για τον Γυπαετό *Gypaetus barbatus*, το Όρνιο *Gyps fulvus* και τον Χρυσαιτό *Aquila chrysaetos*.

Δασικές Εκτάσεις

Γενικά δεν υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις δενδρώδους δάσους στον Δήμο (τραχεία πέυκη) αλλά υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις θαμνώδους και φρυγανικής βλάστησης. Αξιοσημείωτο είναι το δάσος με υψηλούς πρίνους στην ορεινή περιοχή των Δ. Διαμερισμάτων Λάστρου, Σφάκας, Τουρλωτής.

Οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, εκτός από Αρχαιολογικές περιοχές, είναι το Φοινικόδασος Βάι - Μονή Τοπλού.

5.3.4 Σπήλαια

Η γη της Σητείας με τα πετρώματα και τις ιδιαίτερες φυσικές ιδιότητές της επιτρέπει τη δημιουργία σπηλαίων και άλλες μορφές Καρστικών σχηματισμών. Περισσότεροι από τριακόσιοι σπηλαιώδεις σχηματισμοί υπάρχουν στο έδαφος της επαρχίας.

Η περιοχή της ορεινής Σητείας σε σύγκριση με τις άλλες ορεινές περιοχές της Κρήτης, δεν παρουσιάζει μεγάλες εντάσεις στο ανάγλυφό της.

Τα επιφανειακά τρεχούμενα νερά είναι λιγοστά, καθώς η μεγαλύτερη ποσότητα αυτών, διεισδύει στο υπέδαφος και κινείται υπογείως μέσω του πλήθους των καναλιών-αγωγών που έχουν διανοιχτεί στον υδατοδιαλυτό ασβεστόλιθο.

Μερικά από τα σπήλαια μας αποκάλυψαν ίχνη ανθρώπινης χρήσης τους πράγμα που επιβεβαιώνει τις απόψεις που είχαν από παλαιότερα διατυπωθεί ότι η επαρχία κατοικήθηκε πολύ πριν από τον ερχομό των Μινωιτών. Είναι γνωστό ότι πάντοτε τα σπήλαια έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στην διαμόρφωση των θρησκευτικών και κατά συνέπεια πολιτιστικών αντιλήψεων από την προϊστορική εποχή έως και τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους.

Επισκέψιμα σπήλαια στην περιοχή δεν υπάρχουν. Σε ορισμένα όμως είναι δυνατή η πρόσβαση με την χρήση του κατάλληλου εξοπλισμού.

Σπήλαιο Πελεκητά ή Συκιάς Σπήλιος

Βρίσκεται Β. ΒΑ του οικισμού Κάτω Ζάκρος. Στο σπήλαιο φθάνει κανείς ή με πορεία μιας ώρας από την Κάτω Ζάκρο ή από την παραλία του ίδιου οικισμού με μηχανοκίνητο πλοιάριο(20-25 λ.) και μετά με ανοδική πορεία.(15λ.). Το υψόμετρο στην είσοδο είναι 105 μ. Η ονομασία Πελεκητά (τα), με την οποία είναι γνωστή όλη η περιοχή, οφείλεται στο λατομείο, που είναι κάτω από το σπήλαιο, κόντα στη θάλασσα, απ' όπου έβγαζαν πέτρες πελεκητές. Η άλλη ονομασία, Σ(υ)κιάς Σπήλιος, δόθηκε στο σπήλαιο από την ύπαρξη μεγάλης συκιάς, που είναι στο δεξιό τμήμα της εισόδου. Κάτω από το σπήλαιο η θάλασσα φαίνεται σαν από αεροπλάνο. (Παράρτημα, Χάρτης Α.3.1. Φυσικό Περιβάλλον)

Σπήλαιο Περιστεράς

Βρίσκεται περίπου 2,3 χλμ. ανατολ. του χωριού Καρύδι, στη θέση Κάτω Πλατύβολο ή Περιστεράς. Υψόμετρο στην είσοδο 540μ. Το χωριό Καρύδι είναι κτισμένο σε σύστημα φυλλιτών του Περμιοτριάδικού, που εισχωρεί από Δ προς Α μέσα σε Ιουρασικό ασβεστόλιθο, στον οποίο διανοίγεται το σπήλαιο. Έχει μορφή αρκετά μεγάλου σπηλαιοβαράθρου. Μετά τη διάνοιξη του σπηλαιίου από τη διαβρωτική ενέργεια του νερού, κατέπεσε τμήμα της οροφής και σχηματίστηκε η μπροστά από την είσοδο δολίνη διαστ. 48x26 και βάθους 17-25μ. Η συνολική διαδρομή μέσα στο σπήλαιο είναι περίπου 170μ. (Παράρτημα, Χάρτης Α.3.1. Φυσικό Περιβάλλον)

5.3.5 Φαράγγια

Η ευρύτερη περιοχή της Σητείας και ειδικά η νοτιοανατολική χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη εκπληκτικής ομορφιάς φαραγγίων, με τα πορτοκαλιά και γκριζοπράσινα χρώματα των τοιχωμάτων τους να λειτουργούν σαν εισοδοί σε κόσμους εκπληκτικής άγριας ομορφιάς. Τα φαράγγια της περιοχής αλλά και της Κρήτης γενικά δημιουργήθηκαν στις αρχές του πλειστοκαινίου, περίοδο κατά την οποία πριν δύο εκατομμύρια χρόνια περίπου η Κρήτη απόκτησε τη μορφή που έχει σήμερα. Στην δημιουργία τους επέδρασαν κατά κύριο λόγο οι τρομακτικές τεκτονικές αλλαγές που

δημιούργησαν το νησί και στη συνέχεια διαμορφώθηκαν στην τελική τους μορφή από περιβαλλοντικές δράσεις και διαβρώσεις. Η γεωλογική δομή της περιοχής της Σητείας, ευνόησε σημαντικά τη δημιουργία φαράγγιων που με τη σειρά τους συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός τόσο πλούσιου σε εναλλαγές γεωμορφολογικά τοπίου. Σε κάθε βήμα του ο επισκέπτης τους θα αισθανθεί τη παρουσία αυτού του γεωλογικού πλούτου, που ειδικά την άνοιξη και το καλοκαίρι πλουτίζει την ατμόσφαιρα με υπέροχα αρώματα, δεδομένου ότι τα φαράγγια της περιοχής θεωρούνται -από την Μινωική αρχαιότητα ήδη- ο παράδεισος των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών. Παράλληλα με την ποικιλότητα της χλωρίδας τους, πλούσια είναι και η άγρια πανίδα που φιλοξενούν. Σημαντικές κοινωνίες σπανίων ειδών του ζωικού βασιλείου, όπως γυπαετών και γερακιών συναντιόνται στις απόκρημνες πλαγιές τους. Η σχέση των ανθρώπων της Σητείας με τα φαράγγια υπήρξε από την αρχαιότητα ιερή. Την πλέον γνήσιά της έκφραση βρήκε αυτή η σχέση στην θεοποίηση της ίδιας της φύσης και στην στενή σύνδεση των Κρητικών θεών με τις γονιμοποιητικές τους δυνάμεις. Το Φαράγγι των Νεκρών στην Ζάκρο είναι ένας τόπος που κουβαλά πολύ έντονα αυτές τις πανάρχαιες ρίζες και τους δεσμούς των ανθρώπων με την φύση. Η γνωριμία με τα φαράγγια της περιοχής, αποτελεί ταυτόχρονα ένα ταξίδι για τη γνωριμία της φύσης, του πολιτισμού και της ιστορίας της Σητείας. Το φυσικό πλαίσιο αυτής της γνωριμίας εναλλάσσεται συνεχώς. Το τοπίο αλλάζει από πλούσιο σε βλάστηση, σε τραχύ, άγριο και γυμνό. Την άνοιξη οι κατάφυτες πλαγιές σε πλημμυρίζουν από αρώματα και σε κάνουν να νιώθεις με όλες σου τις αισθήσεις την διάχυτη χαρά της Κρητικής φύσης.

Σημαντικά μπορούν να θεωρηθούν τα φαράγγια της Κάτω Ζάκρου, των Χοχλακιών και του Κατσαρά.

Φαράγγι Κάτω Ζάκρου

Ξεκινάει από τον οικισμό της Άνω Ζάκρου και εκτείνεται μέχρι την παραλία της Κάτω Ζάκρου. Παρουσιάζει γεωλογικό ενδιαφέρον και διαθέτει πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Επίσης ονομάζεται και φαράγγι των "Νεκρών" για το λόγο ότι οι αρχαίοι έθαβαν τους νεκρούς τους στις σπηλιές που υπάρχουν. Είναι βατό και υπάρχει ήδη μια χαραγμένη και σηματοδοτημένη διαδρομή η οποία διαμορφώθηκε και σηματοδοτήθηκε από τον Οργανισμό Ανάπτυξης Σητείας (ΟΑΣ) και τον Δήμο Ιτάνου. Αποτελεί το τελευταίο τμήμα του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού E4.

Φαράγγι Χοχλακιών

Ξεκινάει από τον οικισμό Χοχλακές και καταλήγει στην παραλία Χαρούμες. Είναι μικρό φαράγγι που έχει γεωλογικό ενδιαφέρον και η πορεία του είναι περίπου 45 λεπτά. Είναι βατό και υπάρχει ήδη μια χαραγμένη και σηματοδοτημένη διαδρομή η οποία διαμορφώθηκε και σηματοδοτήθηκε από τον Οργανισμό Ανάπτυξης Σητείας (ΟΑΣ) και τον Δήμο Ιτάνου. Η παραλία στην οποία καταλήγει είναι αξιόλογη και προσφέρεται για κολύμβηση. Στην περιοχή υπάρχει και αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Τα συγκεκριμένα φαράγγια προσφέρονται για περιπατητικές διαδρομές και οικοτουρισμό λόγω της υψηλής αισθητικής τους αξίας και των αξιόλογων χερσαίων οικοσυστημάτων που φιλοξενούν. Κρίνεται σκόπιμο να οριοθετηθούν ζώνες προστασίας των φαραγγιών.

5.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

5.4.1 Εκμετάλλευση εδάφους, υπεδάφους και υδατικών πόρων

Η εκμετάλλευση του εδάφους περιορίζεται στις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες, ενώ του υπεδάφους στις γεωτρήσεις (άρδευσης και ύδρευσης) και τις εξορυκτικές δραστηριότητες.

Οι παραπάνω εκμεταλλεύσεις, παρόλο που είναι μεγάλης κλίμακας, δεν υποβαθμίζουν σοβαρά την ποιότητα και την γονιμότητα του εδάφους.

Όσον αφορά τις καλλιέργειες, γενικά οι ελαιώνες δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως εντατικές μονοκαλλιέργειες, αφού επιτρέπουν την ανάπτυξη χαμηλής βλάστησης ή φρύγανα, υποστηρίζοντας επίσης πλήθος ειδών ερπετοπανίδας και τρωκτικών. Υπάρχουν όμως και περιοχές με ελαιώνες και αμπελώνες οι οποίοι καλλιεργούνται εντατικά, αρδεύονται και γίνεται εντατική χρήση λιπασμάτων. Επίσης πραγματοποιούνται ψεκασμοί το καλοκαίρι και το φθινόπωρο για την καταπολέμηση ασθενειών. Θερμοκηπιακές καλλιέργειες δεν υπάρχουν σε μεγάλη κλίμακα στην περιοχή.

Η ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα από τα λιπάσματα (ιδιαίτερα τα αζωτούχα) δεν έχει μελετηθεί στην περιοχή. Πάντως θεωρείται απολύτως αναγκαία η ανάπτυξη ενός ευρύτερου συστήματος παρακολούθησης των υπογείων υδάτων το οποίο δεν θα περιορίζεται μόνο στις μετρήσεις παροχής, σκληρότητας και μικροβιακού φορτίου, αλλά και σε μετρήσεις ⁴⁵νιτρικών αλάτων.

Σημαντική επιβάρυνση του εδάφους και του υπεδάφους, αποτελεί η διάθεση των αποβλήτων των ελαιοτριβείων. Είναι γνωστό ότι οι «κατσίγαροι» περιέχουν

⁴⁵ Τα νιτρικά άλατα από μόνα τους είναι αβλαβή για τον ανθρώπινο οργανισμό. Όμως με την ενέργεια κάποιων εντερικών βακτηριδίων (τα οποία είναι πιο ενεργητικά στα βρέφη) μπορεί να μεταβληθούν σε νιτρώδη τα οποία είναι τοξικά. Η τοξικότητα τους οφείλεται στο ότι ενώνονται με την αιμογλοβίνη του αίματος και την μετατρέπουν σε μεθαιμογλοβίνη που εμποδίζει τη μεταφορά οξυγόνου από το αίμα.

πολυφαινόλες, οι οποίες εάν αφεθούν ανεξέλεγκτες, οξειδώνονται, πολυμερίζονται και μπορούν να δώσουν αντιδράσεις ή να μετατραπούν σε επικίνδυνες ενώσεις για τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Για τους παραπάνω λόγους χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα οι δεξαμενές καθίζησης και ξήρανσης ώστε τουλάχιστον οι βλαβερές ενώσεις που δίνουν οι πολυφαινόλες, να πραγματοποιούνται σε ελεγχόμενους χώρους. Δυστυχώς όμως, πολλές φορές δεν ακολουθούνται οι σωστές διαδικασίες, με αποτέλεσμα να είναι συχνό φαινόμενο η διάθεση των λυμάτων στα ρέματα, με ότι συνέπειες μπορεί να έχει αυτό για το έδαφος και τον υδροφόρο ορίζοντα.

5.4.2 Εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων

Υπάρχουν πολλές αρδευτικές και υδρευτικές γεωτρήσεις στην ευρύτερη περιοχή οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες της Γεωργίας αλλά και της ύδρευσης. Παρόλα αυτά, δεν έχει παρατηρηθεί υφαλμύρωση ή υποχώρηση του υδροφόρου ορίζοντα. Το γεγονός όμως αυτό δεν πρέπει να εφησυχάζει και απαιτείται συνετή χρήση του νερού.

5.4.3 Ανθρωπογενείς επιδράσεις στη χλωρίδα και την πανίδα

Σημαντικές επιδράσεις στη χλωρίδα και πανίδα της περιοχής μπορούν να θεωρηθούν :

- Η ανεξέλεγκτη κτηνοτροφία η οποία έχει προκαλέσει σοβαρή υποβάθμιση των οικοσυστημάτων της περιοχής λόγω της μείωσης της ποώδους στρώσης, της εξασθένησης των βοσκούμενων θάμνων και του συνεχούς ποδοπατήματος και συμπίεσης του εδάφους που έχει ως αποτέλεσμα την επικράτηση των φρυγανικών ειδών αντί των αείφυλλων σκληρόφυλλων.
- Η εντατική γεωργική δραστηριότητα η οποία μπορεί να υποβαθμίσει την ποιότητα του εδάφους και να περιορίσει την ανάπτυξη των φυσικών οικοσυστημάτων.
- Η χρήση λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων, για την οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, αλλά μάλλον είναι υψηλή αφού υπάρχουν εκτεταμένες καλλιέργειες στην περιοχή.
- Πυρκαγιές
- Λαθροθηρία
- Επεκτάσεις πόλεων και οικισμών

5.4.4 Επιδράσεις στην ατμόσφαιρα και το κλίμα

Δεν υπάρχουν σημαντικές επιδράσεις στην ατμόσφαιρα και το κλίμα, διότι δεν υπάρχουν μεγάλης κλίμακας δραστηριότητες στην περιοχή.

Η ανεξέλεγκτη διάθεση ή/και καύση των απορριμμάτων, μπορεί να δημιουργήσει σε τοπικό επίπεδο προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Δεν έχουν εντοπιστεί ανεξέλεγκτοι σκουπιδότοποι στην περιοχή, εκτός από μερικά σημεία παραπλεύρως του δρόμου όπου γίνεται ανεξέλεγκτη ρίψη μπαζών.

Τέλος η κυκλοφορία των οχημάτων στο οδικό δίκτυο της περιοχής, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, και τα συστήματα θέρμανσης κατά τους χειμερινούς μήνες δεν κρίνεται ότι δημιουργούν αξιόλογο πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ακόμη και σε τοπικό επίπεδο.

5.4.5 Επιπτώσεις - Πιέσεις στις χρήσεις γης

Το ποσοστό των βοσκοτόπων μαζί με τη δασική γη (θαμνώδεις και φρυγανικές εκτάσεις) υπερέχει έναντι της γεωργικής γης αλλά και του μικρού ποσοστού δασοκάλυψης (υψηλών δασών) σε σχέση με την έκταση του Δήμου. Σε μεγάλα τμήματα υφίσταται επικάλυψη του αγροτικού με τον δασικό χώρο συνθέτοντας το χαρακτηριστικό αγροτοδασικό περιβάλλον μορφολογικά και λειτουργικά. Το ευρύ αυτό αγροτοδασικό περιβάλλον συμμετέχει στην οικολογική ισορροπία με τον προστατευτικό, υδρονομικό ρόλο του. Άμεσα στην οικονομική ανάπτυξη συμμετέχει με την ευρεία χρήση του ως βοσκότοπος, στην μελισσοτροφία, στον τουρισμό, στην βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου, ενώ εις βάρος αυτού επεκτείνεται η οικιστική, η γεωργική και η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Η γεωργική γη (κυρίως ελαιώνες, αμπελώνες) αναπτύσσεται κυρίως στις πεδινές και τις ημιορεινές περιοχές και είναι περιβαλλοντικά αποδεκτή (πλην των θερμοκηπιακών καλλιέργειών) λόγω της φύσεως των καλλιεργειών.

Η ανάπτυξη των οικισμών γίνεται άναρχα και εκτατικά χωρίς πολεοδόμηση, ρυμοτόμηση κ.τ.λ. με αποτέλεσμα τη διασπάθιση γόνιμης γεωργικής γης.

Η κατάσταση των χρήσεων γης όπως αυτή υφίσταται μέχρι σήμερα έχει οδηγήσει σε διασπάθιση της γεωργικής γης και αλλοίωση περιοχών περιβαλλοντικού, αρχαιολογικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Βεβαίως το φαινόμενο δεν παρουσιάζεται τόσο έντονο όσο παρουσιάζεται στις υπόλοιπες τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές της βόρειας Κρήτης.

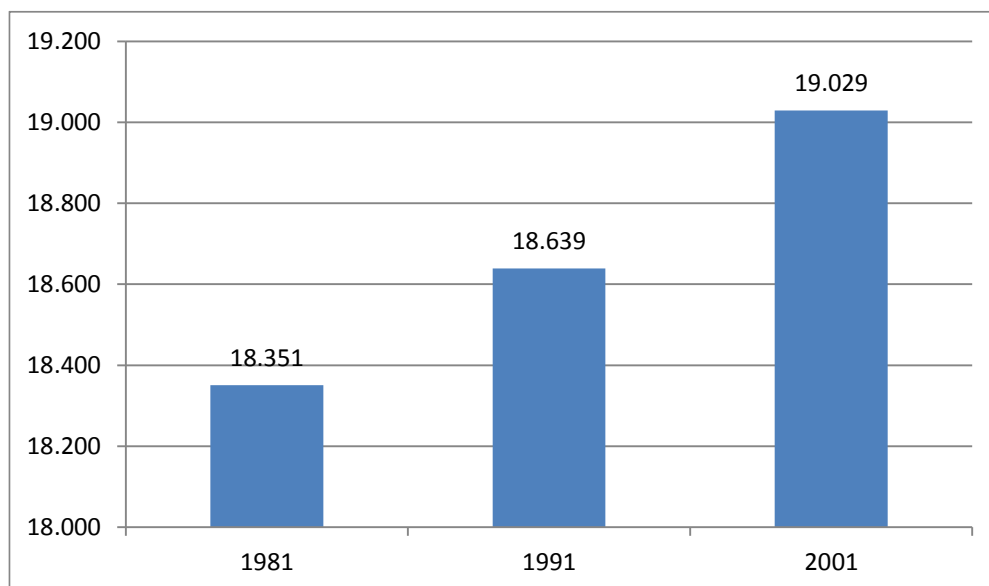
5.5 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

5.5.1 Πληθυσμιακές Μεταβολές

Στην εικοσαετία 1981-2001 ο πληθυσμός σημειώνει μικρή συνεχή ανοδική πορεία με την ποσοστιαία μεταβολή του στα διαστήματα 1981-1991 (1,6%) και 1991-2001 (2,1%) να είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη σε επίπεδο Νομού Λασιθίου (1,8% και 7,1%) και Περιφέρειας Κρήτης (7,5 % και 11,3%).

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΣΥΕ (2001), ο πραγματικός πληθυσμός του ανέρχεται σε 19.029 κατοίκους και αντιστοιχεί στο 24,9% του πληθυσμού του Νομού Λασιθίου και στο 3,2% του συνολικού πληθυσμού του νησιού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1 : Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1

ΕΣΥΕ Στοιχεία απογραφών 1981, 1991, 2001

Στη δεκαετία 1991-2001 η μεγαλύτερη πληθυσμιακή μεταβολή σημειώθηκε στα δημοτικά διαμερίσματα Σητείας και Ρούσας Εκκλησίας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός της πληθυσμιακής μείωσης που σημειώνεται κατά τη δεκαετία 1991-2011 στο σύνολο της δημοτικής ενότητας Λεύκης ως αποτέλεσμα της μετακίνησης του πληθυσμού σε περιοχές που παρουσιάζουν ιδιαίτερη οικονομική ανάπτυξη.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται η διαχρονική μεταβολή στο δήμο Σητείας σε επίπεδο δημοτικών διαμερισμάτων κατά των δεκαετιών 1981-1991 και 1991-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 : Πληθυσμιακές μεταβολές

	Μεταβολές (%)	
	1991-2001	1981-2001
Δημοτική Ενότητα Ιτάνου	0,4%	8,0%
Δ.Δ. Παλαικάστρου	5,0%	28,0%
Δ.Δ. Ζάκρου	4,5%	-1,1%
Δ.Δ. Καρυδίου (Σητείας)	-34,8%	-37,1%
Δ.Δ. Μητάτου	-58,2%	-63,5%
Δημοτική Ενότητα Λεύκης	-10,6%	-20,9%
Δ.Δ. Ζίρου	-15,3%	-19,9%

	Μεταβολές (%)	
	1991-2001	1981-2001
Δ.Δ. Αγίας Τριάδος	-20,5%	-32,2%
Δ.Δ. Απιδίων (Μέσα Απιδίου)	-9,3%	-14,9%
Δ.Δ. Αρμένων	12,4%	-6,7%
Δ.Δ. Παππαγιαννάδων	-7,5%	-25,9%
Δ.Δ. Χανδρά	-21,7%	-31,6%
Δημοτική Ενότητα Σητείας	4,6%	8,0%
Δ.Δ. Σητείας	19,2%	27,8%
Δ.Δ. Αγίου Γεωργίου Σητείας	-2,0%	13,6%
Δ.Δ. Αχλαδίων	2,0%	3,8%
Δ.Δ. Έξω Μουλιανών	-32,2%	-29,9%
Δ.Δ. Κατσιδωνίου	-1,7%	-22,1%
Δ.Δ. Κρυών	-18,0%	-25,8%
Δ.Δ. Λάστρου	-31,6%	7,7%
Δ.Δ. Μαρωνίας	-3,0%	3,2%
Δ.Δ. Μέσα Μουλιανών	-9,5%	-9,8%
Δ.Δ. Μυρσίνης	-1,5%	-26,1%
Δ.Δ. Πισκοκεφάλου	-0,2%	-0,5%
Δ.Δ. Πραισού	-20,6%	-44,4%
Δ.Δ. Ρούσσας Εκκλησίας	7,4%	2,7%
Δ.Δ. Σκοπής	-10,7%	-10,5%
Δ.Δ. Σταυρωμένου	-28,0%	-29,6%
Δ.Δ. Σφάκας	-18,4%	-13,5%
Δ.Δ. Τουρλωτής	-11,0%	-19,2%
Δ.Δ. Χαμεζίου	-22,0%	-24,5%
Δήμος Σητείας	2,1%	3,7%
Ν. Λασιθίου	7,1%	8,9%
Περιφέρεια Κρήτης	11,3%	19,7%

ΕΣΥΕ Στοιχεία απογραφών 1981, 1991, 2001

5.5.2 Σύνθεση Πληθυσμού

Η δημογραφική φυσιογνωμία του Δήμου είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική. Πρόκειται για έναν πληθυσμό με υψηλά ποσοστά νεανικού και ώριμου πληθυσμού (14,63% και 61,89% αντίστοιχα) και ποσοστό ατόμων τρίτης ηλικίας (23,48%), γεγονός που

τεκμηριώνει ότι η περιοχή δεν αντιμετωπίζει δημογραφικό πρόβλημα και δυσκολία ως προς την ανανέωση του πληθυσμού της, παρόλο το ποσοστό ατόμων τρίτης ηλικίας δεν είναι ιδιαίτερα χαμηλό.

Η συγκεκριμένη δομή πληθυσμού (με υψηλό ποσοστό παραγωγικών ηλικιών) ευνοεί τις αναπτυξιακές προσπάθειες, δεδομένου ότι τα νεαρά άτομα διαθέτουν δημιουργική αντίληψη και ανταποκρίνονται περισσότερο θετικά σε καινοτομίες και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και ρίσκα, συγκριτικά με άτομα μεγαλύτερων ηλικιών.

Όσον αφορά στην κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο, οι άντρες υπερτερούν στις ηλικιακές ομάδες 15 - 44 ετών και 0-14, ενώ ο γυναικείος πληθυσμός υπερτερεί στις ομάδες ηλικιών 65 ετών και άνω και 45-64.

5.5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης

Το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων βρίσκεται σε σχετικά ικανοποιητικά επίπεδα, ενώ έχει βελτιωθεί σημαντικά στη διάρκεια των τελευταίων ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού είναι απόφοιτοι στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης (59,5% και 19,5%). Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι το ποσοστό των αναλφάβητων είναι μικρότερο από 3,6% και χαμηλότερο από το αντίστοιχο σε επίπεδο Νομού (3,8%)

Σημαντικό είναι και το ποσοστό των πτυχιούχων ανωτάτων και ανωτέρων σχολών και των πτυχιούχων ΤΕΙ (και πρώην ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ) που ανέρχεται στο 8,2%, ωστόσο υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού στο σύνολο του Νομού.

5.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ

5.6.1 Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός

Ως οικονομικά ενεργός πληθυσμός νοείται το άθροισμα των απασχολούμενων και των ανέργων. Ως ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 41,4% το 2001, γεγονός που υπογραμμίζει την ενίσχυση του εργατικού δυναμικού. Σε επίπεδο Δημοτικών Διαμερισμάτων υψηλό ποσοστό παρουσιάζουν τα Δ.Δ. Απιδίων (Μέσα Απιδίου), Δ.Δ. Μητάτου, Δ.Δ. Παππαγιαννάδων και Δ.Δ. Μέσα Μουλιανών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2: Οικονομικά ενεργός Πληθυσμός

	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού
Δημοτική Ενότητα Ιτάνου	1.021	40,6%
Δ.Δ. Παλαικάστρου	590	41,7%
Δ.Δ. Ζάκρου	399	41,8%
Δ.Δ. Καρυδίου (Σητείας)	21	17,2%
Δ.Δ. Μητάτου	11	47,8%
Δημοτική Ενότητα Λεύκης	918	42,2%
Δ.Δ. Ζίρου	266	40,3%
Δ.Δ. Αγίας Τριάδος	47	37,9%
Δ.Δ. Απιδίων (Μέσα Απιδίου)	182	50,6%
Δ.Δ. Αρμένων	139	35,6%
Δ.Δ. Παππαγιαννάδων	157	47,3%
Δ.Δ. Χανδρά	127	40,8%
Δημοτική Ενότητα Σητείας	5.942	41,4%
Δ.Δ. Σητείας	3.755	42,9%
Δ.Δ. Αγίου Γεωργίου Σητείας	81	33,3%
Δ.Δ. Αχλαδίων	174	42,5%
Δ.Δ. Έξω Μουλιανών	118	33,1%
Δ.Δ. Κατσιδωνίου	73	43,2%
Δ.Δ. Κρυών	107	40,4%
Δ.Δ. Λάστρου	60	30,8%
Δ.Δ. Μαρωνίας	89	45,6%
Δ.Δ. Μέσα Μουλιανών	141	46,4%
Δ.Δ. Μυρσίνης	81	42,0%
Δ.Δ. Πισκοκεφάλου	330	40,0%
Δ.Δ. Πραισού	34	40,0%
Δ.Δ. Ρούσσας Εκκλησίας	64	34,0%
Δ.Δ. Σκοπής	354	42,2%
Δ.Δ. Σταυρωμένου	77	35,6%
Δ.Δ. Σφάκας	138	32,7%
Δ.Δ. Τουρλωτής	177	39,6%
Δ.Δ. Χαμεζίου	89	36,9%
Σύνολο Δ. Σητείας	7.881	41,4%
Ν. Λασιθίου	33.983	44,5%

	Οικονομικά πληθυσμός	ενεργός	Οικονομικά πληθυσμός	ενεργός ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού
Περιφέρεια Κρήτης	261.665		43,5%	

ΕΣΥΕ απογραφή 2001

5.6.2 Απασχολούμενοι

Το μέγεθος της απασχόλησης εξελίσσεται πολύ θετικά τόσο σε επίπεδο Δήμου, όσο και σε επίπεδο δημοτικών διαμερισμάτων. Συγκεκριμένα στο σύνολο του Δήμου οι απασχολούμενοι ανέρχονται σε 90,7% κατά την απογραφή 2001, ποσοστό που ανέρχεται του αντίστοιχου σε επίπεδο Νομού και περιφέρειας. Σε επίπεδο Δημοτικών Διαμερισμάτων υψηλό ποσοστό απασχόλησης παρουσιάζουν τα Δ.Δ. Πραισού, Δ.Δ. Μαρωνίας και Δ.Δ. Χανδρά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3 : Απασχολούμενοι 1

	Απασχολούμενοι	
	Σύνολο	%
Δημοτική Ενότητα Ιτάνου	916	89,7%
Δ.Δ. Παλαικάστρου	509	86,3%
Δ.Δ. Ζάκρου	389	97,5%
Δ.Δ. Καρυδίου (Σητείας)	11	52,4%
Δ.Δ. Μητάτου	7	63,6%
Δημοτική Ενότητα Λεύκης	864	94,1%
Δ.Δ. Ζίρου	239	89,8%
Δ.Δ. Αγίας Τριάδος	44	93,6%
Δ.Δ. Απιδίων (Μέσα Απιδίου)	176	96,7%
Δ.Δ. Αρμένων	130	93,5%
Δ.Δ. Παππαγιαννάδων	151	96,2%
Δ.Δ. Χανδρά	124	97,6%
Δημοτική Ενότητα Σητείας	5.367	90,3%
Δ.Δ. Σητείας	3.349	89,2%
Δ.Δ. Αγίου Γεωργίου Σητείας	71	87,7%
Δ.Δ. Αχλαδίων	165	94,8%
Δ.Δ. Έξω Μουλιανών	107	90,7%
Δ.Δ. Κατσιδωνίου	67	91,8%
Δ.Δ. Κρυών	100	93,5%

	Απασχολούμενοι	
	Σύνολο	%
Δ.Δ. Λάστρου	56	93,3%
Δ.Δ. Μαρωνιάς	87	97,8%
Δ.Δ. Μέσα Μουλιανών	129	91,5%
Δ.Δ. Μυρσίνης	76	93,8%
Δ.Δ. Πισκοκεφάλου	292	88,5%
Δ.Δ. Πραισού	34	100,0%
Δ.Δ. Ρούσσας Εκκλησίας	57	89,1%
Δ.Δ. Σκοπής	327	92,4%
Δ.Δ. Σταυρωμένου	73	94,8%
Δ.Δ. Σφάκας	120	87,0%
Δ.Δ. Τουρλωτής	171	96,6%
Δ.Δ. Χαμεζίου	86	96,6%
Σύνολο Δ. Σητείας	7.147	90,7%
Ν. Λασιθίου	30.387	89,4%
Περιφέρεια Κρήτης	233.685	89,3%

ΕΣΥΕ απογραφή 2001

5.6.3 Σύνθεση της ανεργίας

Οι κάτοικοι του Δήμου αντιμετωπίζουν πρόβλημα ανεργίας το οποίο μάλιστα με το πέρασμα των ετών και την είσοδο στην τοπική αγορά εργασίας οικονομικών μεταναστών εντείνεται. Το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του Δήμου ανέρχεται σε 9,2% το 2001, ωστόσο υπολείπεται το ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο Νομού και Περιφέρειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4 : Άνεργοι 1

	Άνεργοι			
	Σύνολο	%	Από αυτούς "νέοι"	%
Δημοτική Ενότητα Ιτάνου	105	10,3%	26	2,5%
Δ.Δ. Παλαικάστρου	81	13,7%	22	3,7%
Δ.Δ. Ζάκρου	10	2,5%	2	0,5%
Δ.Δ. Καρυδίου (Σητείας)	10	47,6%	2	9,5%
Δ.Δ. Μητάτου	4	36,4%	0	0,0%

	Ανεργοί			
	Σύνολο	%	Από αυτούς "νέοι"	%
Δημοτική Ενότητα Λεύκης	45	4,9%	17	1,9%
Δ.Δ. Ζίρου	27	10,2%	15	5,6%
Δ.Δ. Αγίας Τριάδος	3	6,4%	0	0,0%
Δ.Δ. Απιδίων (Μέσα Απιδίου)	6	3,3%	1	0,5%
Δ.Δ. Αρμένων	9	6,5%	1	0,7%
Δ.Δ. Παππαγιαννάδων	6	3,8%	1	0,6%
Δ.Δ. Χανδρά	3	2,4%	1	0,8%
Δημοτική Ενότητα Σητείας	575	9,7%	204	3,4%
Δ.Δ. Σητείας	406	10,8%	139	3,7%
Δ.Δ. Αγίου Γεωργίου Σητείας	10	12,3%	2	2,5%
Δ.Δ. Αχλαδίων	9	5,2%	3	1,7%
Δ.Δ. Έξω Μουλιανών	11	9,3%	5	4,2%
Δ.Δ. Κατσιδωνίου	6	8,2%	2	2,7%
Δ.Δ. Κρυών	7	6,5%	3	2,8%
Δ.Δ. Λάστρου	4	6,7%	2	3,3%
Δ.Δ. Μαρωνίας	2	2,2%	2	2,2%
Δ.Δ. Μέσα Μουλιανών	12	8,5%	1	0,7%
Δ.Δ. Μυρσίνης	5	6,2%	4	4,9%
Δ.Δ. Πισκοκεφάλου	38	11,5%	13	3,9%
Δ.Δ. Πραισού	0	0,0%	0	0,0%
Δ.Δ. Ρούσσας Εκκλησίας	7	10,9%	2	3,1%
Δ.Δ. Σκοπής	27	7,6%	15	4,2%
Δ.Δ. Σταυρωμένου	4	5,2%	1	1,3%
Δ.Δ. Σφάκας	18	13,0%	6	4,3%
Δ.Δ. Τουρλωτής	6	3,4%	3	1,7%
Δ.Δ. Χαμεζίου	3	3,4%	1	1,1%
Σύνολο Δ. Σητείας	725	9,2%	247	3,1%
Ν. Λασιθίου	3.596	10,6%	1.222	3,6%
Περιφέρεια Κρήτης	27.980	10,7%	11.316	4,3%

ΕΣΥΕ απογραφή 2001

Αναλύοντας την ανεργία κατά ομάδες ηλικιών διαπιστώνεται ότι τα άτομα ηλικίας 30-44 ετών και 45-64 ετών είναι εκείνα που πλήττονται εντονότερα από την ανεργία και βιώνουν περισσότερες δυσκολίες στην προσπάθειά τους να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Σε ότι αφορά την ανεργία κατά φύλο, οι άνδρες πλήττονται σε περισσότερο βαθμό από το κοινωνικό αυτό πρόβλημα. Η τάση είναι ίδια σε επίπεδο Νομού, όπου οι άνεργοι άνδρες υπερτερούν των άνεργων γυναικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5 : Άνεργοι κατά φύλο 1

Κοινότητα	Άνεργοι					
	Σύνολο	%	Άνδρες	%	Γυναίκες	%
Δημοτική Ενότητα Ιτάνου	105	10,3%	65	61,9%	40	38,1%
Δ.Δ. Παλαικάστρου	81	13,7%	50	61,7%	31	38,3%
Δ.Δ. Ζάκρου	10	2,5%	6	60,0%	4	40,0%
Δ.Δ. Καρυδίου (Σητείας)	10	47,6%	7	70,0%	3	30,0%
Δ.Δ. Μητάτου	4	36,4%	2	50,0%	2	50,0%
Δημοτική Ενότητα Λεύκης	45	7,1%	26	57,8%	19	42,2%
Δ.Δ. Ζίρου	27	10,2%	17	63,0%	10	37,0%
Δ.Δ. Αγίας Τριάδος	3	6,4%	0	0,0%	3	100,0%
Δ.Δ. Απιδίων (Μέσα Απιδίου)	6	3,3%	3	50,0%	3	50,0%
Δ.Δ. Αρμένων	9	6,5%	6	66,7%	3	33,3%
Δ.Δ. Παππαγιαννάδων	6	3,8%	2	33,3%	4	66,7%
Δ.Δ. Χανδρά	3	2,4%	2	66,7%	1	33,3%
Δημοτική Ενότητα Σητείας	575	9,7%	316	55,0%	259	45,0%
Δ.Δ. Σητείας	406	10,8%	220	54,2%	186	45,8%
Δ.Δ. Αγίου Γεωργίου Σητείας	10	12,3%	2	20,0%	8	80,0%
Δ.Δ. Αχλαδίων	9	5,2%	4	44,4%	5	55,6%
Δ.Δ. Έξω Μουλιανών	11	9,3%	8	72,7%	3	27,3%
Δ.Δ. Κασιδωνίου	6	8,2%	3	50,0%	3	50,0%
Δ.Δ. Κρυών	7	6,5%	6	85,7%	1	14,3%
Δ.Δ. Λάστρου	4	6,7%	3	75,0%	1	25,0%
Δ.Δ. Μαρωνίας	2	2,2%	2	100,0%	0	0,0%
Δ.Δ. Μέσα Μουλιανών	12	8,5%	3	25,0%	9	75,0%
Δ.Δ. Μυρσίνης	5	6,2%	2	40,0%	3	60,0%
Δ.Δ. Πισκοκεφάλου	38	11,5%	25	65,8%	13	34,2%
Δ.Δ. Πραισού	0	0,0%	0	#DIV/0!	0	#DIV/0!
Δ.Δ. Ρούσσας Εκκλησίας	7	10,9%	6	85,7%	1	14,3%
Δ.Δ. Σκοπής	27	7,6%	15	55,6%	12	44,4%
Δ.Δ. Σταυρωμένου	4	5,2%	2	50,0%	2	50,0%
Δ.Δ. Σφάκας	18	13,0%	10	55,6%	8	44,4%

Κοινότητα	Ανεργοί					
	Σύνολο	%	Άνδρες	%	Γυναίκες	%
Δ.Δ. Τουρλωτής	6	3,4%	3	50,0%	3	50,0%
Δ.Δ. Μονής	3	3,4%	2	66,7%	1	33,3%
Σύνολο Δ. Σητείας	725	9,5%	407	56,1%	318	43,9%
Ν. Λασιθίου	3.596	10,6%	1.838	51,1%	1.758	48,9%
Περιφέρεια Κρήτης	27.980	10,7%	14.563	52,0%	13.417	48,0%

ΕΣΥΕ απογραφή 2001

5.6.4 Παραγωγικοί Τομείς και Τοπική Οικονομία

Η παραγωγική δομή του Δήμου στηρίζεται κατά βάση στον τριτογενή τομέα στον οποίο απορροφάται το μεγαλύτερο μέρος του απασχολούμενου πληθυσμού. Ο εν λόγω τομέας διαχρονικά εμφανίζει αυξητική τάση φθάνοντας το 54,5% το 2001 περιορίζοντας την σχετική απασχόληση στους δύο άλλους παραγωγικούς τομείς και κυρίως στον πρωτογενή τομέα.

Πρωτογενής τομέας

Ο δεύτερος, σε δυναμική, τομέας είναι ο πρωτογενής που 2.878 άτομα ασχολούνται σε αυτόν. Τα διαμερίσματα τα οποία παρουσιάζουν ανεπτυγμένο πρωτογενή τομέα είναι: Απιδίων (Μέσα Απιδίου), Αγίας Τριάδος, Παππαγιαννάδων και ακολουθούν τα υπόλοιπα διαμερίσματα.

Διαθέτει όλα τα στοιχεία που ευνοούν την ανταγωνιστική αγροτική πολιτική καθώς και τις μεταποιητικές δραστηριότητες στον πρωτογενή τομέα. Συγκεκριμένα στην επαρχία Σητείας από το 1933 έχει ιδρυθεί η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Σητείας, η οποία αριθμεί σήμερα 43 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και 8718 αγρότες μέλη, σχεδόν το σύνολο των αγροτικών οικογενειών της επαρχίας Σητείας.

Στις γενικές της δραστηριότητες περιλαμβάνονται, προμήθειες γεωργικών εφοδίων, τα πρατήρια λιανικής πώλησης αγαθών, η παροχή τεχνικών συμβουλών στα μέλη, κ.τ.λ. Πιο ειδικά όμως, η δράση της επικεντρώνεται στους τομείς του ελαιολάδου και του κρασιού.

Σε ότι αφορά το ελαιόλαδο, η Ένωση συγκεντρώνει την παραγωγή της περιοχής και την διοχετεύει ως χύμα ή τυποποιημένο προϊόν, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η

ποιότητά του είναι εξαιρετική και αυτό αποδεικνύεται από την έντονη παρουσία του στην δύσκολη Ιταλική αγορά.

Στον τομέα του κρασιού, όμως, η Ένωση έχει επιδείξει μια πολύ σημαντική πρόοδο. Χάρη στο σύγχρονο εργοστάσιο οινοποίησης που διαθέτει, κατορθώνει να οινοποιεί με επιτυχία τα σταφύλια που προέρχονται από το ορεινό της οικοσύστημα και να παράγει υψηλής ποιότητας εμφιαλωμένο κρασί.

Αξίζει, να σταθούμε για λίγο στο ορεινό οικοσύστημα της Επαρχίας Σητείας, το οποίο συγκαταλέγεται ανάμεσα στα καλύτερα της Μεσογείου για την καλλιέργεια αμπέλου.

Με ελάχιστες θερμοκρασιακές μεταπτώσεις και σχετικά σταθερή υγρασία, σε συνδυασμό με την διαρκή ηλιοφάνεια, αποτελεί το ιδανικό περιβάλλον για τις ποικιλίες Βιλάνα, Μοσχάτο, Θραψαθήρι και Λιάτικο.

Οι δραστηριότητες της Ένωσης έχουν συμβάλει σε σημαντικό βαθμό ώστε τα προϊόντα της περιοχής να είναι ανταγωνιστικά όσον αφορά την ποιότητα και τις τιμές με διεθνείς και ευρωπαϊκές διακρίσεις.

Η σημαντική επιρροή της παραγωγής ελαιολάδου στην τοπική οικονομία της επαρχίας Σητείας αποκαλύπτεται, συν τοις άλλοις, και από ένα άλλο στοιχείο, το σύνολο των στρεμμάτων που καλύπτονται από ελαιόδεντρα και από τον αριθμό αυτών. Συγκεκριμένα το 2007, 79.400 στρέμματα ήταν καλυμμένα από 1.589.000 ελαιόδεντρα στο Δήμο Σητείας σύμφωνα με το πρόγραμμα δακοκτονίας που εφαρμόστηκε από την Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Σητείας.

Δευτερογενής τομέας

Ο τομέας που απορροφά τον μικρότερο αριθμό εργαζομένων είναι ο δευτερογενής, ο οποίος χωρικά εμφανίζεται περισσότερο ανεπτυγμένος εκτός από το διαμέρισμα της Σητείας και στη Ρούσσας Εκκλησίας.

Ο δευτερογενής τομέας απασχολεί 352 άτομα του δυναμικού της περιοχής. Τα βασικά προβλήματα του κλάδου αφορούν κυρίως τις μεγάλες αποστάσεις από τα καταναλωτικά κέντρα, με συνέπεια μεγάλο μεταφορικό κόστος, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, βελτίωση δικτύων (οδικών, θαλασσιών και αεροπορικών), βελτιώσεις στα αναπτυξιακά κίνητρα για την περιοχή ώστε να δημιουργηθούν νέες μονάδες αλλά και να εκσυγχρονιστούν οι υπάρχουσες.

Τριτογενής τομέας

Ο πρώτος, σε δυναμική, τομέας είναι ο τριτογενής, ο οποίος απασχολεί μεγάλο τμήμα του πληθυσμού που εργάζεται κυρίως σε εμπορικά καταστήματα, ξενοδοχειακές μονάδες και συναφείς με τον τουριστικό τομέα δραστηριότητες.

Ο τριτογενής τομέας είναι αναπτυγμένος σε όλο το νομό Λασιθίου αλλά σε μικρότερο βαθμό στο Δήμο Σητείας. Λειτουργούν εμπορικά καταστήματα πάσης φύσεως και αρκετά εστιατόρια, καφενεία και ξενοδοχεία.

Η παρουσία 2 μεγάλων στρατιωτικών μονάδων στην περιοχή(Αεροπορική και Ναυτική Βάση) και η ίδρυση ενός τμήματος ΤΕΙ (Τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας) στη Σητεία παίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην οικονομία, το χαρακτήρα και την κοινωνική δομή της πόλης, η οποία παρουσιάζει αξιόλογη κίνηση και ζωντάνια. Λειτουργούν στην πόλη μεγάλος αριθμός τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και πολλές δημόσιες υπηρεσίες και αρχές.

Συμπερασματικά, η οικονομική ζωή του Δήμου Σητείας είναι προσανατολισμένη προς τον τριτογενή τομέα, δηλαδή προς στις υπηρεσίες και δευτερευόντως προς τον πρωτογενή, δηλαδή προς τη γεωργία και κυρίως την παραγωγή ελαιολάδου και κρασιού και σε μικρότερο βαθμό την κτηνοτροφία, την αλιεία και τη μελισσοκομία.

5.7 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

5.7.1 Δομές Κοινωνικής Υποστήριξης

Υγεία-Πρόνοια

Σχετικά με τις υπηρεσίες περίθαλψης αυτές είναι 1 Νοσοκομείο-Κέντρο Υγείας , 8 Αγροτικά Ιατρεία και 1 Κτηνιατρείο.

Το Νοσοκομείο-Κέντρο Υγείας βρίσκεται στην Σητεία και διαθέτει 75 κλίνες. Συγκεκριμένα 45 αναπτυγμένες κλίνες διαθέτει ο Παθολογικός τομέας και 30 ο Χειρουργικός. Το σύνολο των ιατρών που εργάζονται στο Νοσοκομείο Σητείας είναι 52 διαφόρων ειδικοτήτων και νοσηλευτές.

Συγκεκριμένα το Νοσοκομείο - Κέντρο Υγείας Σητείας είναι:

1. Η παροχή:

A. Πρωτοβάθμιας περίθαλψης, όπως προσδιορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 15 του Ν. 1397/1983.

B. Δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας στο πληθυσμό ευθύνης. Η φροντίδα υγείας παρέχεται ισότιμα σε κάθε πολίτη ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική και επαγγελματική του κατάσταση, σύμφωνα με τους κανόνες του Εθνικού Συστήματος Υγείας και της Κοινωνικής Ασφάλισης.

2. Η συνεργασία με τα νοσηλευτικά ιδρύματα και άλλες μονάδες υγείας της υγειονομικής περιφέρειας για την ανάπτυξη και αναβάθμιση συνολικά της παρεχόμενης φροντίδας υγείας.

3. Εφαρμογή νέων μεθόδων και μορφών περίθαλψης, με στόχο την αποτελεσματική προώθηση της υγείας των πολιτών.

4. Η ανάπτυξη διαδικασιών που διευκολύνουν τους στρατηγικούς στόχους που τίθενται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, τη ΔΥΠΕ Κρήτης και το Διοικητικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου.

Τα 8 αγροτικά ιατρεία βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της επαρχίας της Σητείας εξυπηρετώντας και τους γειτονικούς οικισμούς και διαμερίσματα.

Συμπερασματικά, ο βαθμός κάλυψης των αναγκών των κατοίκων όσον αφορά την υγεία χαρακτηρίζεται χαμηλός. Παρά το ότι η περιοχή εμφανίζει μεγάλο αριθμό ηλικιωμένων ατόμων, διαθέτει μόνο 8 περιφερειακά ιατρεία τα οποία βρίσκονται στα Έξω Μουλιανά, Άγιο Στεφάνο, Ζάκρο, Λιθίνες Σταυροχώρι, στο Καρύδι, Χανδρά, και στην Τουρλωτή. Οι υπόλοιποι οικισμοί που βρίσκονται στην ενδοχώρα δεν έχουν υποδομές υγείας και προκειμένου οι κάτοικοι να καλύψουν τις ανάγκες τους, αναγκάζονται να μετακινηθούν στη Σητεία. Το πρόβλημα των κατοίκων καταγράφεται εντονότερο στην περίπτωση που δε διαθέτουν δικό τους μεταφορικό μέσο και μοναδικός τρόπος μετακίνησής τους είναι τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Η εικόνα όσον αφορά την πρόνοια είναι αποθαρρυντική, καθότι παρουσιάζεται παντελής έλλειψη υποδομών. Η φροντίδα των ηλικιωμένων περιορίζεται μόνο στο Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) το οποίο βρίσκεται στην πόλη της Σητείας, με αποτέλεσμα η απόσταση και η απουσία αστικής συγκοινωνίας να λειτουργεί εις βάρος των κατοίκων απομακρυσμένων οικισμών.

Η υγειονομική κάλυψη της περιοχής είναι ελλιπής. Οι ελλείψεις αυτές εντοπίζονται όχι τόσο σε ιατρικό προσωπικό όσο σε παραϊατρικό και σε άλλες δομές. Για παράδειγμα δεν υπάρχει ικανοποιητική εξυπηρέτηση ευπαθών ομάδων πολιτών με ιδιαίτερα προβλήματα. Τέτοιοι ασθενείς είναι οι χρονίως κατακεκλειμένοι, οι ανάπηροι, οι μοναχικοί άνθρωποι, οι υπερήλικες κλπ. Μια άλλη επίσης ομάδα πολιτών που χρειάζεται υποστήριξη είναι τα εξαρτημένα άτομα.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι υπάρχουν ιδιαίτερες ανάγκες σε εξειδικευμένο προσωπικό όπως κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, ψυχίατροι, υγειονολόγοι, κοινωνιολόγοι, φυσιοθεραπευτές και άλλων που θα στηρίζουν τους έχοντες ανάγκη σε επίπεδο δήμου ή και ευρύτερων περιοχών. Ο θεσμός της «Βοήθειας στο Σπίτι» πρέπει να υποστηριχθεί περαιτέρω και να καλύψει μεγαλύτερες ομάδες ευπαθών πολιτών. Η ίδρυση γηροκομείου στην επαρχία της Σητείας είναι ανάγκη για τη βελτίωση της κοινωνικής πρόνοιας και προσφοράς υπηρεσιών στην τρίτη ηλικία καθώς επίσης η λειτουργία πολυδύναμων περιφερειακών ιατρείων (Τουρλωτή και αλλού) καθώς και ιατρείου πόλης για τη βελτίωση της Πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης.

5.7.2 Υποδομές Εκπαίδευσης

Στην πόλη της Σητείας λειτουργούν 6 Νηπιαγωγεία και 4 Δημοτικά σχολεία. Επίσης, υπάρχουν 2 Γυμνάσια καθώς κι ένα Γενικό και ένα Επαγγελματικό Λύκειο.

Μεταδευτεροβάθμια κατάρτιση παρέχεται από το ΙΕΚ Σητείας, ενώ σε ό,τι αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην πόλη λειτουργεί το Τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας του ΤΕΙ Κρήτης.

Στην περιοχή λειτουργούν 4 δημοτικά σχολεία και ένα γυμνάσιο (εξαιρουμένων εκείνων που βρίσκονται στην πόλη της Σητείας). Αξίζει να σημειωθεί ότι το σύνολο των σχολικών μονάδων παρουσιάζει γραμμική συγκέντρωση επάνω στο Β.Ο.Α.Κ, ενώ οι υπόλοιποι οικισμοί που βρίσκονται στην ενδοχώρα (π.χ Σταυρωμένος, Ζου, Αρνικό) δε διαθέτουν ανάλογη υποδομή, γεγονός το οποίο υποδηλώνει *άνιση κατανομή και κατ' επέκταση άνιση εξυπηρέτηση των μαθητών.*

Συμπερασματικά από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη μετακίνησης των μαθητών από τον τόπο διαμονής τους στους οικισμούς όπου υπάρχουν υποδομές εκπαίδευσης.

ΤΕΙ Τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας

Είναι σημαντικό να αναφερθεί η λειτουργία στην πόλη της Σητείας του Τμήματος Διατροφής και Διαιτολογίας ΤΕΙ Κρήτης από το 2000.

Το περιεχόμενο σπουδών του Τμήματος Διατροφής και Διαιτολογίας του Τ.Ε.Ι. Κρήτης καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο της Επιστήμης της Διατροφής και της Διαιτολογίας (ή Διαιτητικής) του Ανθρώπου, με έμφαση στην εφαρμογή τους.

Το αίτημα του Δήμου Σητείας περί ίδρυσης και δεύτερου τμήματος ΤΕΙ στην πόλη της Σητείας είναι δίκαιο και αυτονόητο, εδράζεται καταρχήν στην επαγγελία της Υπουργού Παιδείας περί ισομερούς ανάπτυξης της περιφέρειας καθόσον μάλιστα συντρέχουν όλες οι ευνοϊκές προϋποθέσεις όπως η λειτουργία του πρώτου τμήματος που προοικονομεί τη μετεξέλιξή του σε σχολή, η ανέγερση κτιριακού συγκροτήματος σε οικόπεδο 21 στρεμμάτων- δωρηθέν από το Δήμο Σητείας- επαρκέστατου για την ανάπτυξη και λειτουργία και των δύο τμημάτων καθώς και η εξασφάλιση εν γένει όλων των προϋποθέσεων για την υποδοχή και τη φιλοξενία των φοιτητών ενός νέου τμήματος στη Σητεία.

5.7.3 Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες

Ο Δήμος Σητείας αποτελεί έναν από τους πλέον ζωντανούς δήμους της Ελλάδας στον πολιτιστικό τομέα. Στο γεγονός αυτό συμβάλλουν τόσο οι πλούσιες πολιτιστικές παραδόσεις, έθιμα, τοπικές ενδυμασίες και η μουσική παράδοση, όσο επίσης και ο δυναμισμός και η επιθυμία των κατοίκων να διατηρήσουν και να καταστήσουν γνωστά τα πατροπαράδοτα λαϊκά έθιμα. Τις πολυπληθείς πολιτιστικές δραστηριότητες συντονίζει η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Τουριστικής Ανάπτυξης (ΔΕΠΟΤΑΣ) σε συνεργασία με το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Σητείας.

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Τουριστικής Ανάπτυξης Σητείας (Δ.Ε.ΠΟ.Τ.Α.Σ.)

Η Δημοτική επιχείρηση Πολιτιστικής Τουριστικής Ανάπτυξης Σητείας (Δ.Ε.ΠΟ.Τ.Α.Σ.) είναι το ευέλικτο όργανο του Δήμου που υλοποιεί προγράμματα και δραστηριότητες με στόχο την αναβάθμιση της καθημερινής ζωής των Δημοτών, που έχουν τρεις βασικούς άξονες τον Πολιτισμό, τον Τουρισμό και την Κοινωνική Μέριμνα.

Διοικείται από 5μελές Διοικητικό Συμβούλιο και το προσωπικό αορίστου χρόνου που απασχολείται στην συγκεκριμένη δημοτική επιχείρηση αριθμεί έξι (6) υπαλλήλους.

Η ΔΟΚΑΣ στα πλαίσια του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας υλοποιεί :

- A. τον Βρεφονηπιακό Σταθμό «Δελφινάκια» στην οδό Πλαστήρα.
- B. τον Βρεφονηπιακό Σταθμό «Λιλιπούπολη» στην οδό Ανθέων, νυν Γεννηματά.
- Γ. την Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας στο παράρτημα ΚΑΠΗ του Δήμου Σητείας στην Τουρλωτή
- Δ. την Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας στο παράρτημα ΚΑΠΗ του Δήμου Σητείας στη Σκοπή

Σκοπός του παραπάνω Προγράμματος όσον αφορά τους βρεφονηπιακούς Σταθμούς οι οποίοι έχουν δυναμικότητα 120 βρεφών και νηπίων, να εξυπηρετήσουν τις μητέρες που ήταν επιφορτισμένες με την φροντίδα των παιδιών τους, να διευκολυνθούν στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας

Η Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας στο παράρτημα ΚΑΠΗ του Δήμου Σητείας στην Τουρλωτή στελεχώνεται από τέσσερα (4) άτομα, Κοινωνικό Λειτουργό, Νοσηλεύτρια, 2 Οικιακοί Βοηθοί καθώς Ιατρό και Φυσιοθεραπευτή.

Εξυπηρετεί τα παρακάτω Δημοτικά Διαμερίσματα: Αγίου Γεωργίου, Τουρλωτής, Μουλιανών, Μαρωνιάς, Μυρσίνης, Πραισσού, Αγίου Σπυρίδωνα και Επάνω Επισκοπής.

Η Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας στο παράρτημα ΚΑΠΗ του Δήμου Σητείας στη Σκοπή στελεχώνεται από τέσσερα (4) άτομα, Κοινωνικό Λειτουργό, Νοσηλεύτρια, δύο Οικιακοί Βοηθοί καθώς Ιατρό και Φυσιοθεραπευτή.

Εξυπηρετεί τα παρακάτω Δημοτικά Διαμερίσματα: Λάστρο, Σφάκα, Πάνω και Κάτω Κρυά, Χαμέζι, Δάφνη και Σκορδύλο.

Οι παραπάνω Μονάδες εξυπηρετούν 165 ηλικιωμένους και τις οικογένειές τους

Η σκοπιμότητα λειτουργίας των δομών είναι εμφανής αφού εξυπηρετούν μεγάλο αριθμό ηλικιωμένων.

Το πιλοτικό Πρόγραμμα ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ του ΥΠΕΣΔΔΑ σε συνεργασία με το Δήμο Σητείας και το ΚΑΠΗ.

Το Πρόγραμμα λειτουργεί στην πόλη μας από το 1998 και αποτελεί μια από τις πιο επιτυχημένες παρεμβάσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην τοπική Κοινωνία. Το πρόγραμμα είναι στελεχωμένο από τρεις (3) ειδικότητες (Κοινωνική Λειτουργό, Νοσηλεύτρια και Οικιακή Βοηθό).

Απευθύνεται σε:

- Μοναχικά ηλικιωμένα άτομα,
- Ηλικιωμένους με αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης και
- Ηλικιωμένα άτομα χωρίς επαρκείς οικονομικούς πόρους

Σκοπός του Προγράμματος είναι η παραμονή των ηλικιωμένων στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, η διατήρηση της συνοχής της οικογενείας του ηλικιωμένου, η αποφυγή της ιδρυματοποίησης, η βελτίωση και η εξασφάλιση της ποιότητας της ζωής του.

Εξυπηρετεί 60 ηλικιωμένους της πόλης της Σητείας καθώς και των Δημοτικών Διαμερισμάτων της Αγιά- Φωτιάς και της Ρούσσας Εκκλησιάς.

Το Πρόγραμμα «Δημιουργία Μονάδας ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ στο Πισκοκέφαλο Σητείας»

Εντάσσεται στο Μέτρο «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Ανάπτυξης Ειδικών Αγροτικών περιοχών - ΕΚΤ» του ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006. Συγχρηματοδοτείται κατά 80% από ΕΚΤ και 20% από Εθνική Συμμετοχή σύμφωνα με την τελευταία απόφαση Ένταξης Πράξης της Περιφέρειας Κρήτης

Το Πρόγραμμα υλοποιείται από το 2005 με μεγάλη απήχηση και επιτυχία αφού αφενός μεν παρέχει φροντίδα στα άτομα που χρήζουν βοήθειας και αφετέρου απελευθερώνεται το φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον που παρείχε ανάλογες υπηρεσίες έτσι ώστε να επιστρέψει στο χώρο εργασίας του.

Με την υλοποίηση του παραπάνω προγράμματος δόθηκε η δυνατότητα να εργασθούν άνεργοι Κοινωνικοί Επιστήμονες, νοσηλεύτριες κλπ

Στελεχώνεται από πέντε (5) άτομα, (1 Κοινωνική Λειτουργό 2 Νοσηλεύτριες, 2 Οικιακοί Βοηθοί) καθώς επίσης και Ιατρό.

Εξυπηρετεί: 160 ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες που χρήζουν βοήθειας στο σπίτι.

Το πρόγραμμα καλύπτει: τα Δημοτικά διαμερίσματα Πισκοκέφαλο, Σταυρωμένο, Παρασπόρι και Κάτω Επισκοπή του Δήμου Σητείας

Γραφείο παροχής Κοινωνικών και Υποστηρικτικών Υπηρεσιών

Στόχος του Προγράμματος είναι: η ψυχοκοινωνική στήριξη ατόμων με αναπηρίες, ανέργων, μεταναστών, μονογονεϊκών οικογενειών, χρηστών ουσιών και άλλων ατόμων που βρίσκονται στις παρυφές του κοινωνικού ιστού.

Ο αριθμός εξυπηρετούμενων στα πέντε χρόνια λειτουργίας του Γραφείου ανέρχεται στα 1000 άτομα.

Στελεχώνεται από δύο (2) Κοινωνικούς Επιστήμονες (Κοινωνιολόγο και Ψυχολόγο).

Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης

Η Δ.Ε.Π.Ο.Τ.Α.Σ συμμετέχει στην Ομάδα Συνεργαζόμενων Φορέων της Επαρχίας Σητείας και υλοποιεί την Δράση Δημοσιότητα /Ευαισθητοποίηση του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Παρέμβασης Ευκαιρία Απασχόλησης

Σκοπός της δράσης είναι η προώθηση στην απασχόληση ανέργων του Δήμου μας μέσα από ενέργειες:

- συμβουλευτικής υποστήριξης,
- προκατάρτισης,
- κατάρτισης,
- επιδότησης της απασχόλησης,
- αυτοαπασχόλησης
- απόκτησης εργασιακής εμπειρίας και
- δημιουργία συνθηκών για την κοινωνική ένταξη ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στην τοπική αγορά εργασίας.

Πνευματικό Κέντρο

Έχει σκοπό τα παρακάτω:

Την δημιουργία και ανάπτυξη κάθε μορφής πνευματικής και πολιτιστικής δραστηριότητας στην περιοχή του Δήμου Σητείας.

Εκδίδει έντυπα και περιοδικά για την προβολή τοπικών θεμάτων, προκηρύσσει διαγωνισμούς και αθλοθετεί βραβεία για συγγραφή μελετών με ιστορικό, λαογραφικό, αρχαιολογικό και λαογραφικό ενδιαφέρον.

Οργανώνει σε ετήσια ή άλλη χρονική βάση συνέδρια πολιτιστικών εκδηλώσεων και παραδοσιακών εορτών.

Στους σκοπούς του είναι ο εμπλουτισμός και επέκταση Βιβλιοθήκης, Μουσείου Β.Κορνάρου, αρχείου κλπ.

Οι πόροι του είναι η ετήσια επιχορήγηση από τον Δήμο Σητείας καθώς και εισφορές, εισπράξεις από εκδηλώσεις, δωρεές κλπ.

Πολιτιστικές δραστηριότητες

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και τα πανηγύρια της Σητείας σχετίζονται με κομβικά κοινωνικά και θρησκευτικά δρώμενα της παράδοσης μας.

Σήμερα ο Δήμος Σητείας και οι πολιτιστικοί σύλλογοι έχουν αναλάβει τη διατήρηση της πλούσιας αυτής και μοναδικής λαογραφικής παράδοσης του τόπου μας.

Συγκεκριμένα οι γιορτές που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στο Δήμο Σητείας είναι οι εξής:

Ναυτική εβδομάδα

Διοργανώνεται κάθε δύο χρόνια από το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού και το Λιμεναρχείο Σητείας, την τελευταία εβδομάδα του Ιουνίου. Πρόκειται για διαλέξεις, μουσικές και χορευτικές εκδηλώσεις και διοργάνωση ιστιοπλοϊκών αγώνων.

Καρναβάλι Σητείας

Θεσμός σχετικά πρόσφατος, συγκεντρώνει συμμετοχές από χωριά και πολιτιστικούς συλλόγους του Δημοτικού διαμερίσματος της Σητείας. Διοργανώνεται από τον Δήμο Σητείας και γίνεται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς στην πόλη μας.

Κορνάρεια

Σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων στην πόλη της Σητείας, που ξεκινούν αρχές Ιουνίου και διαρκούν έως τα τέλη Αυγούστου. Θεσμός καταξιωμένος, με ευρύτατη απήχηση. Περιλαμβάνει μουσικές, θεατρικές, χορευτικές εκδηλώσεις. Επίσης περιλαμβάνει διαλέξεις, εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας και αθλητικές διοργανώσεις (Κορνάρειος Δρόμος με συμμετοχή αθλητών από όλη την Ελλάδα, Beach Volley). Οι εκδηλώσεις των Κορναρείων γίνονται στον υπαίθριο χώρο εκδηλώσεων του Ενετικού φρουρίου Καζάρμα και στο Πολύκεντρο του Δήμου Σητείας. Στο πλαίσιο των Κορναρείων διοργανώνονται σε χωριά του Δήμου εκδηλώσεις όπως είναι τα Καζανέματα (γιορτή ρακής).

Στόχος των Κορναρείων είναι η πολιτιστική αναβάθμιση της Σητείας και η δυνατότητα που δίνεται σε όλους να έλθουν σε επαφή με τον πολιτισμό .

Διοργανώνει το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Σητείας και η ΔΕΠΟΤΑΣ.

5.7.4 Αθλητικές Υποδομές

Ο αθλητισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του Δήμου Σητείας, σε μια περιοχή που έχει να αναδείξει σημαντικές επιτυχίες τα τελευταία χρόνια και με πολύ πλούσια αθλητική παράδοση.

Αθλητικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται επί σειρά ετών είναι:

(α) Η εκδήλωση της ΒΡΑΒΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΥΤΕΡΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ της πόλης μας, η οποία έχει γίνει θεσμός και σκοπό έχει, την καλλιέργεια του φίλαθλου συναγωνιστικού πνεύματος, την αύξηση των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων, μακριά από φανατισμούς, ανταγωνισμούς και κερδοσκοπικούς στόχους.

(β) Η συν-διοργάνωση με τον Όμιλο Αντισφαίρισης Σητείας της εκδήλωσης του ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΟΥΡΝΟΥΑ ΤΕΝΙΣ ΜΕ ΑΜΑΞΙΔΙΟ των ατόμων με ειδικές ανάγκες, αποβλέποντας αφενός στην μείωση των συνεπειών που προκαλεί η αναπηρία, διότι αναπτύσσονται μεταξύ τους διαπροσωπικές σχέσεις και δυνατότητες επικοινωνίας και αφετέρου την προβολή της πόλης μας διεθνώς.

(γ) Η συν διοργάνωση με τον ΣΕΓΑΣ και σε συνεργασία με τον Σητειακό Αθλητικό Όμιλο της εκδήλωσης του ΓΥΡΟΥ ΤΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ ενταγμένη στο θεσμό ΓΥΡΟΙ ΠΟΛΕΩΝ "ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΥΣΗΣ" η οποία σημειώνει μεγάλη επιτυχία τα τελευταία χρόνια.

(δ) Αθλητικές εκδηλώσεις που διοργανώνει το Νομικό Πρόσωπο σε συνεργασία με τα τοπικά αθλητικά σωματεία.

Ο Δήμος Σητείας διαθέτει μία κλειστή αίθουσα γυμναστικής και ένα κλειστό γυμναστήριο, ανοικτά γήπεδα μπάσκετ και βόλεϊ . Το Εθνικό Στάδιο της πόλης, υπό κατασκευή με στίβο 400μ., είναι σύγχρονο και διαθέτει συνθετικό χλοοτάπητα συνολικού πάχους 65 mm για ποδόσφαιρο, ο οποίος φέρει εργαστηριακό πιστοποιητικό καθώς και πιστοποιητικό ελέγχου σε γήπεδα που έχει τοποθετηθεί ότι ανήκει στην νέα κατηγορία TWO Star FIFA Recommended εκπληρώνοντας τις νεότερες - και πλέον αυστηρές - κοινές απαιτήσεις των FIFA & UEFA (Μάρτιος 2005). Υπάρχουν ακόμη 2 γήπεδα 5×5 στο Πισκοκέφαλο και την Τουρλωτή. Επίσης υπάρχει στίβος με ταρτάν 200μ. στο Γυμνάσιο Σητείας ο οποίος χρησιμοποιείται από τους αθλητές στίβου. Τέλος η αθλητική υποδομή του δήμου συμπληρώνεται με 2 ακόμα γήπεδα ποδοσφαίρου στα δημοτικά διαμερίσματα Έξω Μουλιανών και Σκοπής (έχει ήδη αγοραστεί το οικόπεδο) και προβλέπεται η κατασκευή ενός κολυμβητηρίου στην πόλη της Σητείας τον επόμενο χρόνο.=

5.8 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ

5.8.1 Αεροδρόμιο-Λιμάνι

Η πόλη της Σητείας διαθέτει σύγχρονο Αεροδρόμιο με διάδρομο 2.220μ. μήκος και πλάτος 45μ., το οποίο μπορεί να φιλοξενήσει μικρά και μεγάλα αεροπλάνα.

Υπάρχει σύνδεση με το αεροδρόμιο "Ελευθέριος Βενιζέλος", με Αλεξανδρούπολη, Κάσο, Κάρπαθο, Ρόδο και με Πρέβεζα . Είναι σε θέση να φιλοξενεί πτήσεις τσάρτερς, καθώς και ιδιωτικών αεροπλάνων.

Η λειτουργικότητα του αεροδρομίου αποκαλύπτεται από τον αριθμό των επιβατών που χρησιμοποίησαν για τις μετακινήσεις τους το Αεροδρόμιο Σητείας το 2007, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία που δόθηκαν από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας.

Η Σητεία διαθέτει Λιμάνι που συνδέεται με τον Πειραιά ακτοπλοϊκώς 2 φορές εβδομαδιαίως και είναι σε θέση να εξυπηρετήσει όλα τα μεγάλα επιβατηγά πλοία.

Παράλληλα, με τακτικά δρομολόγια η Σητεία συνδέεται και με άλλα νησιά του Αιγαίου και ιδιαίτερα με νησιά των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων.

5.8.2 Οδικό δίκτυο

Η πόλη της Σητείας συνδέεται με τα δημοτικά διαμερίσματα και με τις δημοτικές ενότητες Ιτάνου και Λεύκης μέσω εθνικών, επαρχιακών ή δημοτικών οδών κατά 95% ασφαλτοστρωμένων. Όμως στο μεγαλύτερο μέρος της η οδοποιία είναι παλαιών προδιαγραφών και απαιτείται η βελτίωση της, σε ότι αφορά τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των δρόμων ή και η επαναχάραξή της. Ειδικά όσον αφορά το Εθνικό Οδικό Δίκτυο απαιτείται η κατασκευή νέου ΒΟΑΚ με σύγχρονες προδιαγραφές (2 λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση με διαχωριστικό διάζωμα) καθώς και ΝΟΑΚ με πρόβλεψη για τις κάθετες διασυνδέσεις τους σε όλη την έκταση του Νομού Λασιθίου.

Χρειάζεται να γίνουν δρόμοι παράκαμψης των οικισμών όπου ο κεντρικός εθνικός ή επαρχιακός δρόμος διέρχεται μέσα από τον οικισμό (συνήθως από στενούς υπάρχοντες δρόμους) και δημιουργεί προβλήματα κυκλοφορίας, στάθμευσης και ασφάλειας.

Σε πολλούς οικισμούς και ειδικότερα στους αναπτυσσόμενους απαιτείται κατασκευή του οδοστρώματος των οδών. Διάνοιξη επίσης και κατασκευή νέων οδών απαιτείται και στις επεκτάσεις των ορίων οικισμών, ή εκεί όπου υπάρχει πολεοδόμηση. Οι δρόμοι των κεντρικών τμημάτων των παλιών οικισμών χρειάζονται πολλές συντηρήσεις.

Με τη ραγδαία αύξηση των οχημάτων και μηχανημάτων, παρουσιάζεται πρόβλημα στάθμευσης. Οι στενοί, στην πλειοψηφία τους, Κοινοτικοί δρόμοι και η πυκνή δόμηση και έλλειψη κοινοχρήστων, αποκλείει σε πολλές περιπτώσεις τη στάθμευση επί της οδού. Το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με ρυμοτομικά σχέδια για την διεύρυνση των δρόμων και την δημιουργία χώρων στάθμευσης και άλλων κοινοχρήστων / κοινωφελών χώρων στα τοπικά διαμερίσματα.

Σε αναπτυσσόμενους οικισμούς έχουν επιβληθεί κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και απαγορεύσεις στάθμευσης καθώς και μονοδρομήσεις που ανακουφίζουν τους οικισμούς ειδικά την τουριστική περίοδο. Οι ρυθμίσεις αυτές μπορούν να επεκταθούν όπου υπάρχουν αντίστοιχα προβλήματα.

5.8.3 Ενέργεια

Το πρόβλημα της επάρκειας σε ενέργεια αντιμετωπίζεται σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης.

Για την κάλυψη των συνεχώς αυξανόμενων αναγκών της Κρήτης σε ενέργεια, έχει ήδη κατασκευαστεί νέος σταθμός παραγωγής στην θέση Αθερινόλακκος της δημοτικής ενότητας Λεύκης με προβλεπόμενη ισχύ 150 MW.

Η παροχή Ηλεκτρικής Ενέργειας στην περιοχή της επαρχίας Σητείας δίδεται από ένα υποσταθμό υψηλής τάσης (150 kv) που βρίσκεται κοντά στην πόλη της Σητείας. Από εκεί μέσω των δικτύων διανομής, η ηλεκτρική ενέργεια φθάνει στους τόπους κατανάλωσής της.

Τον Μάρτιο του 1993 τέθηκε σε λειτουργία το πρώτο Αιολικό Πάρκο της οικιστικής ενότητας Σητείας, στην περιοχή Τοπλού. Στον νέο Δήμο Σητείας και στα Δημοτικά Διαμερίσματα Αγλαδίων και Κρυών λειτουργούν ήδη 4 αιολικά πάρκα (βλέπε πίνακα) ενώ κατασκευάζεται στην ίδια περιοχή ένα ακόμα αιολικό πάρκο. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα αιολικά πάρκα που έχουν εγκριθεί από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (Ρ.Α.Ε.) μέχρι τον Ιούνιο 2002 στον Δήμο Σητείας.

5.8.4 Ύδρευση, αποχέτευση, απορρίμματα

Στο Δήμο Σητείας λειτουργεί η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Δ.Ε.Υ.Α.Σ. η όποια είναι δημοτική επιχείρηση ειδικού σκοπού και λειτουργεί σαν Ν.Π.Ι.Δ. και έχει τις εξής δραστηριότητες:

- Την παροχή και τον έλεγχο της ποιότητας του πόσιμου νερού,
- Τη διαχείριση του αποχετευτικού δικτύου και του δικτύου ομβρίων,
- Τη διαχείριση του βιολογικού καθαρισμού,
- Την αποκατάσταση βλαβών σε όλα τα δίκτυα.

Οι αποδέκτες των υπηρεσιών της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης Αποχέτευσης Σητείας είναι όλοι οι κάτοικοι της πόλης, των οικισμών και των δημοτικών διαμερισμάτων του δήμου Σητείας. Οι ανάγκες που ικανοποιούνται σχετίζονται με την παροχή νερού σωστής ποιότητας, το αποχετευτικό δίκτυο, την επεξεργασία των λυμάτων και την αποκατάσταση βλαβών που εμφανίζονται κατά καιρούς στο δίκτυο.

Ύδρευση

Τα υπάρχοντα δίκτυα ύδρευσης εντός των οικισμών είναι στην πλειοψηφία τους παλαιά και τα περισσότερα χρήζουν αντικατάστασης αφού παρουσιάζουν διαρροές κλπ.

Προβλήματα στην ύδρευση ειδικά υπάρχουν στους αναπτυσσόμενους οικισμούς τους θερινούς κυρίως μήνες λόγω μεγάλης κατανάλωσης από αύξηση του πληθυσμού τους.

Νέα δίκτυα απαιτούνται και στις επεκτάσεις σχεδίων πόλης και οικισμών. Ήδη ο Δήμος Σητείας έχει αναθέσει τη μελέτη ύδρευσης της επέκτασης του σχεδίου πόλης και τη βελτίωση ύδρευσης του υπάρχοντος δικτύου.

Στην πόλη της Σητείας χρειάζεται η κατασκευή νέας δεξαμενής νερού με ικανοποιητικό όγκο (3500 μ³) κοντά στην παλαιά δεξαμενή (στον χώρο του αεροδρομίου) για την αντιμετώπιση προβλημάτων διανομής στην ύδρευση.

Αποχέτευση

Στον Δήμο Σητείας λειτουργεί ο βιολογικός καθαρισμός της Σητείας που δέχεται τα λύματα και των οικισμών Πετρά και Πισκοκέφαλου και ο βιολογικός καθαρισμός Σκοπής. Η πρόταση μεταφοράς λυμάτων στον βιολογικό της Σκοπής από άλλους οικισμούς παρουσιάζει το μειονέκτημα του μεγάλου κόστους κατασκευής και λειτουργίας.

Επίσης έχει εκπονηθεί μελέτη αποχέτευσης για τον οικισμό Αχλαδίων.

Έχει κατασκευαστεί βιολογικός καθαρισμός στο δημοτικό διαμέρισμα των Έξω Μουλιανών. Απαιτείται η κατασκευή βιολογικών καθαρισμών και συμπλήρωσης των υποδομών αποχέτευσης σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου Σητείας.

Χρειάζεται μελέτη και έργα συστημάτων βιολογικού καθαρισμού των μικρών οικισμών με πιθανότερο σύστημα αυτό των μικρών τοπικών βιολογικών καθαρισμών μέχρι 500 κατοίκων (σύστημα compact).

Επίσης χρειάζεται η επέκταση του αποχετευτικού δικτύου στην επέκταση του σχεδίου πόλης της Σητείας και στις επεκτάσεις που προτείνονται για άλλους οικισμούς, με μεταφορά λυμάτων σε υφιστάμενους βιολογικούς καθαρισμούς εφόσον το κόστος δεν είναι απαγορευτικό.

Άρδευση

Χρειάζεται να ολοκληρωθούν τα ήδη εκτελούμενα αρδευτικά έργα και να μελετηθούν και κατασκευασθούν νέα διαμορφώνοντας έτσι συνθήκες καλύτερης αξιοποίησης τόσο του διατιθέμενου υδάτινου δυναμικού, όσο και νέου που μπορεί να αντληθεί, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να επεκταθούν οι αρδευόμενες εκτάσεις σε βάρος των μη αρδευόμενων, με θετικές συνέπειες στην γεωργία της επαρχίας. Συγχρόνως όμως θα πρέπει να γίνεται οικονομία στην χρήση του νερού από γεωτρήσεις και να προτιμάται η χρήση νερού από πηγές ή λιμνοδεξαμενές για άρδευση.

Απορρίμματα

Λειτουργεί εγκεκριμένος Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α.) στην περιοχή Ανάλουκα, στα σύνορα με τη δημοτική ενότητα Ιτάνου.

Η συλλογή των οικιακών απορριμμάτων γίνεται από τον Δήμο, από κάδους που υπάρχουν σε όλους τους οικισμούς και σε ρυθμό, ο οποίος ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος του κάθε οικισμού. Συγκεκριμένα, στην πόλη της Σητείας καθημερινά, κάθε δεύτερη μέρα στους μεγάλους οικισμούς-κέντρα Διαμερισμάτων, και 2 φορές την εβδομάδα στους μικρούς οικισμούς, με απορριμματοφόρα του Δήμου, γίνεται η αποκομιδή των σκουπιδιών.

Οι ποσότητες των απορριμμάτων που συλλέγονται καθημερινά είναι, κατά προσέγγιση (επειδή ακόμα δεν άρχισε το ζύγισμα), 13 τόνοι ανά απορριμματοφόρο την ημέρα ήτοι 4 οχήματα $\times$ 13 τόνους = 52 τόνοι ανά ημέρα, 300 τόνοι τη βδομάδα. Δηλαδή 1200 τόνοι το μήνα το χειμώνα για 8 μήνες.

Τους 4 καλοκαιρινούς μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο έχουμε ημερήσια αποκομιδή 80 τόνους περίπου την ημέρα, 480 τη βδομάδα και 1920 τόνους το μήνα.

Τα απορρίμματα οδηγούνται στο ΧΥΤΑ του Δήμου Σητείας ο οποίος εξυπηρετεί και τις δημοτικές ενότητες Ιτάνου και Λεύκης. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι απαιτείται η επέκταση του σημερινού ΧΥΤΑ για την εξυπηρέτηση δημοτικών διαμερισμάτων των δημοτικών ενοτήτων Ιτάνου και Λεύκης και συμπλήρωση του εξοπλισμού του, πέραν των ενεργειών-δράσεων που εκτελούνται σήμερα από τον ΕΣΔΑΚ.

Για τα μη οικιακά απορρίμματα, η συλλογή γίνεται με ανοιχτό απορριμματοφόρο, συνήθως 1 φορά στην εβδομάδα στους οικισμούς ή μετά από συνεννόηση με τους κατοίκους.

Τα μη οικιακά απορρίμματα όμως (μπάζα-ογκώδη αντικείμενα-υπολείμματα θερμοκηπίων κλπ.) συνήθως απορρίπτονται ανεξέλεγκτα, σε πρώην χωματερές ή ρέματα και ποτάμια, σε όλους τους οικισμούς σχεδόν, με αποτέλεσμα την ρύπανση του περιβάλλοντος, και την οπτική ρύπανση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2007-2013 ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στο αυτό το κεφάλαιο γίνεται η ανάλυση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2007-2013 προκειμένου να διαπιστωθεί η συμβολή του στην ανάπτυξη της Νησιωτικής Περιφέρειας Κρήτης. Για τον λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκαν κείμενα του Προγράμματος αλλά και της τελευταίας Ετήσιας Έκθεσης Αξιολόγησης Έτους 2012 του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013 από το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

6.1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

Μπροστά στις ραγδαίες, από κάθε άποψη, εξελίξεις η Κρήτη καλείται να επιδείξει ετοιμότητα προωθώντας μεγάλα έργα και προσελκύοντας ιδιωτικά κεφάλαια που θα αμβλύνουν το έλλειμα υποδομών και θα ενισχύσουν την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και θα δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης.

Παράλληλα η Περιφερειακή πολιτική, με βάση το Επιχειρησιακό Σχέδιο, θα πρέπει να στηρίξει τον αγροτικό και αστικό χώρο και θα μεθοδεύσει τη βέλτιστη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου, που αποτελεί και το κατεξοχήν αποτελεσματικό όπλο στην προσπάθεια για εξωστρέφεια και βελτίωση του αναπτυξιακού ελλείματος.

Για να υπάρξει εξέλιξη και να βρεθούν αποτελεσματικές λύσεις απαιτείται ολοκληρωμένη προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ αυτοδιοίκησης, αρχών, φορέων και πολιτών και ταυτόχρονα είναι αναγκαία η προσήλωση στην αειφόρο ανάπτυξη η οποία θα εξασφαλίσει εκτός των άλλων την οικονομική αποτελεσματικότητα, την κοινωνική συνοχή και την οικολογική ισορροπία, τοποθετώντας έτσι τη βιώσιμη ανάπτυξη στο επίκεντρο του αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Με βάση τα παραπάνω και υπό την συνεχιζόμενη απαίτηση για περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, οι ιδιαιτερότητες και οι ανάγκες της Κρήτης υπογραμμίζουν πρακτικά ένα αναπτυξιακό όραμα που συνοψίζεται:

Στην ανάδειξη της Κρήτης σε νησί πρότυπο ανάπτυξης, με πυλώνες την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της, την έρευνα και καινοτομία, την εξωστρέφεια, την ποιότητα ζωής των κατοίκων της και την πράσινη ανάπτυξη ώστε να καταστεί ισχυρός πόλος επιχειρηματικών επενδύσεων, πολλαπλών ευκαιριών και επιλογών.

6.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ

Η στρατηγική της Περιφέρειας Κρήτης απορρέει από θεματικές προτεραιότητες όπως καθορίστηκαν από τα ευρήματα κατά τη διαδικασία μελέτης της υφιστάμενης κατάστασης.

6.2.1 Ανθρώπινοι Πόροι

Στον τομέα ανθρώπινων πόρων μείζονος στόχευσης είναι η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο, η πρόσβαση στην απασχόληση με ίσες ευκαιρίες, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η ενίσχυση της παιδείας, των δεξιοτήτων. Παράλληλα στρατηγική βαρύτητα έχει η βελτίωση ποιότητας ζωής στα αστικά κέντρα και στις αγροτικές περιοχές, όπως και η ανάσχεση της απερίμενης της υπαίθρου.

6.2.2 Οικονομία

Στον τομέα της οικονομίας, στρατηγική βαρύτητα έχει η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας. Σε σχέση με το επιχειρείν προέχει η αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών και της προσφοράς επιχειρηματικών επενδύσεων με αιχμή της πράσινη επιχειρηματικότητα.

Συνολικότερα, στρατηγικό στόχο αποτελεί η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με παράλληλη ενεργοποίηση-αξιοποίηση του τοπικού παραγωγικού πλούτου που βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει νέα δεδομένα και το κυριότερο να παράξει πλεόνασμα.

6.2.3 Περιβάλλον-Χωροταξία

Στον τομέα αυτό, η ολοκληρωμένη και ισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, καθώς και η ενσωμάτωση της αειφορίας και της πράσινης ανάπτυξης, προβάλλουν ως κατεξοχήν ζητούμενα. Η ανάδειξη της Κρήτης ως τρίτου πόλου ανάπτυξης στο Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και η ολοκλήρωση και επικαιροποίηση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, συνιστούν στρατηγικούς στόχους.

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός σε περιφερειακό επίπεδο διέπεται από το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (ΦΕΚ 1486 Β/ 10-10-2003) στο οποίο σε γενικές γραμμές αξιολογούνται ο ρόλος της Κρήτης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει και οι χωρικές περιπτώσεις ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων σε επίπεδο περιφέρειας.

Σύμφωνα λοιπόν με το Περιφερειακό Πλαίσιο αναδεικνύονται νέες μορφές ανάπτυξης και κατευθύνονται ενδεικτικά:

- Την ανάδειξη και αναβάθμιση του ρόλου της Κρήτης σε κόμβο διεθνούς σημασίας στους τομείς της οικονομίας, του πολιτισμού και των επικοινωνιών.
- Την ανάδειξη της προστασίας του Φυσικού περιβάλλοντος.
- Την ενίσχυση μικρότερων αστικών κέντρων και την τόνωση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών.
- Την αντιμετώπιση προβλημάτων στην παραγωγή ενέργειας και διαχείρισης υδάτινου δυναμικού.

Όσον αφορά τον χωροταξικό σχεδιασμό σε επίπεδο μικρότερο της Περιφέρειας, έχουν εκπονηθεί μελέτες για Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) που στοχεύουν στην οικιστική οργάνωση περιοχών για την εξυπηρέτηση μίας ή περισσότερων κατηγοριών χρήσεων γης και έχει θεσμοθετηθεί Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) που αποσκοπεί στον έλεγχο της δόμησης και των χρήσεων γης στην εκτός σχεδίου περιοχή προκειμένου να αντιμετωπιστεί η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και η άναρχη ανάπτυξη.

Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός περιλαμβάνει κυρίως τα Ρυθμιστικά Σχέδια, τα οποία προσδιορίζουν τις βασικές κατευθύνσεις για τα σχέδια του επόμενου (προς τα κάτω) επιπέδου σχεδιασμού και Προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος για τα μεγάλα αστικά κέντρα και τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) και τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) τα οποία προσδιορίζουν τα αναπτυξιακά και οικιστικά χαρακτηριστικά και τα στοιχεία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος κάθε δήμου και εκπονούνται στα διοικητικά όρια των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

Όσον αφορά στην Περιφέρεια Κρήτης, σε εξέλιξη βρίσκεται η εκπόνηση του «Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προγράμματος Προστασίας Περιβάλλοντος και Οικιστικού Συγκροτήματος Ηρακλείου» και ως τον Ιούλιο του 2011 είχε ολοκληρωθεί και παρουσιασθεί η Α' φάση της μελέτης που περιλάμβανε τους Δήμους Ηρακλείου, Γόρτυνας, Μαλεβιζίου και Χερσονήσου.

Η εκπόνηση μελετών Γ.Π.Σ./Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. παρουσιάζει μεγάλη καθυστέρηση τόσο στην έναρξή τους όσο στην ολοκλήρωση και την εξέλιξή τους καθώς προκύπτουν διάφορα οικονομικά, θεσμικά και διοικητικά προβλήματα και κενά ως προς τον υπερκείμενο σχεδιασμό, με αποτέλεσμα να προκαλούνται συχνά επιπτώσεις μη αναστρέψιμες για το χώρο, την τοπική κοινωνία και το περιβάλλον.

Η ολοκλήρωση και συμπλήρωση των Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. αποτελεί άμεση προτεραιότητα για την οργάνωση του χώρου στην Κρήτη, καθώς έτσι καθορίζονται οι χρήσεις γης και ενθαρρύνονται επεκτάσεις κάθε μορφής.

6.2.4 Υποδομές

Στον τομέα υποδομών κατεξοχήν στρατηγικούς στόχους αποτελούν η ανάδειξη της Κρήτης σε διεθνή πόλο έρευνας και καινοτομίας, η ανάπτυξη και περαιτέρω αξιοποίηση των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων και η προώθηση του σχεδίου ⁴⁶ «Κρήτη 2020-Ψηφιακή Στρατηγική». Επίσης, βασική προτεραιότητα αποτελούν η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών προσπελασιμότητας και η συμμετοχή στα διεθνή μεταφορικά δίκτυα ως κόμβος διαμετακόμισης.

Η θεμελίωση ενός αποδοτικού συστήματος υγείας, η συμπλήρωση και ολοκλήρωση του πλέγματος κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών αποτελούν στρατηγικούς στόχους αναπτυξιακής και κυρίως κοινωνικής σημασίας.

Παράλληλα, η διασφάλιση ενός η προώθηση νέων ενεργειακών τεχνολογιών, η ολοκλήρωση του περιφερειακού σχεδιασμού στους τομείς των στερεών και υγρών

⁴⁶ Η υλοποίηση της Ψηφιακής Στρατηγικής της Κρήτης, για «έξυπνη ανάπτυξη» μέσω της αξιοποίησης των σύγχρονων τεχνολογιών.

αποβλήτων και η βιώσιμη διαχείριση υδάτινων πόρων, συνιστούν πεδία μείζονος στόχευσης.

Τέλος, στο πεδίο σύγχρονων υποδομών πληροφορικής και επικοινωνιών προέχει η ανάπτυξη των ευρυζωνικών υποδομών στον αστικό χώρο και στην ύπαιθρο.

Όλοι οι παραπάνω υπογραμμίζουν τη διάρθρωση των παραπάνω αναπτυξιακών προτεραιοτήτων σε 12 Άξονες:

Άξονας 1: Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη

Άξονας 2: Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Άξονας 3: Ενίσχυση της προσπελασιμότητας

Άξονας 4: Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα

Άξονας 5: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού

Άξονας 6: Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση

Άξονας 7: Τεχνολογία

Άξονας 8: Πολιτισμός-Τουρισμός

Άξονας 9: Υγεία-Κοινωνική Μέριμνα

Άξονας 10: Αστική και Αγροτική Αναγέννηση

Άξονας 11: Εξωστρέφεια-Ανθρώπινα και Πολιτικά Δίκτυα

Άξονας 12: Ανάπτυξη της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της ως Οργανισμών

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα αντλήσει πόρους από το τρέχον ΕΣΠΑ 2007-2013, κυρίως δε από το ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, το οποίο έχει συνταχθεί με δεδομένα προ κρίσης περιόδου και προβλέψεις που ήδη έχουν ανατραπεί στο μεγαλύτερο μέρος τους.

Επομένως, το παρόν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, κατά το αναπτυξιακό σκέλος του, πρέπει να επανεξετάσει πολιτικές και πρακτικές που κατά το παρελθόν και εκ του αποτελέσματος προκύπτει ότι δεν απέδωσαν το αναμενόμενο αναπτυξιακό αποτέλεσμα.

6.3 ΕΡΓΑ ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Σύμφωνα με την ⁴⁷επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας που παρέχει αναλυτική πληροφόρηση για την πορεία υλοποίησης των έργων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 στην Περιφέρεια Κρήτης υλοποιούνται συνολικά 554 έργα και 10 έργα προτεραιότητας. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι τα παρακάτω.

Βελτίωση Οδικής Ασφάλειας στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο της Περιφέρειας Κρήτης

Το έργο αφορά στην υλοποίηση εργασιών βελτίωσης (παρεμβάσεις σε εντοπισμένες επικίνδυνες θέσεις) του επαρχιακού οδικού δικτύου της Περιφέρειας Κρήτης, με

⁴⁷Έργα Περιφέρειας Κρήτης, στο διαδικτυακό τόπο Ανάπτυξη (<http://www.anaptyxi.gov.gr/>), ιστοσελίδα (<http://www.anaptyxi.gov.gr/Analytika2.aspx?mod=1&~>)

κύριο στόχο την βελτίωση του επιπέδου ασφάλειας των επαρχιακών δρόμων και τη μείωση του αριθμού ή και της σοβαρότητας των τροχαίων ατυχημάτων.

Παρά τις συνεχιζόμενες εργασίες βελτίωσης στο επαρχιακό δίκτυο και λόγω του μεγέθους και της παλαιότητας του, έχουν εντοπιστεί (καταγραφή από επιτόπιες αυτοψίες των αρμοδίων υπηρεσιών, αξιοποίηση- αξιολόγηση στοιχείων ατυχημάτων, επισημάνσεων - αναφορών της τροχαίας και των τοπικών αρχών, δημοσιεύσεων στο τοπικό τύπο, συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού) πολλά σημεία υψηλής επικινδυνότητας, στα οποία απαιτούνται άμεσες επεμβάσεις βελτίωσης οδικής ασφάλειας.

Η πορεία υλοποίησης του έργου βρίσκεται στο 87%.

Συμμετοχή της Περιφέρειας Κρήτης στη Σύσταση Ταμείου χαρτοφυλακίου JESSICA

Επένδυση σε ταμεία αστικής ανάπτυξης τα οποία επενδύουν σε συμπράξεις Δημόσιου – Ιδιωτικού τομέα ή σε άλλα έργα που περιλαμβάνονται σε ολοκληρωμένα σχέδια αστικής ανάπτυξης. Το έργο έχει ολοκληρωθεί.

NOAK: Ολοκλήρωση κατασκευής του τμήματος Αγ. Βαρβάρα-Αγ. Δέκα (Καστέλλι)

Πρόκειται για έργο "γέφυρα" που έχει ως αντικείμενο την κατασκευή του νέου οδικού τμήματος από την Αγ. Βαρβάρα μέχρι τους Αγ. Δέκα (Καστέλι), του κάθετου άξονα Ηράκλειο · Μεσσαρά, στο νομό Ηρακλείου. Το συνολικό φυσικό αντικείμενο του έργου περιλαμβάνει την κατασκευή της αρτηρίας μήκους 15,7 περίπου (νέα χάραξη) με 1 λωρίδα κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση και λωρίδα έκτακτης ανάγκης. Η κατασκευή του έργου ξεκίνησε στο πλαίσιο του Γ'Κ.Π.Σ. (Έργο Γέφυρα). Μεγάλο μέρος των εργασιών θα κατασκευαστεί στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. 35%.

Ολοκλήρωση της κατασκευής και αναβάθμιση του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης

Πρόκειται για έργο "γέφυρα" που έχει ως αντικείμενο την κατασκευή και βελτίωση οδικών τμημάτων στο Βόρειο Οδικό Άξονα Κρήτης (Χανιά - Ρέθυμνο - Ηράκλειο - Σητεία). Η κατασκευή του έργου ξεκίνησε στο πλαίσιο του Γ'Κ.Π.Σ. (Έργο Γέφυρα). Μεγάλο μέρος των εργασιών θα κατασκευαστεί στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. Ανήκει στα έργα προτεραιότητας και πιο συγκεκριμένα στη Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας. Η πορεία υλοποίησής του βρίσκεται στο 64,02%.

6.4 ΕΚΘΕΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2012 ΤΟΥ ΕΠ «ΚΡΗΤΗΣ και ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013» - ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ

Αυτή η ενότητα περιλαμβάνει ανάλυση της φυσικής και οικονομικής προόδου για κάθε Άξονα Προτεραιότητας του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου και παρουσιάζονται ενδεχόμενα προβλήματα που προέκυψαν στο πλαίσιο του κάθε Άξονα, καθώς και τα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπισή τους σύμφωνα με την τελευταία έκθεση υλοποίησης για το έτος 2012.

6.4.1 Ενημέρωση ως προς τη φυσική πρόοδο του Προγράμματος ανά άξονα.

Το αναπτυξιακό όραμα για τη Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου για την περίοδο 2007-2013 είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η ανάδειξη της ελκυστικότητάς της σε συνθήκες αιεφόρου ανάπτυξης. Το όραμα αυτό εξυπηρετείται από τους εξής στρατηγικούς στόχους:

- Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές της Χωρικής Ενότητας.
- Προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας και σύνδεσή τους με την επιχειρηματικότητα.
- Διασφάλιση της βιωσιμότητας και λειτουργικότητας των περιφερειακών υποδομών, έμφαση στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας.
- Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής.
- Ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και αύξηση της ελκυστικότητας της Χωρικής Ενότητας, ως τόπου διαβίωσης και άσκησης επιχειρηματικών & επενδυτικών δραστηριοτήτων.
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την αποτελεσματική ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Το 2012, έκτο έτος εφαρμογής του ΕΠ, εκτός από την ενεργοποίηση Θεματικών Προτεραιοτήτων, μέσω της έκδοσης προσκλήσεων & προκηρύξεων, σημαντική πρόοδος σημειώθηκε στην ανάληψη νομικών δεσμεύσεων και την πραγματοποίηση δαπανών, ενώ προωθήθηκαν δράσεις Πληροφόρησης & Δημοσιότητας του ΕΠ. Συνοπτικά, η φυσική πρόοδος που έχει σημειωθεί για το σύνολο του ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου», μέχρι και το έτος αναφοράς (2012), καταγράφεται ως εξής:

- έχουν εκδοθεί 341 προσκλήσεις και προκηρύξεις σε 50 Θεματικές Προτεραιότητες, προϋπολογισμού 1.995.744.529 € (σε όρους συνολικής Δημόσιας Δαπάνης),
- έχουν ενταχθεί 6.071 Πράξεις, συγχρημ. Δ.Δ. 1.709.155.588 €
- έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις ύψους 1.049.467.375 € (συγχρημ. Δ.Δ)
- έχουν πραγματοποιηθεί πιστοποιημένες δαπάνες ύψους 579.928.409 € (συγχρημ. Δ.Δ).

Επομένως για το σύνολο του ΕΠ:

- έχει ενεργοποιηθεί (μέσω της έκδοσης προσκλήσεων/ προκηρύξεων), το 175% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης
- έχουν πραγματοποιηθεί εντάξεις Πράξεων που αντιστοιχούν στο 150% της συγχρηματοδοτούμενης Δημόσιας Δαπάνης
- έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις που αντιστοιχούν στο 92% συγχρηματοδοτούμενης Δημόσιας Δαπάνης (και στο 61,4 %, του ενταγμένου π/υ σε όρους συγχρηματοδοτούμενης δαπάνης)
- η απορρόφηση του Προγράμματος ανέρχεται στο 50,87%.

6.4.1.1 Άξονας Προτεραιότητας: «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης»

Γενικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας (ΑΠ) 1 είναι η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της Περιφέρειας Κρήτης. Σύμφωνα με το τροποποιημένο χρηματοδοτικό σχήμα του ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου», η συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη του ΑΠ 1 ανέρχεται σε 110.000.000 €.

Συνολικά, στο πλαίσιο του ΑΠ 1, μέχρι και το έτος αναφοράς (2012):

- έχουν εκδοθεί 8 προσκλήσεις συνολικής Δημόσιας Δαπάνης 314.000.000 €, στις Θεματικές Προτεραιότητες (ΘΠ): 23 και 30
- και στις δύο ΘΠ έχουν ενταχθεί συνολικά 53 Πράξεις συγχρημ. Δ.Δ. 211.142.556 €,
- έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις (συγχρημ. Δ.Δ.) 133.012.985 € (63 % του ενταγμένου π/υ),
- έχουν πιστοποιηθεί δαπάνες 70.620.405 € (συγχρημ. Δ.Δ.) και το ποσοστό απορρόφησης είναι 64,2%.

Στον Άξονα Προτεραιότητας 1 εντάσσονται έργα αναβάθμισης του επαρχιακού οδικού δικτύου της Κρήτης. Ως βασικό πρόβλημα στην έγκαιρη υλοποίηση των έργων αυτών εξακολουθεί να αναφέρεται η καθυστέρηση στην συντέλεση των αναγκαίων απαλλοτριώσεων, τόσο σε επίπεδο κήρυξης όσο και στο επίπεδο της εκδίκασης της τιμής μονάδας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στην απένταξη τριών έργων επαρχιακής οδοποιίας.

Λόγω των περιορισμών που υφίστανται στον τραπεζικό δανεισμό των επιχειρήσεων (περιορισμένη ρευστότητα), παρουσιάζονται προβλήματα καθυστερήσεων τόσο στη φάση υπογραφής των συμβάσεων, όσο και εν συνεχεία στη φάση της υλοποίησης των έργων. Οι καθυστερήσεις οφείλονται στην έκδοση εγγυητικών επιστολών, αλλά και στην προπληρωμή των υλικών κατασκευής.

6.4.1.2 Άξονας Προτεραιότητας: «Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Κρήτης»

Ο γενικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας (ΑΠ) αφορά στην ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, την προώθηση της καινοτομίας και την αποτελεσματική αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Περιφέρεια Κρήτης. Ο ανωτέρω γενικός στόχος εξειδικεύεται σε επιμέρους ειδικούς στόχους, οι οποίοι σε σημαντικό βαθμό εκφράζονται στους δείκτες εκρών και αποτελεσμάτων του Άξονα. Σύμφωνα με το τροποποιημένο χρηματοδοτικό σχήμα του ΕΠ ΚΝΑ, η συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη του ΑΠ 4 ανέρχεται σε 92.735.294 €.

Συνολικά, στο πλαίσιο του ΑΠ 4, μέχρι και το έτος αναφοράς (2012):

- έχουν εκδοθεί 1 πρόσκληση στη ΘΠ 02 και 3 προκηρύξεις κρατικών ενισχύσεων στη ΘΠ 08. Η συνολική Δημόσια Δαπάνη είναι 112.030.619 €.

- έχουν ενταχθεί συνολικά 1.789 Πράξεις, συγχρημ. Δημόσιας Δαπάνης 90.989.850 €
- έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις συγχρημ. Δ.Δ. 89.776.579 € (98,7% του ενταγμένου π/υ),
- έχουν πιστοποιηθεί δαπάνες 65.660.895 € (συγχρημ. Δ.Δ.) και το ποσοστό απορρόφησης είναι 70,80%.

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα που προέκυψαν είναι οι διαπιστώσεις όπως αναλύονται και σε σχετικά έγγραφα της Commission, από την οικονομική κρίση, ότι περισσότερο πλήττονται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Ευρώπης, και από αυτές εκείνες που δραστηριοποιούνται στις λιγότερο αναπτυγμένες και πλέον απομακρυσμένες Περιφέρειες της, όπως της Ελλάδας. Οι επιχειρήσεις αυτές βιώνουν προβλήματα προσαρμοστικότητας και έχουν λιγότερες ευκαιρίες ανάπτυξης έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων ή αυτών που δραστηριοποιούνται σε κεντρικό επίπεδο. Παράλληλα, χαρακτηρίζονται από περιορισμένη δυνατότητα υλοποίησης επενδύσεων, εξαιτίας κυρίως της αδυναμίας πρόσβασής τους στον χρηματοοικονομικό σύστημα, από έλλειψη τεχνογνωσίας, από αδυναμία επέκτασης σε διευρυμένες αγορές, ενώ συνήθως αντιμετωπίζουν υψηλότερα κόστη παραγωγής και λειτουργίας.

Η επιλογή της στήριξης και ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο αποβλέπει πρωτίστως στην τόνωση της περιφερειακής οικονομίας, στη διατήρηση θέσεων εργασίας και στη δημιουργία νέων, με άωτερο σκοπό τη συγκράτηση του πληθυσμού στις περιοχές αυτές και στην αύξηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Προς την κατεύθυνση αυτή με την (2009/C16/01/22-1-2009) Ανακοίνωση της ΕΕ, υιοθετήθηκε το Προσωρινό Κοινοτικό Πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικών ενισχύσεων, με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, σε πρώτη φάση κρίθηκε σκόπιμο να ενδυναμωθεί ο προσανατολισμός σε επενδύσεις και δράσεις επιχειρηματικότητας που άμεσα συνεπάγονται τη βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας των επιχειρήσεων και της θέσης τους στην αγορά και επαγωγικά οδηγούν στη διατήρηση θέσεων εργασίας και στη δημιουργία νέων.

Για την υλοποίηση των δράσεων αυτών, ενεργοποιήθηκαν μέτρα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας τα οποία ήταν σύμφωνα με τους κανόνες του Ανταγωνισμού, ήτοι εγκεκριμένα καθεστώτα ενίσχυσης, κατευθυντήριες γραμμές ή απαλλακτικοί κανονισμοί. Έτσι μέσω των πόρων των ΕΠ, δημιουργήθηκε ένα πλέγμα δράσεων ενίσχυσης, στοχευμένων σε συγκεκριμένους τομείς ή παραγωγικές ομάδες της πραγματικής οικονομίας καθώς και σε ομάδες πληθυσμού με περιορισμένη πρόσβαση στο επιχειρείν.

Επίσης, προέκυψαν σημαντικά οριζόντια προβλήματα που αφορούν στις δράσεις Ψηφιακής Σύγκλισης όπως:

Μη συμμόρφωση των Δικαιούχων: Στο πλαίσιο ελέγχων, διαπιστώθηκε ότι, αν και αρκετοί Δικαιούχοι βελτίωσαν τους χρόνους ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις τους εντός του έτους αναφοράς, εξακολουθούν να προκύπτουν παρατυπίες ή/και αδυναμία τήρησης υποχρεώσεων, με αποτέλεσμα την απένταξη φορέων από το πρόγραμμα.

Επιπλέον, παρατηρείται σε ορισμένες περιπτώσεις, η αδράνεια Δικαιούχων στις ενέργειες που οφείλουν να πραγματοποιήσουν μετά την ένταξη των πράξεων (ανενεργά έργα). Για το λόγο αυτό, η ΕΥΔ ΕΠ ΨΣ εφαρμόζει τη διαδικασία αποστολής προειδοποιητικής επιστολής σε όσους έχουν ξεπεράσει τις προθεσμίες. Παράλληλα, πραγματοποιείται ανάρτηση σχετικής ανακοίνωσης στην ιστοσελίδα της ΕΥΔ ΕΠ ΨΣ. Σε περίπτωση μη ανταπόκρισης του Δικαιούχου στις προθεσμίες που του δίνονται με την παραπάνω επιστολή, ακολουθεί ανάκληση της απόφασης ένταξης της πράξης που έχει αναλάβει να υλοποιήσει. Ακολουθώντας αυτήν την πολιτική, συνολικά από την έναρξη λειτουργίας του προγράμματος έως και 31/12/2012 η ΕΥΔ ΕΠ ΨΣ προέβη στην απένταξη 134 έργων, ενώ εντός του 2012, απεντάχθηκαν 10 οριζόντιες πράξεις ΤΠΕ συνολικού π/υ 65 εκατ. € μεταξύ των οποίων το μεγάλο έργο ΟΕΠΣ του ΔΕΣΜΗΕ.

Καταργήσεις–Συγχωνεύσεις Φορέων: Η εφαρμογή του Μνημονίου περιλαμβάνει καταργήσεις, συγχωνεύσεις ή ιδιωτικοποιήσεις φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Ορισμένοι από τους φορείς αυτούς, είναι Δικαιούχοι πράξεων που διαχειρίζεται η ⁴⁸ΕΥΔ ΕΠ ΨΣ. Προφανώς οι αλλαγές αυτές δημιουργούν καθυστερήσεις στην υλοποίηση ορισμένων πράξεων ή δύναται να οδηγήσουν και στην απένταξή τους.

Επιπλέον, οι δράσεις Ψηφιακής Σύγκλισης, επηρεάστηκαν άμεσα από την απορρόφηση της «Ψηφιακές Ενισχύσεις Α.Ε.» από την «Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε.». Η διαδικασία συγχώνευσης, προκάλεσε αναπόφευκτα καθυστερήσεις στη διαχείριση των έργων κρατικών ενισχύσεων, αλλά και σε έναν βαθμό στα υπόλοιπα έργα που διαχειρίζεται η ΚτΠ Α.Ε. Σε ότι αφορά στην ΚτΠ ΑΕ, του μεγαλύτερου Δικαιούχου πράξεων ΨΣ, τονίζεται για άλλη μια φορά η ανάγκη ενίσχυσης της, προκειμένου να ανταπεξέλθει στο έργο που έχει αναλάβει. Η απόδοση της ΚτΠ Α.Ε., συνδέεται άμεσα με την έγκαιρη και ορθή ολοκλήρωση των δράσεων ΨΣ.

6.3.1.3 Άξονας Προτεραιότητας: «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης»

Ο συγκεκριμένος Άξονας Προτεραιότητας θέτει ως γενικό στόχο την αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, την αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια Κρήτης, ως βασικών πυλώνων για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της. Σύμφωνα με το χρηματοδοτικό σχήμα του ΕΠ ΚΝΑ η συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη του ΑΠ 7 ανέρχεται σε 288.717.647 €.

Συνολικά, στο πλαίσιο του ΑΠ 7, μέχρι και το έτος αναφοράς (2012):

⁴⁸Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

- έχουν εκδοθεί 46 προσκλήσεις, συνολικής Δημόσιας Δαπάνης 444.124.360 €, στις ΘΠ: 44, 45, 46, 51, 53, 57, 58, 59, 61, 75, 76, 77, 79
- έχουν ενταχθεί 271 Πράξεις συγχρημ. Δ.Δ. 382.628.822 €, στις ΘΠ 44, 45, 46, 51, 53, 58, 59, 61, 75, 76, 77 και 79
- έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις συγχρημ. Δ.Δ. 150.080.153 € (39 % του ενταγμένου π/υ)
- έχουν πιστοποιηθεί δαπάνες 79.861.847 € (συγχρημ. Δ.Δ.) και το ποσοστό απορρόφησης είναι 27,66 %.

Σε συνέχεια των νομοθετικών ρυθμίσεων που έγιναν σχετικά με την μη επιλεξιμότητα του ΦΠΑ σε έργα ύδρευσης – αποχέτευσης που υλοποιούν οι Δήμοι, απαιτήθηκε η έκδοση σειράς ερμηνευτικών εγκυκλίων για την εξασφάλιση προσωρινής ρευστότητας των Δήμων ως προς τη χρηματοδότηση του ΦΠΑ. Τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της δημοπράτησης και εν γένει υλοποίησης έργων ύδρευσης – αποχέτευσης ενταγμένων στο ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013».

6.5 ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου»

Σύμφωνα με την τελευταία Ετήσια Έκθεση Αξιολόγησης (έτους 2012) του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στο «περιβάλλον» των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων είναι πολύπλευρες και επηρεάζουν συνολικά την πορεία υλοποίησής τους και συνακόλουθα τους στόχους και τη στρατηγική τους. Η πορεία υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων έχει επηρεασθεί άμεσα από τη διαφοροποίηση που έχει προκύψει σε σχέση με το οικονομικό περιβάλλον στο οποίο η χώρα είναι υποχρεωμένη να λειτουργήσει και από τις ανάγκες που προκύπτουν από το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής.

Η αναθεώρηση των ΕΠ κρίθηκε απολύτως αναγκαία για την επίσπευση της υλοποίησής τους, με την ταυτόχρονη προσαρμογή τους στα νέα δεδομένα και στόχο τη σταδιακή αποκατάσταση της αναπτυξιακής δυναμικής της ελληνικής οικονομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της.

Στο πρώτο στάδιο αναθεώρησης που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο 2011 από τη ΕΕ, τροποποιήθηκαν οι Χρηματοδοτικοί Πίνακες των ΕΠ με την αναδρομική αύξηση του ποσοστού της Κοινοτικής Συμμετοχής στο 85% (εκτός των αξόνων που αφορούν τις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδος και Νοτίου Αιγαίου).

Εντός του 2012 ξεκίνησε και ολοκληρώθηκε η 2η αναθεώρηση όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ. Βασικές κατευθύνσεις της αναθεώρησης αποτελούν η ενίσχυση νέων αναπτυξιακών δράσεων με αιχμή τις δράσεις επιχειρηματικότητας με έμφαση α) στη στοχευμένη στήριξη των ΜΜΕ για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους, β) στη στοχευμένη στήριξη της παραγωγικής επιχειρηματικότητας και μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου και γ) στη στήριξη της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος που δημιούργησε η έλλειψη ρευστότητας στην υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων του ΕΣΠΑ ακόμα και στον τομέα των υποδομών, αποφασίστηκε από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) η σύσταση ενός ⁴⁹ *Ταμείου Επιμερισμού Κινδύνου*.

Εκτός, από τη διαφοροποίηση που έχει προκύψει σε σχέση με το οικονομικό περιβάλλον, τα δεδομένα από την υλοποίηση του ΕΠ «Κρήτης & Νήσων Αιγαίου» έδειξαν ότι υπήρχε καθυστέρηση και αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες στην υλοποίηση συγκεκριμένων κατηγοριών παρεμβάσεων, ενώ παράλληλα, για λόγους στήριξης της εθνικής προσπάθειας αναζωογόνησης της ελληνικής οικονομίας, έγινε υπερδέσμευση σε κάποιους Άξονες Προτεραιότητας και κυρίως σε εκείνους που στοχεύουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας-ανταγωνιστικότητας.

Τα στοιχεία υλοποίησης έδειξαν ότι υπήρχε ενδεχόμενο απόκλισης τόσο σε κάποιους από τους στόχους του Μνημονίου, όσο και από τους στόχους που είχαν τεθεί για τον κανόνα αυτόματης αποδέσμευσης με κίνδυνο την απώλεια πόρων από το 2013 και μετά.

Έτσι η πρόταση αναθεώρησης έλαβε υπόψη τόσο την αναγκαιότητα για την επίσπευση της υλοποίησης όσο και για την προσαρμογή του Προγράμματος στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η συμβολή του στη σταδιακή αποκατάσταση της αναπτυξιακής δυναμικής της περιοχής εφαρμογής και να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις από τη διογκούμενη ανεργία, ιδιαίτερα των νέων, των νέων επιστημόνων και των γυναικών.

---

⁴⁹ Σκοπός του Ταμείου είναι η παροχή δανείων, εγγυήσεων ή κάθε είδους χρηματοδοτικές εξασφαλίσεις για την κάλυψη του συνόλου ή μέρους κινδύνου έργων που θα επιλεγούν για χρηματοδότηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο αξιοποιούνται κείμενα από τον Οδηγό για τα Ολοκληρωμένα Σχεδία Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο έχει συμβάλει η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τα αστικά προγράμματα στην Ελλάδα.

7.1 ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

7.1.1 Η Στρατηγική Αστικής Ανάπτυξης στο Πλαίσιο του ΕΣΠΑ

Στο ΕΣΠΑ, ο μακροπρόθεσμος στόχος που έχει τεθεί για την ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων είναι «η συνοχή του χώρου και η βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, που δε στερεί από τις μελλοντικές γενιές το δικαίωμα της επιλογής». Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη αφορά στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας, όπως οι πρωτεύουσες των νομών και τα λοιπά αστικά κέντρα.

Η βιωσιμότητα των αστικών κέντρων αναφέρεται τόσο στη λειτουργικότητα τους με την έννοια της αντιμετώπισης των ελλείψεων που πολλά από αυτά παρουσιάζουν ως προς τις υποδομές τους, όσο και στην οικονομική τους βιωσιμότητα με την έννοια ενός ανταγωνιστικού παραγωγικού προτύπου σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διοίκηση τους. Χαρακτηριστικά στοιχεία της αστικής πολιτικής στη νέα περίοδο είναι η πρόσβαση των πολιτών στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες και στην ψυχαγωγία, το αναβαθμισμένο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η δυναμική και ανταγωνιστική οικονομική ανάπτυξη, οι καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών μέσω μιας εκσυγχρονισμένης δημόσιας διοίκησης.

7.1.2 ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

7.1.2.1 Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN

Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN ξεκίνησε το 1994 με στόχο να ενθαρρύνει αστικές ζώνες ή συνοικίες σε κρίση να αναπτύξουν καινοτομικούς και ολοκληρωμένους τρόπους δράσης για αστική ανάπτυξη. Είχε τη μορφή καινοτομικού ολοκληρωμένου αναπτυξιακού προγράμματος με πολυτομεακό χαρακτήρα που συνδύαζε την αναμόρφωση των υποδομών, με οικονομικές και παραγωγικές δράσεις. Αυτά συμπληρώνονταν από μέτρα για την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού, που ενυπάρχει στις υποβαθμισμένες περιοχές.

Όλα τα έργα των προγραμμάτων συγχρηματοδοτήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Η εμπειρία από την υλοποίηση προγραμμάτων στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN στην Ελλάδα υπήρξε θετική, παρά το γεγονός ότι παρουσιάστηκαν προβλήματα με την ανωριμότητα ορισμένων προτεινόμενων έργων με αποτέλεσμα την ύπαρξη καθυστερήσεων στην υλοποίηση.

7.1.2.2 Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αστικής Ανάπτυξης στο Πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ

Στο πλαίσιο των ΠΕΠ 2000-2006 εφαρμόστηκαν δράσεις για «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας» χρηματοδοτούμενες από το Ε.Τ.Π.Α. και το Ε.Κ.Τ. (διακριτές δράσεις και χρηματοδοτήσεις), σύμφωνες με το πλαίσιο δράσης «Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (COM (98) 605) και με τις ακόλουθες βασικές κατευθύνσεις:

- ενδυνάμωση της οικονομικής ευημερίας και της απασχόλησης
- προώθηση της ισότητας και της κοινωνικής συνοχής και αναζωογόνησης
- προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος προς την κατεύθυνση της τοπικής και συνολικής βιώσιμης ανάπτυξης
- συμβολή στην καλή διακυβέρνηση των αστικών περιοχών και στην τοπική ισχυροποίηση.

Ο πιλοτικός χαρακτήρας αυτών των δράσεων αφορούσε τις δυνατότητες των ίδιων των ΟΤΑ (θεσμικά και οργανωτικά) να ανταποκριθούν στο νέο τους ρόλο. Μέσω των Επιχειρησιακών Σχεδίων, για πρώτη φορά αντιμετωπίστηκε σε τέτοια έκταση ολοκληρωμένα μια στοχευμένη περιοχή, παρεμβαίνοντας ταυτόχρονα σε υποδομές, οικονομία και απασχόληση. Τα εταιρικά σχήματα που δημιουργήθηκαν με τη συμμετοχή των ΟΤΑ, τοπικών κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών φορέων καθώς και ΜΚΟ, αποτέλεσαν ένα σημαντικό βήμα στην ανάδειξη συμμετοχικών διαδικασιών.

Παρά το ότι ο αρχικός σχεδιασμός των επιχειρησιακών σχεδίων καθώς και η επιλογή των περιοχών παρέμβασης κρίθηκαν ικανοποιητικά, εν τούτοις αντιμετωπίστηκαν ορισμένα προβλήματα κατά την εφαρμογή των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων όπως:

- Αδυναμία ορισμένων ΟΤΑ ή/ και άλλων Δικαιούχων να ανταποκριθούν με επάρκεια στη διοίκηση και υλοποίηση του σχεδίου.
- Αναγκαιότητα αναμόρφωσης του επιχειρησιακού σχεδίου κυρίως λόγω ανωριμότητας ορισμένων των έργων.
- Η χρονική αλληλουχία των δράσεων αναδείχτηκε σε σημαντική παράμετρο για την επίτευξη των στόχων που είχαν τεθεί για τις συγκεκριμένες περιοχές, γεγονός που σε πολλές περιπτώσεις οδήγησε στην καθυστέρηση όλου του σχεδίου.

- Η επιλογή μεγάλου αριθμού περιοχών καθώς και έργων και δράσεων εσωτερικά στα σχέδια, είχε σαν αποτέλεσμα την ανεπάρκεια πόρων για σημαντικής ορατότητας και αποτελεσματικότητας παρεμβάσεις.

7.1.3 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

Για να εξασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων του ΕΣΠΑ, καθώς και ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης, προωθείται η υλοποίηση της στρατηγικής του ΕΣΠΑ και των ΠΕΠ για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη μέσω του σχεδιασμού και της εφαρμογής Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ).

Τα ΟΣΑΑ θα μπορούν να εφαρμοσθούν σε πρωτεύουσες νομών, καθώς και σε αστικά κέντρα με πληθυσμό κατά κανόνα άνω των 10.000 κατοίκων. Το όριο είναι δυνατόν να τίθεται σε χαμηλότερα ή και υψηλότερα επίπεδα κατά την κρίση των αρχών διαχείρισης στη βάση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, αναγκών και φυσιογνωμίας των αστικών συγκεντρώσεων κάθε Περιφέρειας. Κάθε ΟΣΑΑ θα πρέπει να προσδιορίζει με σαφήνεια τους γενικούς και ειδικούς του στόχους και προτεραιότητες, τη χωρική εμβέλειά του, τις δράσεις του, το φορέα ή τους φορείς υλοποίησης καθώς και τις διαδικασίες αξιολόγησης – εφαρμογής – χρηματοδότησης – διαχείρισης.

Κάθε ΟΣΑΑ θα πρέπει να περιλαμβάνει μια ομάδα αλληλοσχετιζόμενων δράσεων που θα εφαρμοσθούν, σε μια επιλέξιμη περιοχή παρέμβασης, με σκοπό την αειφόρο ανάπτυξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, και την κοινωνική και οικονομική ευημερία. Στο πλαίσιο αυτό, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του ΟΣΑΑ θα εστιάζει στην ενεργειακή αποδοτικότητα, στη βελτίωση της ατμόσφαιρας, στην βελτίωση της λειτουργικότητας της πόλης καθώς και της ποιότητας ζωής σε αυτήν. Επιπρόσθετα, θα στοχεύσει στην αναζωογόνηση των ιδιαίτερα υποβαθμισμένων γειτονιών, την πρόνοια για την κοινωνική συνοχή και την αποφυγή των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, σε θύλακες του αστικού κέντρου.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί κατά τη σύνταξη του ΟΣΑΑ, στην προβολή της ιδιαίτερης ταυτότητας της πόλης στη βάση της πολιτισμικής αναγνώρισης και της σύνδεσης κοινοτήτων και πολιτισμών.

7.1.4 ΣΧΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ (Jessica) ΚΑΙ ΟΣΑΑ

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013 σχεδιάστηκε ένα νέο μέσο χρηματοοικονομικής τεχνικής για την καλύτερη κινητοποίηση πόρων στον τομέα της αστικής ανάπτυξης. Πρόκειται για το JESSICA, το αγγλικό ακρωνύμιο της πρωτοβουλίας “Joint European Support for Sustainable

Investment in City Areas” (Κοινή ευρωπαϊκή υποστήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές).

Το μέσο αυτό δεν αποτελεί νέα πηγή χρηματοδότησης αλλά νέο μέσο χρησιμοποίησης των υφιστάμενων πόρων των διαρθρωτικών ταμείων για τη στήριξη των σχεδίων αστικής ανάπτυξης. Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύσσεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

Μέσω των νέων διαδικασιών, παρέχεται η ευχέρεια στα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν μέρος των πόρων που λαμβάνουν από την ΕΕ μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, για να επενδύσουν, υπό μορφή επιστρεπτέων χρηματοδοτήσεων, σε έργα που εντάσσονται στο πλαίσιο ολοκληρωμένων σχεδίων για την προαγωγή βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

Το νέο μέσο θα λειτουργήσει με την παράλληλη κατάθεση πόρων σε κοινό ταμείο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το ΕΤΠΑ, το εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και άλλες χρηματοδοτικές πηγές και με στόχο τη χρησιμοποίησή τους για την εκχώρηση δανείων, εγγυήσεων, ή συμμετοχής σε επενδυτικά σχήματα. Συνεπώς, δίνεται η δυνατότητα υποστήριξης των κρατών μελών από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων σε σχέση με την υλοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης, την υλοποίηση έργων μέσω συμβάσεων παραχώρησης και των συμπράξεων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα κατόπιν σχετικού αιτήματος των κρατών μελών.

Η υλοποίηση πράξεων μέσω των μέσων αυτών είναι στο πνεύμα που προωθείται από την ΕΕ, δηλαδή στη μετάβαση από τις εφάπαξ επιδοτήσεις στην παροχή δανεισμού εγγυήσεων και άλλων συναφών μέσων με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους αλλά και την ανάγκη προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων ως εχέγγυο βιωσιμότητας των αναλαμβανόμενων επενδύσεων.

Είναι δυνατό στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης να γίνουν δράσεις στο πλαίσιο του JESSICA.

7.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ

Σε αυτήν την ενότητα επιχειρείται η παρουσίαση των πιο σημαντικών ενταγμένων έργων για τον Δήμο Σητείας αλλά και η πορεία τους, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013. Οι παρακάτω πληροφορίες αντλήθηκαν από τον ⁵⁰επίσημο διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας που παρέχει αναλυτική πληροφόρηση για την πορεία υλοποίησης των έργων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Στο Δήμο Σητείας υλοποιούνται 22 έργα, εκ των οποίων τα πιο σημαντικά αφορούν τους αναπτυξιακούς τομείς των μεταφορών, της βελτίωσης του αστικού χώρου και της διαχείρισης των λυμάτων.

Κάποια από τα πιο σημαντικά έργα αστικής ανάπτυξης είναι τα εξής:

⁵⁰ Έργα Δήμου Σητείας, στο διαδικτυακό τόπο Ανάπτυξη (<http://www.anaptyxi.gov.gr/>), ιστοσελίδα (http://www.anaptyxi.gov.gr/Analytika.aspx?mod=1&act=search&dim=13_31_812;)

1. Βελτίωση δρόμου Αγία Φωτιά – Παλαίικαστρο, στην Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου:

Το έργο αφορά στη βελτίωση του υφιστάμενου δρόμου Σητεία – Παλαίικαστρο – Ζάκρος στο τμήμα του από Αγία Φωτιά έως Παλαίικαστρο. Πρόκειται για το τμήμα του πρωτεύοντος επαρχιακού δικτύου Σητεία – Παλαίικαστρο – Ζάκρος, ουσιαστικά συνέχεια του ΒΟΑΚ (Βόρειος Οδικός Αξονας Κρήτης), που εξυπηρετεί τις ανατολικότερες περιοχές του Νομού Λασιθίου μετά την πόλη της Σητείας. Το συνολικό μήκος του δρόμου είναι 11,48 χλμ. από τα οποία τα 3,3 αφορούν παραλλαγές ενώ τα υπόλοιπα βελτίωση των γεωμετρικών στοιχείων του υφιστάμενου δρόμου οριζοντιογραφικά και υψομετρικά .

Το συγκεκριμένο έργο είναι μεταφερόμενο από το Γ' ΚΠΣ, εντάχθηκε στις 23/7/2009. Η κατασκευή του έργου ολοκληρώνεται.

Πίνακας 7.1.:Βελτίωση δρόμου 1

Προϋπ/σμός Δημόσιας Δαπάνης	5.961.385 €
Πληρωμές	4.694.794 €
Ολοκλήρωση	79 %
Έναρξη	26/10/2007
Λήξη	31/12/2013

www.anaptyxi.gov.gr

2. Κατασκευή Επιβατικού Λιμένα Σητείας (Β' και Γ' Φάση), Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου: Το εν λόγω έργο χαρακτηρίζεται ως έργο γέφυρα και αφορά:

- στην κατασκευή εσωτερικού προβλήτα, ο οποίος εξασφαλίζει μήκος κρηπιδώματος 133 μ. και ωφέλιμο βάθος 8,5 μ., ενώ το εμβαδόν επιφάνειας προκύπτει 8 στρέμματα.
- στην επέκταση προσήνεμου μόλου κατά 107,2 μ. διατομής ωφέλιμου πλάτους 9 μ. και βάθους 12 μ. και κατασκευή ακρομολίου.

Στην χρονική περίοδο εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ:

- Ολοκληρώθηκε η κατασκευή του εσωτερικού προβλήτα εκτός από τις ανωδομές.
- Ολοκληρώθηκε η κατασκευή μήκους 50μ. από την επέκταση του προσήνεμου μόλου.

Πίνακας 7.2:Επιβατικός Λιμένας 1

Προϋπ/σμός Δημόσιας Δαπάνης	2.685.090 €
Πληρωμές	2.646.869 €
Ολοκλήρωση	99 %
Έναρξη	01/01/2007
Λήξη	30/09/2012

www.anaptyxi.gov.gr

3.Ολοκληρωμένες δράσεις για τη δημιουργία υψηλής ποιότητας Δημοσίων Χώρων στα πλαίσια του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (Ο.Σ.Α.Α.) της Περιοχής Ξεροκαμάρες του Δήμου Σητείας στην Κρήτη:

Το έργο αφορά στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος στην περιοχή της νέας επέκτασης του σχεδίου πόλης Σητείας, περιοχή "Ξεροκαμάρες" και περιλαμβάνει:

- Δημιουργία δικτύου ποδηλατοδρόμων μήκους 3.100μ. και γενικού πλάτους 2,00 μ. στην περιοχή «Ξεροκαμάρες», το οποίο διέρχεται είτε από πεζόδρομους είτε από δρόμους μεγάλου πλάτους.
- Κατασκευή πεζοδρομίων Δημοτικών Οδών στην περιοχή παρέμβασης.
- Κατασκευή ανοικτού υπαίθριου θεάτρου.
- Δημιουργία «Αποτυπώματος» Μινωικού Παλατιού στην πρόσοψη του Αρχαιολογικού Μουσείου Σητείας εμβαδού 650 τ.μ.
- Υλοποίηση πεζόδρομου στο κέντρο της περιοχής «Ξεροκαμάρες». Πρόκειται για την δημιουργία πεζόδρομου εμβαδού 3.900 τ.μ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3 : Πορεία Ο.Σ.Α.Α. 1

Προϋπ/σμός Δημόσιας Δαπάνης	2.472.974 €
Πληρωμές	1.393.142 €
Ολοκλήρωση	56 %
Έναρξη	15/10/2013
Λήξη	14/10/2015

www.anaptyxi.gov.gr

4.Προμήθεια - εγκατάσταση αστικού εξοπλισμού στα πλαίσια του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (Ο.Σ.Α.Α.) του Δήμου Σητείας:

Συγκεκριμένα, το έργο περιλαμβάνει την παράδοση σε πλήρη λειτουργία του παρακάτω εξοπλισμού:

- Εβδομήντα-επτά (77) φωτιστικών δημοτικού φωτισμού με φωτοβολταϊκά panels κατά μήκος των 2.300 μ. του ποδηλατοδρόμου, τοποθετημένα ανά 30 μέτρα εντός των απαιτούμενων από τον κατασκευαστή βάσεων από μπετόν, δίχως την κατασκευή

ηλεκτρολογικών υποδομών καλωδίωσης, λόγω της ανεξάρτητης λειτουργίας των φωτιστικών με ηλιακή ενέργεια.

- Σαράντα-δύο (42) παλλόμενων σηματοδοτών (φανών) κίτρινου χρώματος με φωτοβολταϊκό panel, σε επιλεγμένα σημεία διασταύρωσης του οδικού δικτύου με τον ποδηλατόδρομο.
- Εξήντα (60) ρυθμιστικών ή πινακίδων κινδύνου, για την δραστική μείωση της ταχύτητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4 :Εγκατάστασης εξοπλισμού 1

Προϋπ/σμός Δημόσιας Δαπάνης	700.000 €
Πληρωμές	0 €
Ολοκλήρωση	0 %
Έναρξη	04/02/2013
Λήξη	03/12/2013

www.anaptyxi.gov.gr

5. Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων Αρμένων και συστήματος αποχέτευσης Ζήρου, Δήμου Σητείας:

Η Πράξη αφορά στην αναβάθμιση – εκσυγχρονισμό:

- του υφιστάμενου αντλιοστασίου μεταφοράς λυμάτων Ζήρου προς την Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) Αρμένων.
- της Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ), Αρμένων που εξυπηρετεί τους οικισμούς Αρμένοι, Χανδράς και Ζήρος. Η υφιστάμενη ΕΕΛ Αρμένων αποτελεί σύστημα δευτεροβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων Ενεργού Ιλύος με Παρατεταμένο Αερισμό. Λόγω όμως της πολύχρονης λειτουργίας της, παρουσιάζει πολλά προβλήματα και σήμερα το σύνολο σχεδόν της εγκατάστασης κρίνεται οικονομοτεχνικά και περιβαλλοντικά ακατάλληλο προς διατήρηση. Προτείνεται επομένως η κατάργηση της μεθόδου επεξεργασίας της υφιστάμενης μονάδας και η αντικατάστασή της με μια ευέλικτη, συμπαγή (compact) και επεκτάσιμη μονάδα, κλειστή και με απόσμηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5 :Επεξεργασίας Λυμάτων Ζήρου 1

Προϋπ/σμός Δημόσιας Δαπάνης	1.017.210 €
Πληρωμές	0 €
Ολοκλήρωση	0 %
Έναρξη	01/09/2014
Λήξη	30/08/2015

www.anaptyxi.gov.gr

6. Εγκατάσταση επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων στον οικισμό Ζάκρου Δήμου Σητείας:

Το έργο αφορά στην εγκατάσταση επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων (Ε.Ε.Λ) στον οικισμό Ζάκρου Δήμου Σητείας

Η Ε.Ε.Λ Ζάκρου, δυναμικότητας 1.550 κατοίκων (Ισοδύναμος Πληθυσμός), εξυπηρετεί τον οικισμό της Ζάκρου Δημοτικής Ενότητας Ιτάνου του Δήμου Σητείας και βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του οικισμού. Η υφιστάμενη Ε.Ε.Λ Ζάκρου αποτελεί σύστημα δευτεροβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων Ενεργού Ιλύος με Παρατεταμένο Αερισμό. Λόγω όμως της πολύχρονης λειτουργίας της, παρουσιάζει πολλά προβλήματα και σήμερα το σύνολο σχεδόν της εγκατάστασης κρίνεται οικονομοτεχνικά και περιβαλλοντικά ακατάλληλο προς διατήρηση. Επίσης, η εκροή της Ε.Ε.Λ Ζάκρου καταλήγει σήμερα ανεξέλεγκτα σε ρέμα, κατάσταση που συνεπάγεται διάφορους κινδύνους περιβαλλοντικής, υγειονομικής ή και νομικής φύσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6 :Διαθεση λυμάτων Ζάκρου 1

Προϋπ/σμός Δημόσιας Δαπάνης	675.270 €
Πληρωμές	494.000 €
Ολοκλήρωση	73 %
Έναρξη	28/02/2014
Λήξη	31/05/2015

www.anaptyxi.gov.gr

Επομένως, παρατηρείται πως οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθύνσεις του ΠΕΠ Κρήτης 2007-2013 αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές ανάγκες ορισμένων περιοχών, όπως οι αστικές και αγροτικές ζώνες. Οι κατευθύνσεις αυτές ενθαρρύνουν μια «ολοκληρωμένη προσέγγιση» της πολιτικής συνοχής, η οποία πρέπει όχι μόνο να ευνοεί την ανάπτυξη και την απασχόληση, αλλά και να επιδιώκει περιβαλλοντικούς στόχους.

7.3 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΗΤΕΙΑΣ

Η περίοδος 2007-2013 έχει χαρακτηριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως «Ευρώπη των Πόλεων και των Περιφερειών», όπου και βασίζονται οι ακόλουθες κατευθυντήριες πολιτικές επιλογές της δημοτικής αρχής:

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής με όρους βιώσιμης ανάπτυξης

- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης
- Ορθολογική πολεοδομική και οικιστική ανάπτυξη
- Ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης μέσω της προστασίας, προβολής και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Στήριξη της τοπικής απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας
- Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών
- Σεβασμός των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης
- Κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη
- Πολιτισμική ποικιλομορφία
- Ανταπόκριση στις ανάγκες και στα αιτήματα των πολιτών
- Διαφάνεια και χρηστή διαχείριση
- Ισόρροπη ανάπτυξη των δημοτικών ή τοπικών κοινοτήτων
- Εξυπηρέτηση των αναγκών κατοίκων και επισκεπτών και βελτίωση της ποιότητας στην καθημερινή ζωή
- Αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων και δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης και ευημερίας
- Καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και διαρκής αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρονται από το Δήμο
- Δημιουργία μιας σύγχρονης, αποτελεσματικής και αποκεντρωμένης διοικητικής δομής, με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας και της συνεργασίας με φορείς και οργανώσεις εντός και εκτός της χώρας

Στη βάση των εθνικών και ευρωπαϊκών αναπτυξιακών πολιτικών και κατευθύνσεων και με απώτερο στόχο την υλοποίηση του οράματος του Δήμου Σητείας , διαμορφώνεται ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα με ορίζοντα 4ετίας, που δομείται πάνω σε τέσσερις (4) άξονες προτεραιότητας:

Άξονας 1: Προστασία του Περιβάλλοντος και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής (περιβαλλοντικές ρυθμίσεις – δραστηριότητες, τις οποίες χρειάζεται ο δήμος για να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων)

Άξονας 2: Ενίσχυση της Κοινωνικής Πολιτικής και των Υπηρεσιών Παιδείας, Πολιτισμού & Αθλητισμού (κοινωνικές - πολιτιστικές –τουριστικές - αθλητικές δράσεις, για την βελτίωση της ποιότητας και των συνθηκών τους Δήμου και των κατοίκων)

Άξονας 3: Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση

Άξονας 4: Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας του Δήμου

Το όραμα του νέου «Καλλικρατικού» Δήμου Σητείας είναι η ισόρροπη ανάπτυξη του Δήμου και όλων των Δημοτικών Διαμερισμάτων του Δήμου Σητείας και η ανάδειξη των φυσικών και ανθρώπινων πόρων, με σεβασμό στο περιβάλλον και με επίκεντρο τον άνθρωπο. Στόχος και σκόπός του Δήμου είναι το όφελος των Δημοτών μέσω

στενής συνεργασίας και συνεννόησης με το σύνολο των πολιτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και παραγωγικών φορέων της Σητείας.

Η υλοποίηση του οράματος για την περιοχή ευθύνης του Δήμου Σητείας οφείλει να υλοποιηθεί με την τήρηση κατ' ελάχιστον των παρακάτω στόχων:

- Αξιοποίηση όλων των τοπικών πόρων και δυνατοτήτων (κομβική θέση, δίκτυα, ενέργεια, υγρό στοιχείο, πολιτισμός) του νέου διευρυμένου Δήμου
- Σεβασμός των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης
- Υιοθέτηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων
- Ισόρροπη ανάπτυξη των Δημοτικών Ενοτήτων
- Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών
- Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τοπικούς φορείς
- Κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη
- Ανταπόκριση στις ανάγκες και στα αιτήματα των πολιτών
- Διαφάνεια και χρηστή διαχείριση
- Ισότιμη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων χωρίς διακρίσεις

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΣΗΤΕΙΑΣ: Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ(ΣΧΕΔΙΑ,ΕΡΓΑ) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ-ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥΣΕΝΩΣΙΑΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ, ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα δεδομένα που έχουν αναλυθεί στις προηγούμενες ενότητες, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι για να πραγματοποιηθεί αστική και περιφερειακή ανάπτυξη σε μια περιοχή, πρέπει να επιδράσουν, σε αυτή, μια σειρά οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων. Για να γίνει πιο εύκολα κατανοητή η επίδραση των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, κρίθηκε σκόπιμο να εξεταστεί το πώς γίνονται αντιληπτές οι αλλαγές που επιφέρουν τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα στην καθημερινή ζωή των πολιτών του Δήμου Σητείας.

Οι παράγοντες που διερευνήθηκαν μέσω ενός ερωτηματολογίου κλειστού τύπου, συντελούν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη του Δήμου και περιλαμβάνουν τα γενικά στοιχεία του ερωτηθέντος καθώς και την άποψή του περί των ποιοτικών χαρακτηριστικών της περιοχής στην οποία διαμένει και δραστηριοποιείται καθημερινά.

Εν συνεχεία, επιχειρήθηκε μια καταγραφή των οικονομικών στοιχείων που διέπουν την περιοχή αναφοράς, με προφανή στόχο να προκύψει εξαγωγή συμπερασμάτων για ορισμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά της περιοχής, σύμφωνα πάντα με την άποψη των κατοίκων οι οποίοι είναι και οι άμεσοι δέκτες των καθημερινών πεπραγμένων. Στο τελευταίο και σημαντικότερο τμήμα, διερευνήθηκαν οι παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία και τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, την πιθανή συμμετοχή των κατοίκων σε αυτά και το όφελος που αποκόμισαν, αλλά και γενικότερα κατά πόσο αισθάνονται ότι, έργα τα οποία υλοποιούνται μέσα από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμβάλλουν στη βελτίωση της καθημερινότητας, στην ανάπτυξη του βιοτικού τους επιπέδου και στη διαμόρφωση νέων στρατηγικών ανάπτυξης για την περιοχή τους.

8.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Το ερωτηματολόγιο που διαμορφώθηκε περιέχει δεκαέξι (16) ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, κλειστού τύπου, που δίνουν τη δυνατότητα στους ερωτηθέντες να εκφράσουν την άποψή τους για την καθημερινότητά τους στον Δήμο Σητείας, στο πλαίσιο που καθορίζει το ερωτηματολόγιο.

Στη δομή του ερωτηματολογίου δόθηκε ιδιαίτερη σημασία, ώστε να είναι απλό και κατανοητό και η συμπλήρωσή του να μην ξεπερνά τα δέκα λεπτά. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν αφορούσαν τόσο στην προσωπική κατάσταση των ερωτηθέντων, όσο και στην διαβίωσή τους στη συγκεκριμένη περιοχή και αποσκοπούσαν στη συλλογή γενικών, οικονομικών και κοινωνικών στοιχείων. Οι ερωτηθέντες ήταν αποκλειστικά κάτοικοι του Δήμου Σητείας, μόνιμοι, προσωρινοί ή εποχικοί.

Αρχικά ορίστηκε το δείγμα στο οποίο διανεμήθηκαν τα ερωτηματολόγια. Σύμφωνα με την Γενική Απογραφή του Πληθυσμού του 2011 ο πληθυσμός του Δήμου Σητείας ανέρχεται στους 18.318 κατοίκους. Κρίθηκε σκόπιμο για τις ανάγκες της δειγματοληπτικής έρευνας να διανεμηθούν 105 ερωτηματολόγια με τη διαδικασία της τυχαίας δειγματοληψίας.

Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν σε άνδρες και γυναίκες άνω των 18 ετών, ανεξαρτήτου ηλικίας, οικογενειακής κατάστασης, εισοδήματος, κατοικίας και μορφωτικού επιπέδου.

Για ταχύτερη και άμεση συγκέντρωση των απαντήσεων, έγινε ηλεκτρονική υποβολή των ερωτηματολογίων μέσω μίας εφαρμογής της Google, την GoogleDocs, όπου εκτός των άλλων υπηρεσιών που παρέχει, δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να δημιουργήσουν μέσω μιας φόρμας, ερωτηματολόγια τα οποία μπορούν να διαμορφώσουν αναλόγως με τη μεθοδολογία που θέλουν να εφαρμόσουν.

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της εφαρμογής είναι η αυτόματη και άμεση συγκέντρωση κάθε απάντησης σε ένα υπολογιστικό φύλλο Excel, γεγονός που βοηθάει στην ταχύτερη διαχείριση των αποτελεσμάτων και στη δημιουργία διαγραμμάτων συχνοτήτων.

Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου παρουσιάστηκαν με γραφική απεικόνιση σε διαγράμματα που αντιστοιχούν σε κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου.

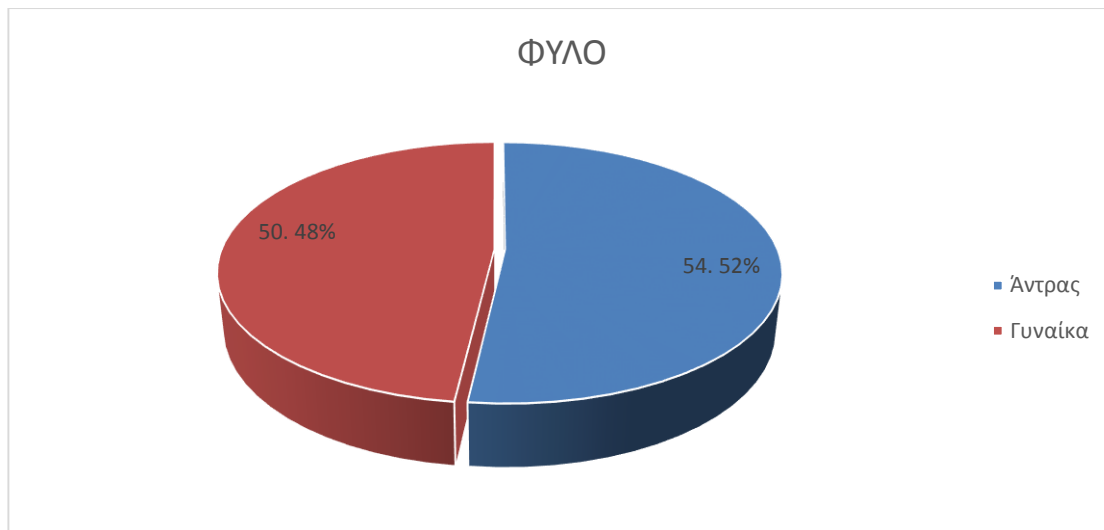
8.2 ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Η επιλογή των μεταβλητών που παρατίθενται έγινε σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της περιοχής, ώστε να επισημανθούν εκείνες που δίνουν ολοκληρωμένη και αντιπροσωπευτική εικόνα της περιοχής μελέτης. Για κάθε ερώτηση πραγματοποιείται σχολιασμός και γίνεται διαγραμματική απεικόνιση.

Το Α' μέρος του ερωτηματολογίου αποσκοπούσε στη συλλογή γενικών στοιχείων του ερωτώμενου, που συμβάλλουν στην αξιολόγηση του δείγματος της δημοσκοπήσης του ερωτηματολογίου.

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε στο φύλο των ερωτηθέντων. Από το σύνολο των 105 κατοίκων του Δήμου Σητείας που απάντησαν, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι άνδρες με 54,52% και το 50,48% γυναίκες.

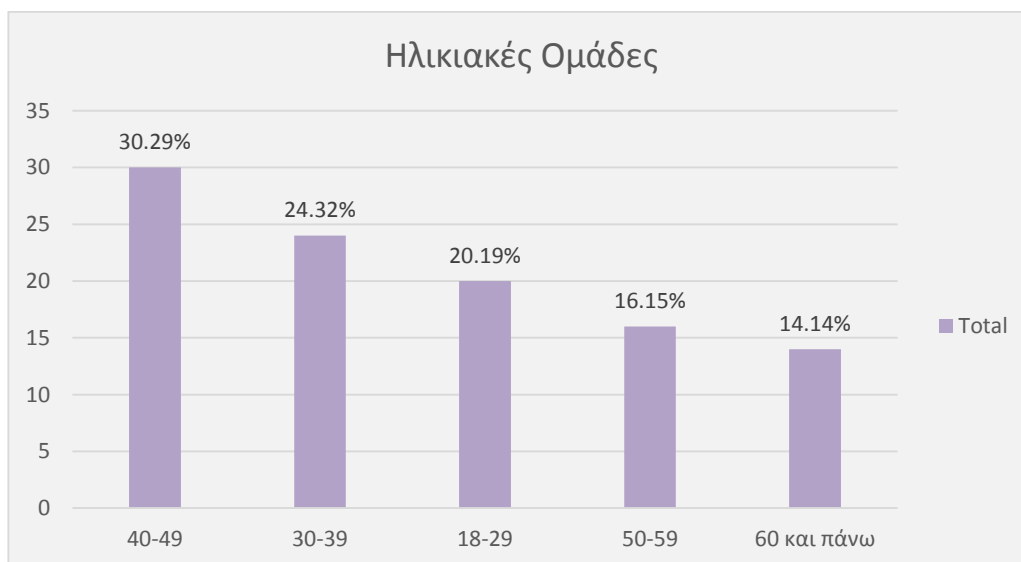
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.1 : Φύλο 1

Όσον αφορά στην ηλικία, με τη δεύτερη ερώτηση ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να επιλέξουν την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκουν. Από τους 105 κατοίκους που απάντησαν, το 20.19% έχει ηλικία 18 – 29, το 24.32% από 30-39, το 30.29% από 40-49, το 16.15% από 50-59 και το 14.14% από 60 και πάνω.

Διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ανήκει σε αυτό της ώριμης ηλικίας και θεωρητικά εντάσσεται στο εργασιακά ακόμη ενεργό κομμάτι του πληθυσμού.

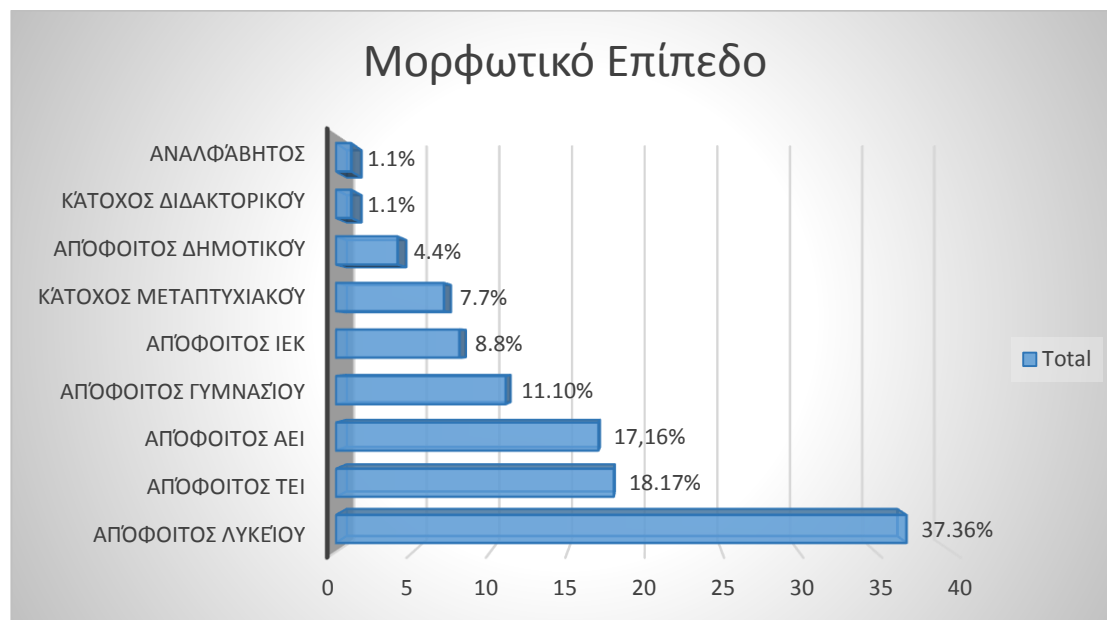
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.2 : Ηλικία 1

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο κρίνεται μέτριο αφού το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης με 37.36%. Ακολουθούν οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ΤΕΙ και ΑΕΙ με 18.17% και 17.16% αντίστοιχα. Οι

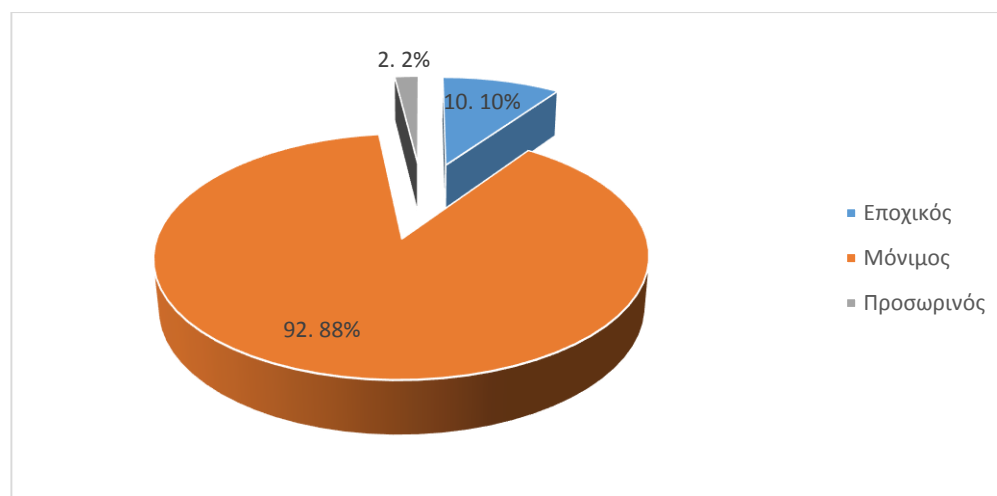
απόφοιτοι Γυμνασίου κατέχουν το 11,10% και οι απόφοιτοι Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης(ΙΕΚ) το 8.8%. Οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και Διδακτορικού είναι ελάχιστοι αφού τα ποσοστά κυμαίνονται σε 7.7% και 1.1% αντίστοιχα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.3: Μορφωτικό Επίπεδο 1

Στην τρίτη ερώτηση που τέθηκε στο δείγμα αναζητήθηκε η σύνδεση του ερωτώμενου με την περιοχή κατοικίας. Για το λόγο αυτό δόθηκαν τρεις επιλογές ανάλογα με το αν ο ερωτώμενος είναι κάτοικος μόνιμος, προσωρινός ή εποχικός. Το 92.88% απάντησε ότι είναι μόνιμος κάτοικος της περιοχής, το 10.10% είναι προσωρινοί κάτοικοι ενώ το 2.2% είναι εποχικοί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.4 :ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΔΗΜΟΥ 1

Με την επόμενη ερώτηση ζητήθηκε η πρόθεση της εγκατάλειψης ή μη της περιοχής στην οποία διαμένει, το τρέχον έτος, ο ερωτώμενος.

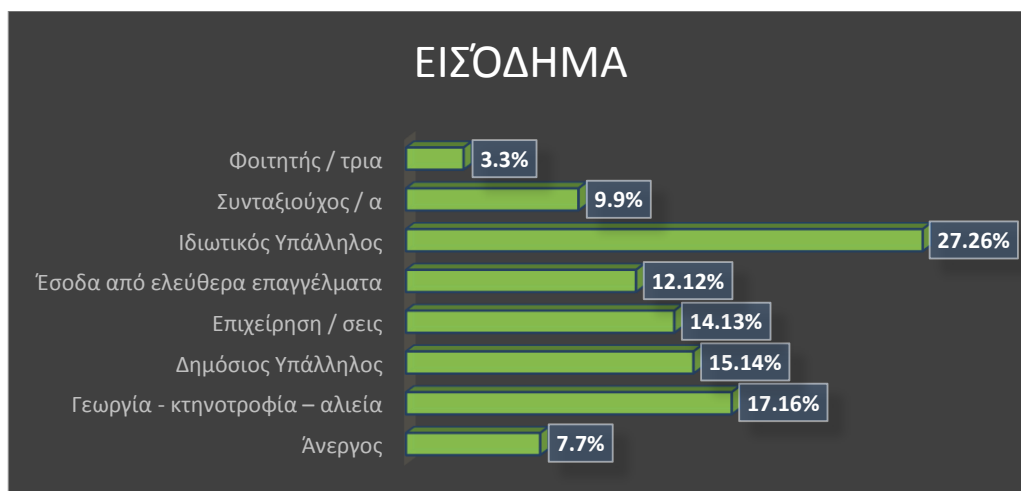
Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων, δηλαδή το 99.95% απάντησε ότι δεν σκοπεύει να εγκαταλείψει την περιοχή που διαμένει, και μόνο το 5.5% δήλωσε ότι προτίθεται να εγκαταλείψει την περιοχή που διαμένει. Στη δυνατότητα που δόθηκε σε όσους απάντησαν ότι σκοπεύουν να εγκαταλείψουν τον Δήμο Σητείας, παρατηρείται ότι οι λόγοι συσχετίζονται με την ανάγκη εύρεσης καλύτερων επαγγελματικών συνθηκών.

1ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.5:Εγκατάλειψης Περιοχής 1

Σχετικά με την κύρια απασχόληση, το 27% δήλωσε ότι το κύριο εισόδημά τους προέρχεται από άσκηση επαγγέλματος στον ιδιωτικό τομέα και το 15% δηλώνει δημόσιος υπάλληλος. Οι ερωτώμενοι οι οποίοι παρουσιάζουν έσοδα που προέρχονται από ελεύθερα επαγγέλματα ανέρχονται σε 12% του δείγματος, 14% ασχολούνται με επιχειρήσεις, ποσοστό 17% ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα και δηλώνουν έσοδα που προέρχονται από γεωργία – κτηνοτροφία – αλιεία, άλλο ένα 9% είναι συνταξιούχοι, το 3% είναι φοιτητές και το 7% είναι άνεργοι.

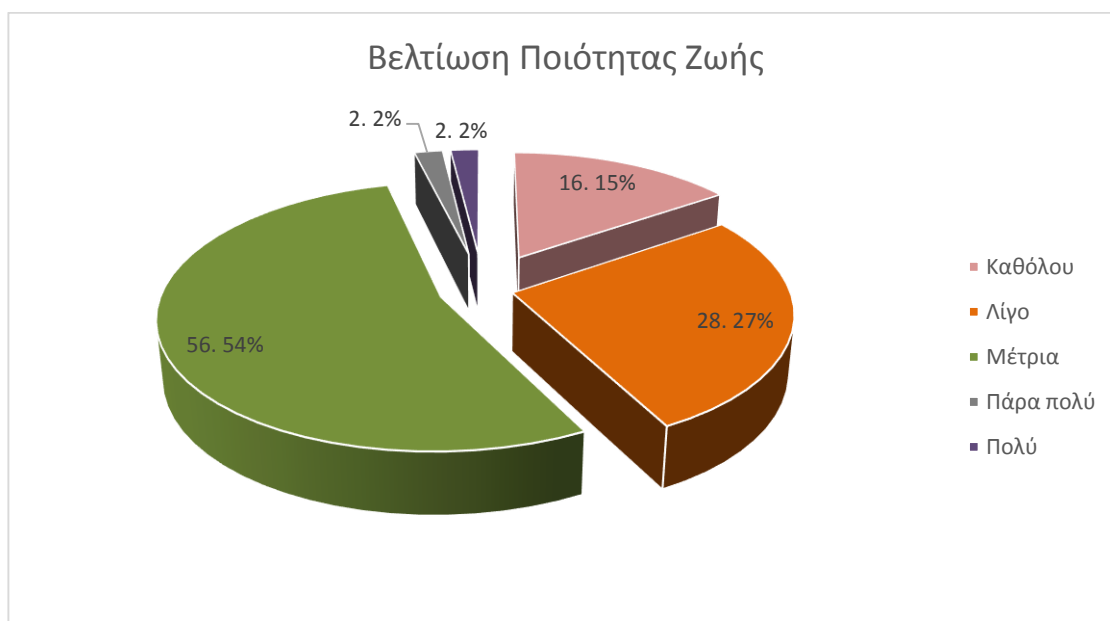
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.6 : Εισόδημα 1

Το Β' μέρος του ερωτηματολογίου αποσκοπούσε στην καταγραφή της άποψης των κατοίκων του Δήμου Σητείας για την οικονομία της περιοχής τους, και την εικόνα που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι για θέματα που άπτονται οικονομικά, κοινωνικά και ζητήματα ποιότητας ζωής.

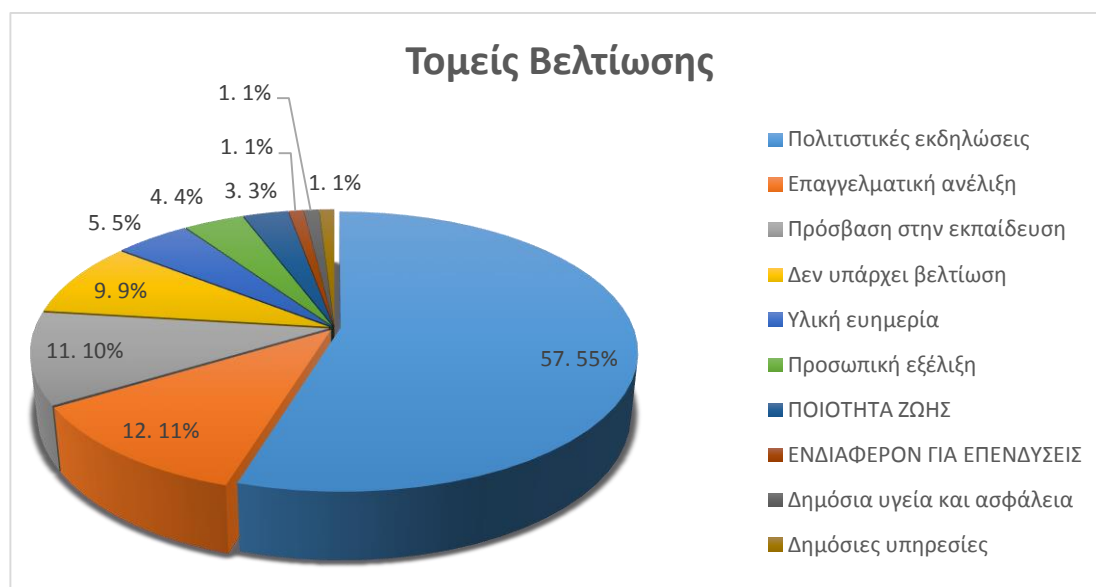
Στη όγδοη ερώτηση, ζητήθηκε η άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με το αν και πόσο θεωρούν ότι τα τελευταία χρόνια έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στο Δήμο Σητείας. Ένα ποσοστό 2% θεωρεί ότι η ποιότητα ζωής στο Δήμο έχει αυξηθεί πολύ ή πάρα πολύ, αυτοί που θεωρούν ότι έχει υπάρξει λίγη βελτίωση ανήκουν στο 28% , μέτρια βελτίωση ανέρχονται σε 56%, ενώ υπάρχει και ένα ποσοστό 16% που θεωρεί ότι τα τελευταία δέκα χρόνια δεν έχει υπάρξει κάποια βελτίωση στην ποιότητα ζωής στο Δήμο Σητείας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.7 :Βελτίωση ποιότητας ζωής 1

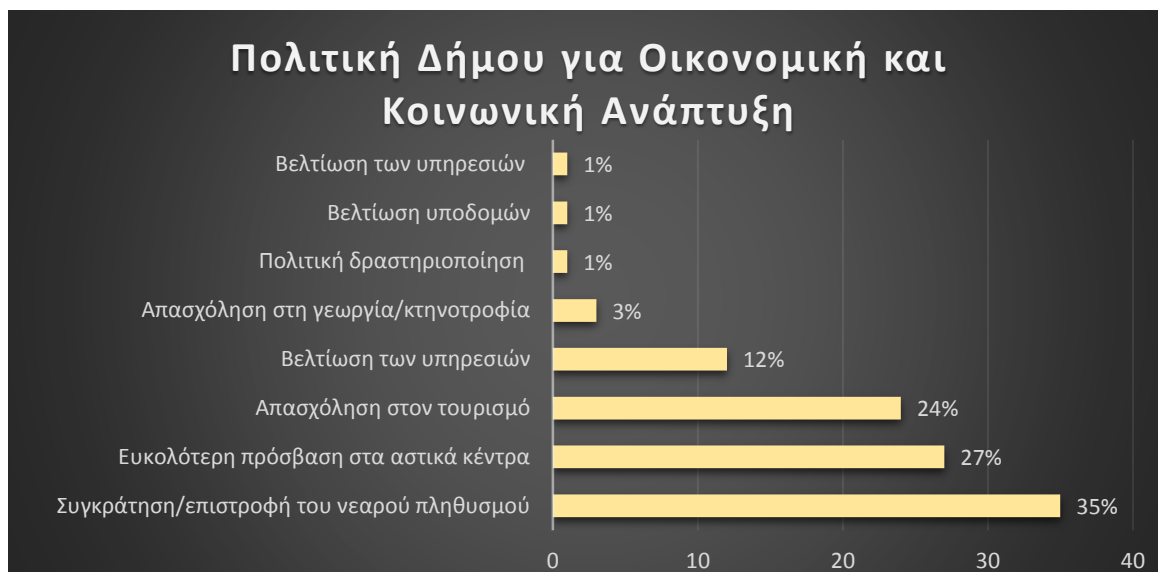
Από τους ερωτώμενους που απάντησαν ότι υπάρχει έστω και μικρή βελτίωση, ζητήθηκε στη συνέχεια να προσδιορίσουν σε ποιους τομείς εκδηλώνεται η ανάπτυξη αυτή. Το 57%, που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, αντιλαμβάνεται τη βελτίωση στον τομέα των πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ακολουθεί ο τομέας ευκαιριών για επαγγελματική ανέλιξη και στη τρίτη θέση βρίσκεται η πρόσβαση στην εκπαίδευση με 11%. Τέλος, ποσοστό 5% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι τα τελευταία χρόνια η βελτίωση εκδηλώνεται στην ποιότητα ζωής που προσφέρει ο Δήμος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.8: Τομείς βελτίωσης 1

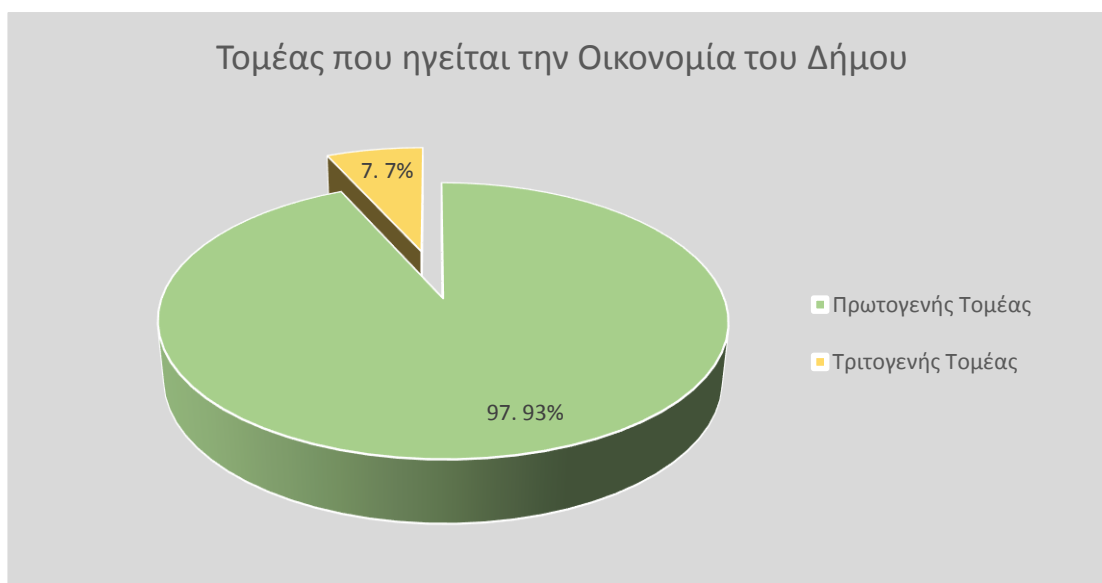
Η επόμενη ερώτηση αποσκοπεί στην άποψη των ερωτηθέντων για τις πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθήσει ο Δήμος Σητείας προκειμένου να υπάρξει κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή. Το μεγαλύτερο ποσοστό κατοίκων 35% θεωρεί ότι πρέπει να υιοθετηθεί σαν μέσο τόνωσης η συγκράτηση/επιστροφή νέου πληθυσμού και το 27% θεωρούν σημαντική την ευκολότερη πρόσβαση στα αστικά κέντρα. Σε ποσοστό 24% θα πρέπει να ακολουθηθεί η ενίσχυση της απασχόλησης στον τουρισμό, ενώ η επιλογή της βελτίωσης των υπηρεσιών (υγείας, παιδείας, κ.λπ.) λαμβάνει ποσοστό 15% των απόντων του δείγματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.9: Πολιτικές Δήμου

Από τους κατοίκους του Δήμου που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, το συντριπτικό 97% εκτιμάει ότι ο πρωτογενής τομέας (ο παραγωγικός τομέας δραστηριοτήτων με αντικείμενο την απόκτηση ή απόσπαση αγαθών και πρώτων υλών άμεσης ή έμμεσης κατανάλωσης, κατ' ευθείαν από την φύση (γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία, θήρα, εξόρυξη μεταλλευμάτων κ.λπ.) ηγείται στην τοπική οικονομία της περιοχής με τον τριτογενή (εμπόριο και υπηρεσίες) να λαμβάνει ποσοστό μόλις 7% και τον δευτερογενή τομέα παραγωγής (μεταποίηση των πρώτων υλών, χειροτεχνία, βιοτεχνία, βιομηχανία) να μην κατέχει κανένα ποσοστό.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.10: Τομέας που ηγείται στην τοπική οικονομία

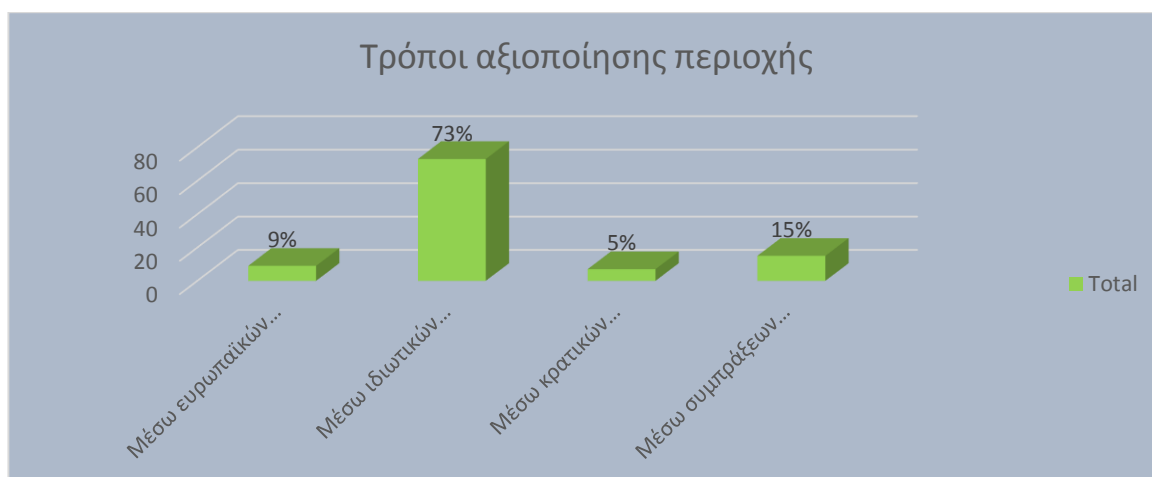
Οι τρόποι τόνωσης της τοπικής οικονομίας που προτείνουν οι μετέχοντες στη δημοσκόπηση, προτείνουν με ποσοστό 57% την ανάπτυξη του τουρισμού, ακολουθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις με ποσοστό 35% και σαν τρίτη επιλογή προτείνουν τη δημιουργία ενός εργοστασίου/βιοτεχνίας με ποσοστό 8%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.11: Τόνωση τοπικής οικονομίας

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να προτείνουν τρόπους αξιοποίησης της περιοχής τους προκειμένου να επέλθει ανάπτυξη. Σε ποσοστό 73% προτείνουν ως βασικό μέσο ανάπτυξης τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες και νέες επενδύσεις, ενώ το 15% πιστεύει ότι πρέπει να γίνουν συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ). Τέλος, τα ευρωπαϊκά-συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλή αφού λαμβάνουν ποσοστό μόνο 9%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.12: Τρόποι αξιοποίησης περιοχής

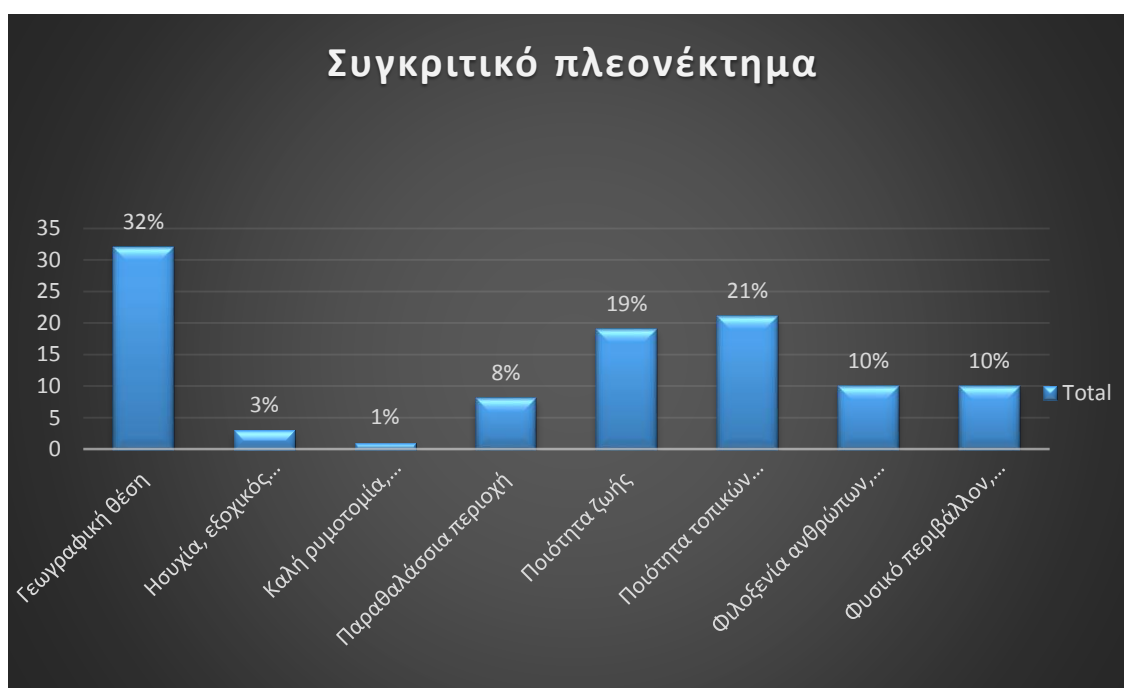
Σαν συγκριτικό πλεονέκτημα του Δήμου Σητείας, το 32% θεωρεί ως συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής τη γεωγραφική θέση, γεγονός που ερμηνεύεται στο ότι είναι το νοτιοανατολικότερο σημείο του Ελληνικού και ολόκληρου του Ευρωπαϊκού χώρου και η πόλη της Σητείας ευρίσκεται στην διασταύρωση των εξής αναπτυξιακών αξόνων:

A) Του άξονα κατά μήκος των βορείων παραλίων της Κρήτης

B) Των θαλάσσιων συνδέσεων της Κρήτης προς τα νησιά της Δωδεκανήσου, τις Κυκλάδες, του Βόρειου Αιγαίου, την Κύπρο και τα παράλια της Μικράς Ασίας.

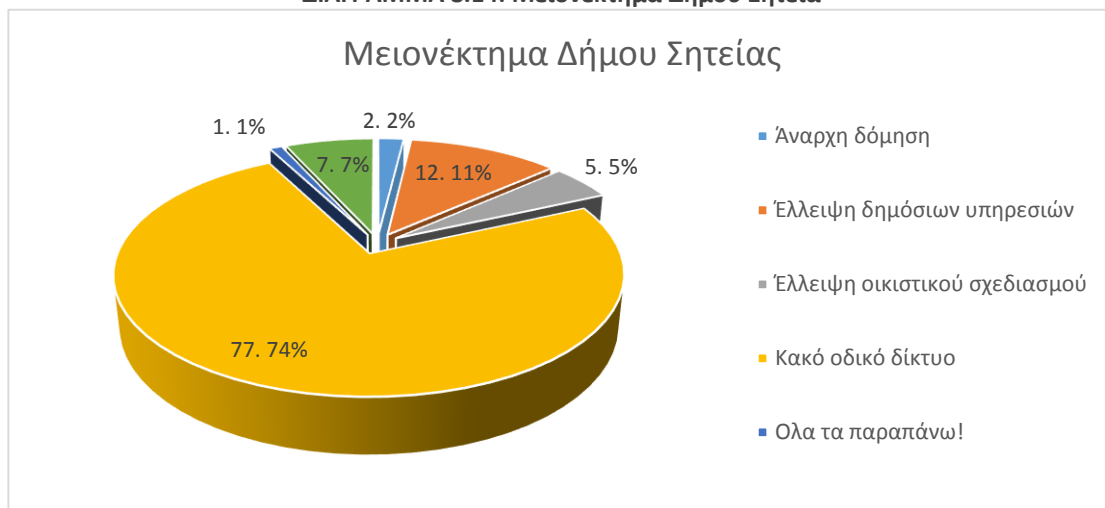
Δεύτερο σημαντικό πλεονέκτημα αναδεικνύεται η ποιότητα των τοπικών προϊόντων (ελαιόλαδο, μέλι κλπ.) με ποσοστό 21%. Τέλος, η ποιότητα ζωής λαμβάνει ποσοστό 19%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.13: Πλεονέκτημα Δήμου Σητείας

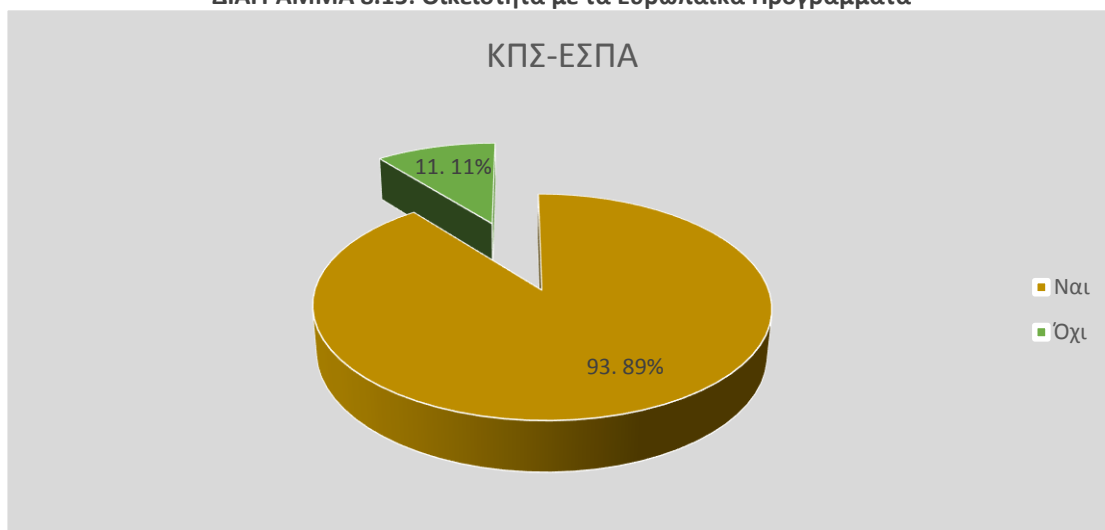
Σε αντιδιαστολή με την παραπάνω ερώτηση οι ερωτηθέντες ανέδειξαν ως αρνητικότερο στοιχείο της περιοχής τους το κακό οδικό δίκτυο με ποσοστό 77%. Προφανώς, οι ερωτηθέντες αναφέρονται στον μοναδικό εθνικό δρόμο που συνδέει τη Σητεία με τα μεγάλα αστικά κέντρα της Κρήτης, καθώς η πρόσβαση δύσκολη λόγω του ότι είναι επικίνδυνος και με πολλές στροφές, γεγονός που τελικά την απομονώνει. Στη δεύτερη θέση ακολουθεί η έλλειψη δημόσιων υπηρεσιών με 12% και στη τρίτη οι στενοί δρόμοι, η κακή οδοποιία και η έλλειψη πεζοδρομίων με 7%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.14: Μειονέκτημα Δήμου Σητείας

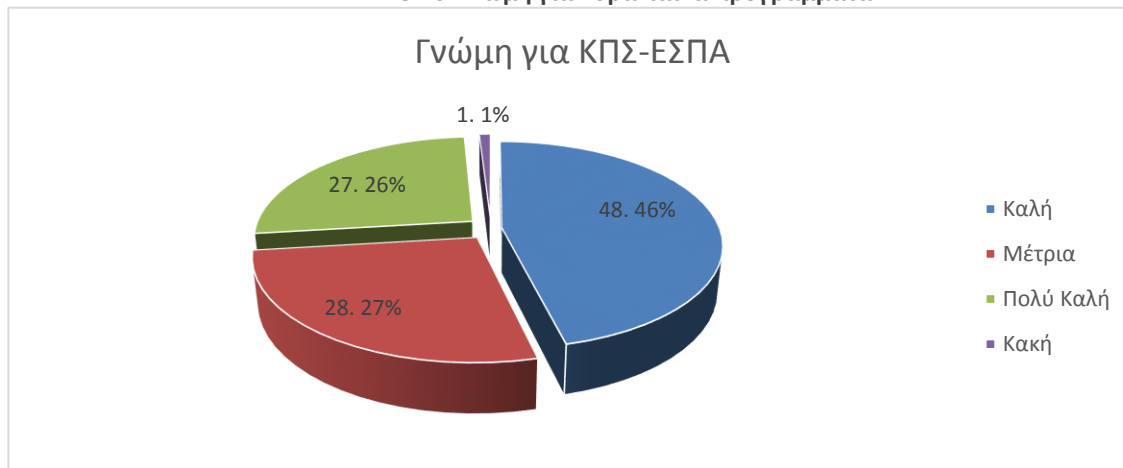
Από το σύνολο του δείγματος που απάντησε στο ερωτηματολόγιο, η συντριπτική πλειοψηφία 94% των ερωτηθέντων, είναι εξοικειωμένοι και έχουν ακούσει για προγράμματα του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Δ' ΚΠΣ) και του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.15: Οικειότητα με τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα

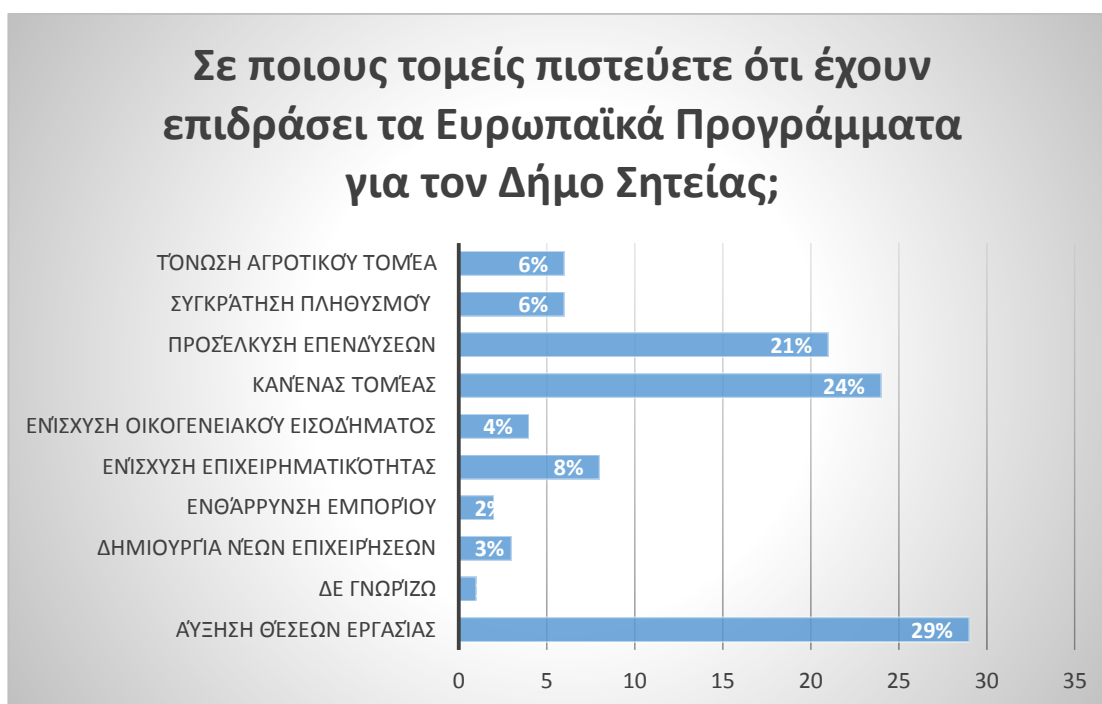
Ποσοστό 48% μάλιστα, έχουν καλή γνώση για τα προγράμματα αυτά, θεωρώντας πιθανώς ότι ωφέλησαν, με κάποιο τρόπο, τον Δήμο Σητείας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.16: Γνώμη για Ευρωπαϊκά προγράμματα

Μετά την διαπίστωση ότι τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα είναι οικεία στην πλειονότητα του δείγματος, στη δέκατη ένατη ερώτηση ζητήθηκε να επισημανθούν, οι τομείς πάνω στους οποίους, κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων, έχουν επιδράσει τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.17: Τομείς επίδρασης Ευρωπαϊκά προγράμματα

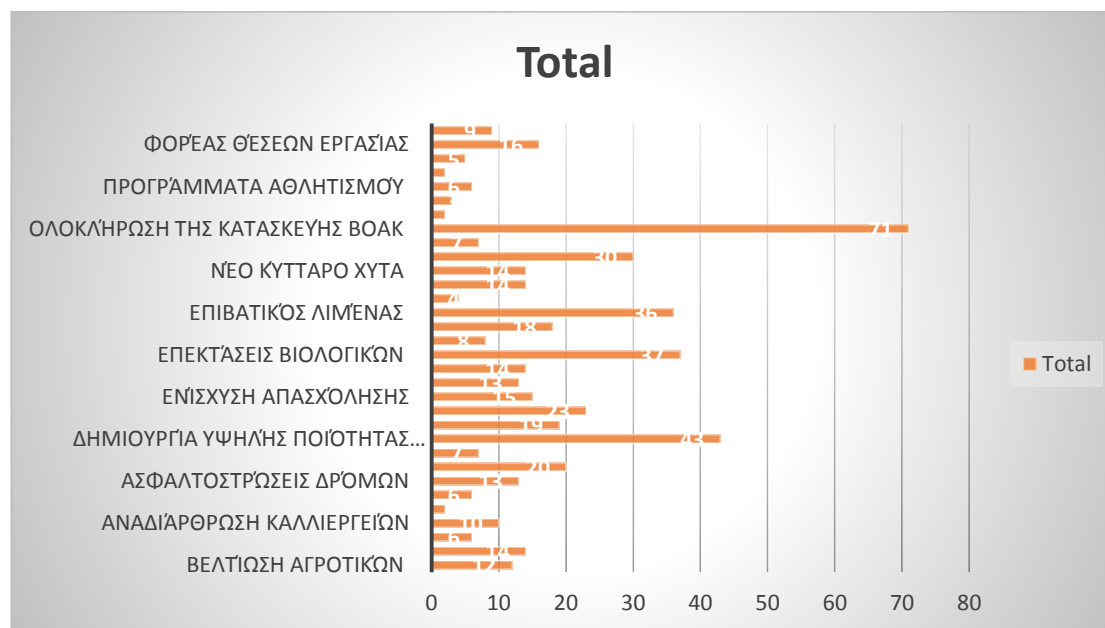

Το 29% θεωρεί ότι τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα έχουν συμβάλει στην αύξηση των θέσεων εργασίας. Οι ερωτηθέντες με το 24%, που είναι το δεύτερο ποσοστό στη σειρά, απαντούν πως τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα δεν έχουν επιδράσει σε κανέναν τομέα για

τη βελτίωση της καθημερινότητας στο Δήμο Σητείας και ακολουθεί η προσέλκυση επενδύσεων με 21%.

Η τελευταία ερώτηση περιλαμβάνει κάποιες από τις σημαντικότερες δράσεις που αφορούν το Δήμο Σητείας ώστε να αποτυπώσουν οι ερωτηθέντες ποιες κατά τη γνώμη τους θεωρούν πιο σημαντικές. Από τις δράσεις που συμπεριελάμβανε η ερώτηση, μπορούσαν να επιλέξουν πέντε, οι οποίες παρατίθενται στο παρακάτω διάγραμμα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8.18: Σημαντικότερες δράσεις

Αυτό που διαφαίνεται κυρίως από τις απαντήσεις όλων των ερωτηθέντων είναι πως κρίνουν ως το πιο σημαντικό έργο με 71% αυτό της ολοκλήρωσης και των έργων που γίνονται στον ΒΟΑΚ, γεγονός που επιβεβαιώνει και το ποσοστό της 14^{ης} ερώτησης αφού η πλειοψηφία θεωρεί μειονέκτημα του τόπου το κακό οδικό δίκτυο. Επίσης, το 43% σημαντική θεωρεί την αναβάθμιση της ποιότητας του αστικού χώρου, το 37% το περιβάλλον με τις εγκαταστάσεις Βιολογικού Καθαρισμού σε κοινότητες και οικισμούς του Δήμου. Ακολουθεί η επέκταση του επιβατικού Λιμένα Σητείας, έργο που χαρακτηρίζεται ως έργο γέφυρα αφού θα δώσει νέες αναπτυξιακές δυνατότητες για την περαιτέρω αξιοποίηση της κρουαζιέρας και όχι μόνο με τα οφέλη από μία τέτοια εξέλιξη να είναι ιδιαίτερος σημαντικά για την τοπική οικονομία και την προβολή του τόπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εκπόνηση της εργασίας είχε ως σκοπό τη μελέτη και παρουσίαση του βαθμού επίδρασης των Ευρωπαϊκών Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων στην πορεία ανάπτυξης των Δήμων και των Περιφερειών και εν γένει στην περιφερειακή αστική και ενδογενή ανάπτυξη.

Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα επιδρούν σημαντικά στην καθημερινή ζωή των κατοίκων τόσο της Περιφέρειας όσο και των αστικών κέντρων. Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν σχεδιαστεί πολιτικές από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις υστερούσες περιοχές, πολλές από τις οποίες έχουν επηρεάσει σημαντικά και την Ελλάδα.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση της μελέτης, τα ΚΠΣ και τα χρηματοδοτικά κονδύλια που δόθηκαν στην Ελλάδα από το 1985 έως σήμερα είχαν ως αποτέλεσμα να σημειωθεί σημαντική οικονομική ανάπτυξη στο εσωτερικό της χώρας, η οποία όμως αποδείχθηκε ότι δεν είναι επαρκής. Εάν η Ελλάδα είχε προσπαθήσει με διαφορετικό τρόπο και είχε εξαλείψει τα φαινόμενα γραφειοκρατίας, πελατειακών σχέσεων, ελλιπούς δημόσιας διοίκησης, τα κεφάλαια που θα είχαν αντληθεί θα ήταν υψηλότερα και θα συνέβαλαν σε πιο ικανοποιητικό βαθμό στην ανάπτυξη Περιφερειών. Χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση που αξιοποίησαν αποδοτικά τα κονδύλια των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων κατάφεραν να επιτύχουν εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης σε όλους τους τομείς δραστηριότητας.

Οι νέες συνθήκες που επικρατούν παγκοσμίως σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, ωθούν προς την κατεύθυνση μιας ολοκληρωμένης και βιώσιμης ανάπτυξης. Τον ίδιο δρόμο πρέπει να επιλέξει και η Ελλάδα. Χρειάζεται να επαναθέσει την οικονομία της σε βιώσιμη πορεία οικονομικής ανάπτυξης, κάτι που απαιτεί τον συνδυασμό δημοσιονομικής εξυγίανσης, διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που τονώνουν την ανάπτυξη σε συνάρτηση με το περιβάλλον.

Η συντονισμένη αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, αποτελεί πρωταρχικό ζητούμενο ώστε να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της υπό εξέλιξη πολυδιάστατης κρίσης. Ωστόσο, είναι απαραίτητο ο σχεδιασμός αναπτυξιακών παρεμβάσεων να βασίζεται απαρέγκλιτα στις αρχές που πρεσβεύει η βιώσιμη ανάπτυξη.

Ο έντονος νησιωτικός χαρακτήρας της Ελλάδας δημιουργεί την ανάγκη αναζήτησης ειδικών κατευθύνσεων και πολιτικών ανάπτυξης για τα ελληνικά νησιά. Οι πολιτικές αυτές οφείλουν να είναι προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των νησιών, ενώ το φαινόμενο της γεωγραφικής ασυνέχειας διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.

Η έξοδος από την εν εξελίξει πολυδιάστατη κρίση προϋποθέτει τη συντονισμένη αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, με τις αναπτυξιακές παρεμβάσεις στις νησιωτικές περιοχές να μπορούν αποτελέσουν πυρήνες ανάπτυξης, υπό τον απαραίτητο όμως όρο της βιώσιμης αξιοποίησης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων. Στη σημερινή εποχή, που τα διαθέσιμα κονδύλια περιορίζονται και η ανάπτυξη αποτελεί πρωταρχικό ζητούμενο για τη χώρα, οι προωθούμενες παρεμβάσεις οφείλουν να βασίζονται απαρέγκλιτα στις αρχές που πρεσβεύει η βιώσιμη

ανάπτυξη και ταυτόχρονα είναι αναγκαίο να αντιμετωπίζουν «συνήθεις πρακτικές» που κυριάρχησαν για πολλές δεκαετίες στην Ελλάδα και προέτασσαν ιδιωτικά συμφέροντα σε βάρος του δημόσιου συμφέροντος.

9.1 Συμπεράσματα από την ανάλυση των ΠΕΠ

9.1.1 ΠΕΠ Κρήτης

Από την ανάλυση όλων των αξιολογητικών ερωτημάτων στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης, αλλά και από το σύνολο των εργασιών του Συμβούλου Αξιολόγησης, διαπιστώθηκαν ορισμένα καίρια σημεία στα οποία εστιάζουν τα προβλήματα και οι δυσκολίες στην αποτελεσματική υλοποίηση του ΠΕΠ.

Παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλη καθυστέρηση εφαρμογής των Αξόνων Προτεραιότητας που αφορούν στην «Αειφόρο Ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής» και «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας», η οποία δημιουργεί έντονους κινδύνους απώλειας πόρων από την εφαρμογή του Κανόνα της Αυτόματης Αποδέσμευσης του έτους 2013, ενώ επιπρόσθετα υπάρχει μεγάλος κίνδυνος για τη μη αποτελεσματική ολοκλήρωση του Προγράμματος μέχρι το τέλος της Προγραμματικής Περιόδου.

Αντίθετα, στους Άξονες Προτεραιότητας που αναφέρονται στην «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα» τόσο οι εντάξεις, όσο και οι συμβάσεις, υπερκάλυπταν κατά πολύ τον προϋπολογισμό των Αξόνων Προτεραιότητας, με επίσης σημαντική υπέρβαση δαπανών σε σχέση με τον προϋπολογισμό των Αξόνων Προτεραιότητας.

Ως εκ τούτου, είχε αμβλυνθεί σημαντικά η συνεκτικότητα του Προγράμματος κατά την υλοποίηση σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό του, τόσο σε επίπεδο Αξόνων Προτεραιότητας, όσο και σε επί μέρους τομείς.

Το γεγονός αυτό οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, κυριότεροι των οποίων είναι οι εξής:

- α) Η ιδιαίτερα μεγάλη ζήτηση από την επιχειρηματική βάση επενδυτικών δράσεων στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, τουλάχιστον κατά τα έτη 2007-2009.
- β) Ο χαμηλός βαθμός ωριμότητας έργων/ πράξεων υποδομών, αλλά και ψηφιακής σύγκλισης
- γ) Οι μεγάλες καθυστερήσεις των διαγωνιστικών διαδικασιών κατά την φάση δημοπράτησης των έργων υποδομής, με κομβικό σημείο τις ενστάσεις και προσφυγές των διαγωνιζομένων.

Επιπρόσθετα όμως, στα έργα υποδομών ορισμένων τομέων, κυρίως στους Τομείς Υγείας – Πρόνοιας και Εκπαίδευσης, οι συντονιστικές διαδικασίες των κεντρικών υπηρεσιών των αντίστοιχων Υπουργείων, πριν την ένταξη των έργων στο Πρόγραμμα, αντί να αναφέρονται στον συντονισμό των πολιτικών, έχουν μετατραπεί σε συνδιαχείριση, υπό την μορφή εγκρίσεων προϋπολογισμών, δικαιούχων και τεχνικών χαρακτηριστικών των έργων. Οι διαδικασίες αυτές δημιουργούν μεγάλες καθυστερήσεις στις σχετικές εγκρίσεις/ αδειοδοτήσεις, με αποτέλεσμα σε αυτούς τους

τομείς να παρατηρείται πολύ χαμηλό επίπεδο ενταγμένων έργων σε σχέση με τον ενδεικτικό προϋπολογισμό των αντίστοιχων Θεματικών Προτεραιοτήτων.

Με την εμφάνιση δε της οικονομικής κρίσης και την εντεινόμενη εξέλιξή της, δημιουργήθηκαν πρόσθετοι αρνητικοί παράγοντες για την ομαλή εξέλιξη της εφαρμογής του Προγράμματος. Κυριότεροι από αυτούς τους παράγοντες είναι οι εξής:

- Δυσκολίες συμβασιοποιήσεων από τους αναδόχους, λόγω αδυναμίας έκδοσης εγγυητικών επιστολών, ως αποτέλεσμα της δυσπραγίας των Τραπεζών στη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα.
- Αντίστοιχες αδυναμίες χρηματοδότησης του μη επιλέξιμου ΦΠΑ και της ιδιωτικής συμμετοχής των φορέων των Δήμων (Δημοτικές επιχειρήσεις/ ΔΕΥΑ) στις περιπτώσεις περιβαλλοντικών έργων.
- Αδράνεια ή και αδυναμία εκτέλεσης των συμβάσεων λόγω παρακράτησης μεγάλου μέρους ή / και του συνόλου των αμοιβών των αναδόχων από τις ΔΟΥ ή/ και τις τράπεζες

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα παραπάνω προβλήματα απαιτείται επαναπροσδιορισμός των διαδικασιών συντονισμού και υποστήριξης της εφαρμογής του Προγράμματος, με παράλληλη απλούστευση των διαδικασιών διαχείρισης και υλοποίησης, με αιχμή όμως του δόρατος την υποστήριξη των δικαιούχων για έγκαιρη και ορθολογική προετοιμασία/ωρίμανση των προς ένταξη έργων τους, αλλά κυρίως στις διαδικασίες δημοπράτησης, συμβασιοποίησης και παρακολούθησης/διαχείρισης των συμβάσεων με αναδόχους.

9.1.2 Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Σητείας

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο του Δήμου Σητείας βασίστηκε στις κοινοτικές στρατηγικές κατευθύνσεις για την περίοδο 2007-2013 αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές ανάγκες ορισμένων περιοχών, όπως οι αστικές και αγροτικές ζώνες. Οι κατευθύνσεις αυτές ενθαρρύνουν μια «ολοκληρωμένη προσέγγιση» της πολιτικής συνοχής, η οποία πρέπει όχι μόνο να ευνοεί την ανάπτυξη και την απασχόληση, αλλά και να επιδιώκει κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Άλλωστε, η περίοδος 2007-2013 έχει χαρακτηριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως «Ευρώπη των Πόλεων και των Περιφερειών».

Η συνεισφορά των πόλεων και των περιφερειών στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής έχει αναγνωριστεί από πολλές εθνικές κυβερνήσεις, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις ομάδες συμφερόντων για την αστική και περιφερειακή ανάπτυξη σε όλη την Ευρώπη. Οι μικρές και μεγάλες πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν κοινές τάσεις και αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις. Θέματα όπως η παγκοσμιοποίηση και η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, οι κοινωνικές αλλαγές και η αύξηση του αποκλεισμού, οι πιέσεις το περιβάλλον, η ασφάλεια, κ.α., μπορούν να επιδιώξουν μια κοινή στρατηγική αντιμετώπισης. Η οικονομική ευημερία, η κοινωνική ένταξη, η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος μπορούν να αποτελέσουν αλληλοσυμπληρούμενους στόχους μιας στρατηγικής για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Επιπρόσθετα, κρίσιμο ζήτημα για τη βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης αποτελεί η Διακυβέρνηση. Οι πόλεις πρέπει να βρουν αποτελεσματικούς τρόπους διακυβέρνησης που να σέβονται τη θεσμική οργάνωση του κράτους και οι οποίοι θα επιτρέψουν να διαχειριστούν όλες τις πτυχές της αστικής ανάπτυξης.

Σημαντική τέλος παράμετρος είναι η ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών. Η ενεργός εμπλοκή των κατοίκων της πόλης και της κοινωνίας των πολιτών στην πολιτική για την πόλη μπορεί να προσδώσει νομιμότητα και αποτελεσματικότητα στις ενέργειες της δημόσιας εξουσίας.

Στον Δήμο Σητείας υλοποιούνται 22 έργα που ο προϋπολογισμός τους ανέρχεται σε 19.474.922 € και τα πιο σημαντικά αφορούν τους αναπτυξιακούς τομείς των μεταφορών, της βελτίωσης της αστικής ανάπτυξης και της διαχείρισης των λυμάτων.

9.2 Συμπεράσματα από την Εμπειρική Διερεύνηση

Όλα τα παραπάνω, συνδέονται άμεσα με τις απαντήσεις που λήφθηκαν μέσω της έρευνας που πραγματοποιήθηκε. Από την εμπειρική διερεύνηση της μελέτης, προέκυψε ότι οι κάτοικοι του συνόλου του Δήμου Σητείας είναι εξοικειωμένοι με τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα και τις δράσεις τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι απαντήσεις για το πιο σημαντικό συγχρηματοδοτούμενο έργο ήταν παρεμφερείς με τα στοιχεία που προαναφέρονται για έργα που υλοποιούνται στους παραπάνω τομείς.

Τα έργα που επέλεξαν οι κάτοικοι του Δήμου ως τα σημαντικότερα που υλοποιούνται εντάσσονται στην κατηγορία Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας, της Προστασίας του Περιβάλλοντος και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής (περιβαλλοντικές ρυθμίσεις – δραστηριότητες, τις οποίες χρειάζεται ο δήμος για να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων). Είναι έργα που άπτονται της καθημερινής ζωής των δημοτών των περιοχών που πραγματοποιήθηκε η έρευνα.

Βέβαια, η συνολική εικόνα που προκύπτει από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων αποδεικνύει πως δεν έχει ενισχυθεί το αίσθημα της αξιοποίησης ευκαιριών προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας, για την υλοποίηση έργων μέσω κοινοτικών πόρων παρόλο που αξιολόγηση που γίνεται για τα συγχρηματοδοτούμενα Ευρωπαϊκά Προγράμματα από τους ερωτώμενους είναι θετική.

Το αποτέλεσμα αναδεικνύει τη σημασία των επιλογών που προωθούνται μέσα από τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα και την αναμενόμενη συμβολή τους στην προώθηση των πολιτικών περιφερειακής, αστικής και ενδογενούς ανάπτυξης, αλληλεγγύης και παροχής ευκαιριών ανάπτυξης στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές.

Η μελέτη που έγινε, υπογραμμίζει την ανάγκη για συνεχή ενίσχυση των προσπαθειών για τη διασφάλιση σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό της αποτελεσματικότητας, της ποιότητας και της διαφάνειας σε όλες τις διαδικασίες των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, για την προσήλωση στην επίτευξη των φυσικών, διαχειριστικών και ποιοτικών στόχων που τίθενται στο σχεδιασμό των αξόνων προτεραιότητας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, για την τήρηση του εθνικού και κοινοτικού δικαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΤΥΠΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρικοπούλου, Ε. (1995). *Οι Περιφέρειες στην Ε.Ε.*, Αθήνα: Θεμέλιο
- Βλιάμος, Σ. (2008). *Περιφερειακή και Τοπική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- Κόνσολας, Ν. (1985). *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση
- Κόνσολας, Ν. (1997). *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση
- Κώττης, Χ., Πετράκη-Κώττη Α. (1995). *Σύγχρονα Οικονομικά Θέματα*. Αθήνα: Παπαζήση
- Παπακωνσταντινίδης, Λ. (2005). *Στρατηγική Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης*. Αθήνα: τυπωθήτω
- Χατζημιχάλης, Κ. (1992). *Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική*. Αθήνα: Εξάντας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, 2007-2013* (2007)
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης, 2012-2014* (2011)
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σητείας, 2011-2015* (2010)
- Ετήσια έκθεση υλοποίησης έτους, 2012. Του ΕΠ «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου», 2007-2013* (2013)

Ηλεκτρονικό Βιβλίο(e-book)

- Βούτσινος, Γ. Ηλιάδης, Ν. (1999). *Τεχνολογία και Ανάπτυξη*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
Ανακτήθηκε 2 Νοεμβρίου, 2013, από
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C113/77/627,2259/>

Ενημερωτικά δελτία Υπουργείων

Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα στην Ελλάδα. Πολιτικές, Αποτελέσματα, Προοπτικές (2005). Πληροφοριακό δελτίο του Υπουργείου της Οικονομία και Οικονομικών

Οδηγός για τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) (2010). Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας

Διδακτορικές διατριβές μεταπτυχιακών και πτυχιακών εργασιών

Βινιεράτο, Μ. (2006). *Η Περιφερειακή Ανάπτυξη του Κοινωνικο-Οικονομικού Πλαισίου σε περιοχές της Πελοποννήσου*. Διπλωματική Εργασία. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Αθήνα

Ζυγουράκη, Σ. (2006). *Βιώσιμη και Ενδογενής Τοπική Ανάπτυξη στην ορεινή Αρκαδία. Η περίπτωση των Δήμων Λεβιδίου και Βυτίνας*. Πτυχιακή Εργασία. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Αθήνα

Ποδηματάς, Ε. (2013). *Η Συμβολή των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Η Περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας*. Διδακτορική Διατριβή. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Αθήνα

Παραδόσεις Μαθημάτων

Παπακωνσταντινίδης, Λ. (2013). *Περιφερειακής Ανάπτυξης*. Παραδόσεις μαθήματος στο Τμήμα Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, ΤΕΙ Καλαμάτας, Καλαμάτα.

Εισήγηση σε συνεδρίο

Τασιόπουλος, Κ. Λάζογλου, Μ. (2014). *Χωρικός Σχεδιασμός και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα ελληνικά νησιά. Η περίπτωση της Νισύρου*. Εισήγηση για την Περιφερειακή Διάσταση της Αναπτυξιακής Πολιτικής. Συνέδριο Η Ελληνική Οικονομία από την Κρίση στην Ανάπτυξη, Βόλος

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άρθρα

Η Ιστορία της Ε.Ε. (2014, 01 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://europa.eu/>.
Ανακτήθηκε από http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_el.htm

Μια Ευρώπη χωρίς σύνορα. (2014, 01 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://europa.eu/>.
Ανακτήθηκε από http://europa.eu/about-eu/eu-history/1990-1999/index_el.htm

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2014, 01 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://el.wikipedia.org/>.
Ανακτήθηκε από
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7#cite_note-population-1

Στόχοι του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης. (2014, 03 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.panteion.gr/>.
Ανακτήθηκε από
<http://www.panteion.gr/index.php?p=content&section=26&id=106&lang=el>

Αστική Ανάπτυξη. (2014, 03 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.greece-eu-together.eu/>.
Ανακτήθηκε από http://www.greece-eu-together.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=28:2012-04-01-05-29-43&catid=4:-a-&Itemid=11

Αστική Ανάπτυξη. (2014, 03 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.infosoc.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/leksiko/353.htm>
Μ.Ο.Π. ΚΑΙ Α΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1986 -1994) . (2014, 05 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.hellaskps.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.hellaskps.gr/Details.asp?L1=3&L2=1>

Τα Ταμεία. (2014, 05 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://ec.europa.eu/>.
Ανακτήθηκε από http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/index_el.cfm

Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα. (2014, 05 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.hellaskps.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.hellaskps.gr/Details.asp?L1=3&L2=1>

Β' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1994-1999). (2014, 05 Νοεμβρίου).
Ιστοσελίδα <http://www.hellaskps.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.hellaskps.gr/1986-1999.htm>

Προγράμματα 2000-2006. (2014, 05 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.hellaskps.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.hellaskps.gr/2000-2006.htm>

ΕΣΠΑ. (2014, 05 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.espa.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx>

Υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ για το Δήμο Σητείας. (2014, 01 Δεκεμβρίου). Ιστοσελίδα <http://www.anaptyxi.gov.gr/>.
Ανακτήθηκε από http://www.anaptyxi.gov.gr/Analytika.aspx?mod=1&act=search&dim=13_31_812;

Υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ για την Περιφέρεια Κρήτης. (2014, 01 Δεκεμβρίου).
Ιστοσελίδα <http://www.anaptyxi.gov.gr/>.
Ανακτήθηκε από <http://www.anaptyxi.gov.gr/Analytika2.aspx?mod=1&~>

Επιστημονικά Άρθρα

Κολλιοπούλου, Κ.(2010). *Εκπαίδευση και οικονομία.* Επιστημονικό Βήμα.
Ιστοσελίδα <http://www.syllogosperiklis.gr/>.
Ανακτήθηκε 15 Νοεμβρίου 2013 από http://www.syllogosperiklis.gr/ep_bima/epistimoniko_bima_14/137-154.pdf

Κώτσιος, Β. (2009). *Ερμηνείες των εκπαιδευτικών για τις πολυδιάστατες έννοιες της ανάπτυξης, της Αειφορίας και της Αειφόρου ανάπτυξης.*

Ιστοσελίδα <http://kpe-kastor.kas.sch.gr/>.

Ανακτήθηκε 03 Νοεμβρίου 2013 από

http://kpekastor.kas.sch.gr/peekpe/proceedings/synedria_9_ereunes/Kotsios.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΕΙ Καλαμάτας

Σχολή: Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών

Τμήμα: Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Κατεύθυνση: Ανάπτυξης

Το παρόν ερωτηματολόγιο διανέμεται στο πλαίσιο πτυχιακής μελέτης με θέμα «Η Συμβολή δράσεων (σχεδίων, έργων κλπ.), Περιβαλλοντικού- Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Περιφερειακή, Αστική και Ενδογενή Ανάπτυξη. Η Περίπτωση της περιοχής του Δήμου Σητείας». Το ερωτηματολόγιο είναι ΑΝΩΝΥΜΟ και τα δεδομένα που θα συγκεντρωθούν θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την εκπόνηση της απαραίτητης μελέτης στο πλαίσιο της Πτυχιακής Εργασίας, χωρίς να θίξουν πρόσωπα και υπηρεσίες.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία.

Με εκτίμηση, Πλατανάκη Αγγελική

Στοιχεία Επικοινωνίας: 6973186198

E -mail: aggelikiplat@yahoo.gr

Α' ΜΕΡΟΣ
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.Φύλο:

Άνδρας

Γυναίκα

2.Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε;

18-29

30-39

40-49

50-59

60 και πάνω

3.Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Αναλόγητος

Απόφοιτος Δημοτικού

Απόφοιτος Γυμνασίου

Απόφοιτος Λυκείου

Απόφοιτος ΙΕΚ

Απόφοιτος ΤΕΙ

Απόφοιτος ΑΕΙ

Κάτοχος Μεταπτυχιακού

Κάτοχος Διδακτορικού

4.Είστε κάτοικος του Δήμου Σητείας;

Μόνιμος

Προσωρινός

Εποχικός

5.Σκοπεύετε να εγκαταλείψετε τον Δήμο Σητείας το έτος που ακολουθεί;

Ναι

Όχι

Μπορεί

Αν ναι για ποιο λόγο;

6. Από ποιες πηγές προέρχεται το κύριο εισόδημά σας;

Δημόσιος Υπάλληλος

Ιδιωτικός Υπάλληλος

Εσοδα από ελεύθερα επαγγέλματα

Επιχείρηση / σεις

Γεωργία - κτηνοτροφία – αλιεία

Συνταξιούχος / α

Φοιτητής / τρια

Άνεργος

Άλλη:

Β' ΜΕΡΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

7. Πιστεύετε ότι τα τελευταία χρόνια έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στο Δήμο Σητείας;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

Αν ναι, σε ποιους τομείς παρατηρείτε αυτήν την βελτίωση;

Υλική ευημερία

Δημόσια υγεία και ασφάλεια

Πρόσβαση στην εκπαίδευση

Διασκέδαση / κοινωνικές συναναστροφές

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Ευκαιρίες για προσωπική εξέλιξη

Προοπτικές επαγγελματικής ανέλιξης

Δημόσιες υπηρεσίες

Άλλους:

8. Ποιο από τα παρακάτω πιστεύετε ότι πρέπει να εφαρμόσει ο Δήμος για να στηρίξει την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής; (Επιλέξτε μόνο μια απάντηση).

- Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στη γεωργία/κτηνοτροφία/αλιεία
- Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στον τουρισμό
- Συγκράτηση και επιστροφή του νεαρού πληθυσμού
- Βελτίωση των υπηρεσιών (υγείας, παιδείας, κ.λπ.)
- Ευκολότερη πρόσβαση στα αστικά κέντρα
- Ενημέρωση / ευαισθητοποίηση των κατοίκων

9. Ποιος τομέας ηγείται στην τοπική οικονομία του Δήμου Σητείας;

Πρωτογενής Τομέας (ο παραγωγικός τομέας δραστηριοτήτων με αντικείμενο την απόκτηση ή απόσπαση αγαθών και πρώτων υλών άμεσης ή έμμεσης κατανάλωσης, κατ' ευθείαν από την φύση (γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία, θήρα, εξόρυξη μεταλλευμάτων κ.λπ.)

Δευτερογενής Τομέας (μεταποίηση των πρώτων υλών, χειροτεχνία, βιοτεχνία, βιομηχανία)

Τριτογενής Τομέας (εμπόριο και υπηρεσίες)

10. Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να τονώσει την τοπική οικονομία; (Επιλέξτε μόνο μία απάντηση).

- Η δημιουργία νέων επιχειρήσεων
- Δημιουργία ενός εργοστασίου/βιοτεχνίας
- Ανάπτυξη τουρισμού
- Επιδόματα / παροχές από την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ιδιωτικές επενδύσεις

10. Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να αξιοποιηθεί η περιοχή ώστε να υπάρξει ανάπτυξη; (Επιλέξτε μόνο μία απάντηση)

Μέσω ιδιωτικών πρωτοβουλιών – νέων επενδύσεων

Μέσω ευρωπαϊκών – συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων

Μέσω συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)

Μέσω κρατικών παρεμβάσεων

Άλλο:

11. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής σας; (Επιλέξτε μόνο μία απάντηση)

Γεωγραφική θέση

Φυσικό περιβάλλον, καθαρός αέρας

Πολιτιστική κληρονομιά, ήθη, έθιμα, παραδόσεις

Φιλοξενία ανθρώπων, εγκάρδιότητα

Συγκέντρωση πολλών υπηρεσιών

Παραθαλάσσια περιοχή

Καλή ρυμοτομία, τήρηση οικοδομικών τετραγώνων

Αραιοκατοικημένη περιοχή

Ησυχία, εξοχικός χαρακτήρας

Ποιότητα τοπικών προϊόντων

Ποιότητα ζωής

12. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το αρνητικότερο στοιχείο της περιοχής σας;

Άναρχη δόμηση

Έλλειψη οικιστικού σχεδιασμού

Στενοί δρόμοι, όχι πεζοδρόμια / κακή οδοποιία

Κακό οδικό δίκτυο

Λίγο πράσινο

Έλλειψη δημόσιων υπηρεσιών

Κίνηση, κυκλοφοριακό πρόβλημα

14. Έχετε ακούσει για τα προγράμματα του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Γ' ΚΠΣ) και του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ);

Ναι Όχι

Αν ναι, ποια είναι η γνώμη σας για αυτά τα προγράμματα;

Πολύ Καλή Καλή Μέτρια Κακή Πολύ Κακή

15. Σε ποιους τομείς πιστεύετε ότι έχουν επιδράσει τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα για τον Δήμο Σητείας;

Δημιουργία νέων επιχειρήσεων

Τόνωση του αγροτικού τομέα

Αύξηση των θέσεων εργασίας

Προσέλκυση επενδύσεων

Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος

Ενθάρρυνση του εμπορίου

Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Συγκράτηση του πληθυσμού στην περιοχή

Σε κανένα τομέα

Άλλο:

16. Ποιο θεωρείτε τα σημαντικότερα από τα ακόλουθα επιδοτούμενα έργα (Δ' ΚΠΣ και ΕΣΠΑ); (Παρακαλώ σημειώστε τα πέντε (5) σημαντικότερα, κατά τη γνώμη σας)

- Ολοκλήρωση της κατασκευής και αναβάθμιση του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης(Χανιά - Ρέθυμνο - Ηράκλειο - Σητεία)
- Βελτίωση δρόμου Αγία Φωτιά – Παλαίικαστρο
- Κατασκευή Επιβατικού Λιμένα Σητείας
- Ολοκληρωμένες δράσεις για τη δημιουργία υψηλής ποιότητας Δημοσίων Χώρων στα πλαίσια του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (Ο.Σ.Α.Α.) της Περιοχής Ξεροκαμάρες
- –Βελτίωση Διαμόρφωση παραλιών λουόμενων και φυσιολατρικών διαδρομών Δήμου
- –Προμήθεια σύγχρονου εξοπλισμού για την εφαρμογή προγραμμάτων ανταποδοτικής ανακύκλωσης με ανταποδοτικό όφελος στο Δημότη (Συλλογικό Σύστημα Ανταποδοτικής Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών)
- –Αντικαταστάσεις – Επεκτάσεις αποχετευτικών δικτύων Τοπικών Κοινοτήτων & Οικισμών Δήμου Σητείας
- –Επέκταση-Αναβάθμιση Ε.Ε.Λ. Σητείας σε τριτοβάθμια επεξεργασία-Επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων λυμάτων Ε.Ε.Λ. Σητείας για άρδευση
- –Δημιουργία νέου κυττάρου ΧΥΤΑ Σητείας
- –Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (Βιολογικοί Καθαρισμοί) Τοπικών Κοινοτήτων & Οικισμών Δήμου Σητείας
- –Δημιουργία Ολοκληρωμένου Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS) στο Δήμο Σητείας
- –Προμήθεια-τοποθέτηση παραδοσιακών πινακίδων ονοματοδοσίας οδών στο ιστορικό κέντρο της πόλης
- –Ρυμοτόμηση και διάνοιξη δρόμων σε δύο κομμάτια εντός σχεδίου
- –Μίσθωση ακινήτων στην επάνω πόλη προκειμένου να λειτουργήσουν ως χώροι στάθμευσης
- –Βελτίωση-αναβάθμιση του δρόμου που συνδέει τα δύο λιμάνια
- –Βελτίωση Κοινοχρήστων χώρων και οδών Νέου Σχεδίου Πόλης
- –Επεκτάσεις-μετατοπίσεις ηλεκτροφωτισμού
- –Καθαρισμός Ευπρεπισμός οδών πόλης & οικισμών
- –Αποψίλωση αγροτικών δρόμων κατά την περίοδο πυροπροστασίας
- –Βελτίωση -Τσιμεντόστρωση αγροτικών δρόμων
- –Ασφαλτοστρώσεις δημοτικού δικτύου και των φθαρμένων οδοστρωμάτων της Δημοτικής Κοινότητας Σητείας
- –Λειτουργία ενός νέου επιπλέον Τμήματος του Τ.Ε.Ι. Κρήτης

- –Κατασκευή Συμπληρωματικών υποδομών στο Εθνικό Στάδιο Σητείας □
- –Αξιοποίηση προγραμμάτων μαζικού αθλητισμού (π.χ. Αθλητισμός και Γυναίκα, Αθλητισμός και Παιδί κλπ. □
- –Θέσπιση Μητρώου Εθελοντών με στόχο τη διοργάνωση περιβαλλοντικών δράσεων □
- Τοπικές Πρωτοβουλίες - Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις ενίσχυσης της απασχόλησης □
- –Μελέτη και υλοποίηση ανάπτυξης δικτύου εσωτερικής οικονομίας □
- –Δημιουργία φορέα προβολής θέσεων εργασίας □
- –Μελέτη Αναδιάρθρωσης Καλλιεργειών □
- –Εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης, μέτρησης και αξιολόγησης της απόδοσης και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών □
- –Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Παρακολούθησης & Διαχείρισης Έργων □
- –Σχεδιασμός και υλοποίηση προγράμματος e – government □
- –Δημιουργία ηλεκτρονικού/δικτυακού συστήματος έκδοσης εγγράφων □
- –Επέκταση ασύρματου δικτύου πρόσβασης πολιτών στο διαδίκτυο, στο Δήμο Σητείας □